

การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม
กรณีศึกษาแห่งสงกรานต์

THE NAKHONPATHOM OFFICE OF CULTURE : THE RESEARCH STUDY OF
PARTICIPATING TO CULTURAL NETWORK AND COMMUNITY FOR CULTURAL
MANAGEMENT : A CASE STUDY OF THE RITE OF SONGKRAN FLAG PROCESSION.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษาอย่างดียิ่ง จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัสวดี นิตินทรสุนทร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมสุข หินวิมาน ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้การสนับสนุนให้คำปรึกษาถึงหัวข้อ วิธีการดำเนินการวิจัย และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของงานวิจัยฉบับนี้จนสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณในเมตตาจิตของพระครูจันทโชติวัฒน์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และให้ความกระจ่าง เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่สนับสนุนทุนวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ นายพิชิต พาวิทยลาภ (รองประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม) ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอดอนตูม ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดกงลาด นายกองค้ำการบริหาร ส่วนตำบลห้วยด้วน ที่กรุณาเป็นผู้ให้คำแนะนำในการตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทุกท่าน นอกจากนี้ ขอขอบคุณ นายบุญเรือง ปาแสนกุล ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ที่ได้กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์และแนะนำบุคคล เอกสาร ตำรา สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี อีกทั้งให้ข้อเสนอแนะ แนวคิดต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ทำให้คณะผู้วิจัยมีกำลังใจในการเก็บรวบรวมข้อมูลเสมอมา ขอขอบคุณผู้รู้ที่เขียนเอกสาร ตำรา ซึ่งผู้วิจัยได้นำหลักข้อความรู้ของท่านมาเป็นข้อมูลในการวิจัย ตลอดจนเจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐมและบุคลากรในหน่วยงานต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ เกี่ยวกับงานวิจัยนี้ และขอขอบคุณ นายสามารถ เทียงพูนวงศ์ วัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม ซึ่งสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยไปสู่สาธารณชน

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณประชาชนบ้านกงลาดทุกคน ผู้ซึ่งเป็นกัลยาณมิตรที่ดี คอยให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจและมีความจริงใจให้ตลอดมา

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
บทที่	
๑ บทนำ.....	๑
ความสำคัญของปัญหา.....	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๒
ขอบเขตในการศึกษา.....	๒
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๒
๒ การทบทวนวรรณกรรม.....	๓
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	๓
๑. ทฤษฎีหน้าที่นิยมของสื่อพื้นบ้าน(Functionalism of Folk Media).....	๓
๒. ทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ (Identity) และพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere)	๔
๓. แนวคิดการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม (Cultural Reproduction)....	๔
๔. แนวคิดกระบวนการทำงานวัฒนธรรมเชิงรุก.....	๕
๕. แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication)	๕
สังคมและวัฒนธรรมของตำบลห้วยด้วน อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม.....	๖
สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดนครปฐม.....	๖
สภาพภูมิศาสตร์อำเภอคอนตูม.....	๗
สภาพภูมิศาสตร์ตำบลห้วยด้วน.....	๘
ประวัติความเป็นมาของชาวลาวครั้ง.....	๑๐
วิถีชีวิตลาวครั้งตำบลห้วยด้วน.....	๑๕
ความรู้เกี่ยวกับชาวลาวครั้งบ้านกงลาด.....	๒๑
ประเพณีแห่งสงกรานต์.....	๓๒
ความหมายของสงกรานต์.....	๓๒
คุณประโยชน์ของประเพณีสงกรานต์.....	๓๔
ประเพณีแห่งสงกรานต์.....	๓๗
แผนวงประยุक्तดนตรีพื้นบ้านกงลาด.....	๔๒

บทที่	หน้า
๓	๔๕
ระเบียบวิธีการวิจัย.....	๔๕
รูปแบบการวิจัย.....	๔๕
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	๔๕
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	๔๕
วิธีดำเนินการวิจัย.....	๔๖
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๔๖
๔	๔๗
ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	๔๗
ข้อสรุป.....	๔๗
บริบทชุมชน.....	๔๗
ความรู้เรื่องสื่อพื้นบ้าน.....	๔๘
สถานภาพของสื่อพิธีกรรมแห่งสงกรานต์.....	๕๒
ข้อเสนอแนะ.....	๕๔
๑. ข้อเสนอแนะต่อชุมชน.....	๕๔
๒. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	๕๔
บรรณานุกรม.....	๕๕
ภาคผนวก.....	๕๖
ประวัติผู้วิจัย.....	๖๔

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม : การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการ
บริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาแห่งสงกรานต์

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.ภัสวดี นิตินทรสุนทร, ผศ.ดร.สมสุข หินวิมาน, ๖๔ หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของวัฒนธรรมจังหวัด
สภาวัฒนธรรมจังหวัดและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น ๒. ศึกษาความเป็นมาของการ
แห่งสงกรานต์ ๓. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแห่งสงกรานต์ ๔. ส่งเสริมให้การแห่งสงกรานต์
เป็นสื่อสร้างความสามัคคีระหว่างญาติ เพื่อนบ้าน และชุมชน ๕. สร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยการ
ทำบุญทอดผ้าป่าลาว และ ๖. เผยแพร่และสืบทอดประเพณีสู่เด็ก เยาวชน และประชาชน กลุ่มตัวอย่าง ผู้นำ
ชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน จำนวน ๑๐๐ คน เครื่องมือที่ใช้ เวทีชาวบ้าน การสัมภาษณ์ และ
การสังเกต สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การบริหารจัดการวัฒนธรรมในท้องถิ่น ต้องเริ่มจากชุมชนเป็นแกนนำสำคัญ กรณีบ้านกงลาด
เพราะชุมชนเข้มแข็งจึงสามารถรักษานบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไว้ได้ วัฒนธรรมจังหวัดและ
สภาวัฒนธรรมจังหวัดเป็นเพียงหน่วยงานสนับสนุน

๒. ประเพณีแห่งสงกรานต์ เป็นประเพณีพื้นบ้านที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน ในหมู่คนไทย
เชื้อสายลาวครั้ง จัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา บริจาคทรัพย์บำรุงศาสนา
และสาธารณสถาน ถวายอาหารแด่พระสงฆ์ รักษาศีลและพึงธรรม สรงน้ำพระ รดน้ำขอพรจากผู้ใหญ่
แสดงความกตัญญูตเวทิตา สร้างความรักความสามัคคีในครอบครัวและชุมชน ตลอดจนได้มาร่วมกัน
สังสรรค์รื่นเริงเป็นการส่งท้ายเทศกาลสงกรานต์

๓. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการแห่งสงกรานต์ คือความเจริญทางวัตถุ ทำให้มีการปรับเปลี่ยน
ประยุกต์ เช่นจากที่เคยตกแต่งธงด้วยดอกไม้สด เช่น ดอกกรัก ต้นอ้อ ต้นแขง ที่มีอยู่รอบๆ หมู่บ้าน
เปลี่ยนเป็นดอกไม้พลาสติก การละเล่นพื้นบ้าน เช่น ไม้หึ่ง ตักคู่ช้อนคู่ เลื่อนหาย ไป เต็กๆ มีของเล่น
ที่ทันสมัย เช่น เกมคอมพิวเตอร์ ของเล่นพลาสติก แม้ความเจริญด้านวัตถุจะส่งผลต่อประเพณีแห่ง
สงกรานต์ แต่สาระสำคัญของประเพณีแห่งสงกรานต์ของบ้านกงลาดยังคงอยู่ครบถ้วน ดังนั้นจึงเป็น
หน้าที่ของวัฒนธรรมจังหวัดและสภาวัฒนธรรมจังหวัด ที่จะส่งเสริมและอนุรักษ์ให้ประเพณีนี้คงอยู่
คู่กับคนไทยเชื้อสายลาวครั้งตลอดไป

หัวหน้าโครงการ นางนงลักษณ์ เพ็งคิชฐ์

ประเภทสื่อพิธีกรรม

ปีงบประมาณ ๒๕๕๑

ลายมือชื่อหัวหน้าโครงการ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

THE NAKHON PATHOM OFFICE OF CULTURE : THE RESEARCH STUDY OF PARTICIPATING TO CULTURAL NETWORK AND COMMUNITY FOR CULTURAL MANAGEMENT : A CASE STUDY OF THE RITE OF SONGKRAN FLAG PROCESSION.

RESEARCH ADVISORS : ASST.PROF.DR.PASWALEE NITIKASETSUNTORN AND ASST.PROF.DR.SOMSUK HINWIMARN, 64 pp.

The purposes of this research were to : 1. encourage the participation among the provincial office of culture, the provincial council of culture and the community in local culture managing, 2. determine the root of the rite of Songkran flag procession, 3. study the factors affecting the rite of Songkran flag procession, 4. support the rite of Songkran flag procession as a medium of unity among relatives, neighbors and community, 5. strengthen faith in Buddhism via the activity of offering yellow robes to the Buddhist monks in the manner of Laos and 6. disseminate and bequeath the rite to the younger generation and people. The sample consisted of 100 respondents including the leader of community, local wise men, and local people. The instruments employed to collect data were a hearing of local activity, interviews and observations. The collected data were analyzed by the statistical means of content analysis along with explanations.

The findings were as follows :

1. With regard to the cultural management in community, Ban Konglad, for instance, the community was found to be the most important organization to maintain its traditions and cultures due to its mutual strength while the provincial office of culture and the provincial council of culture were found to be merely facilitators.

2. With regard to the root of the rite of Songkran flag procession, the Laos Krung-Thai group of people was found to have practiced the rite for many generations. The purposes of the rite were found to strengthen the faith in Buddhism, donate money to the temple and the public, offer food to the monks, observe the religious commandments, sprinkle water to the Buddha images, pour water on to the seniors' palms and listen to their good wishes, perform the act of gratefulness, enhance love and unity in family and community and participate in the festive party by the end period of Songkran festival.

3. With regard to the factors affecting the rite of Songkran flag procession, the application of the procession decoration and the traditional children games were found to be affected due to the progress of material production and computer technology. For instance, the flowers and plants commonly found scattered in the village formerly used for decoration and the children games traditionally played for many generations were replaced by plastic flowers including toys and computer games. However, the essence of the rite of Songkran flag procession was nevertheless found to be reserved and practiced in completion. The responsibility to support and reserve this particular rite of the Laos Krung-Thai group of people in Ban Konglad was proposed to be the duty of the provincial office of culture and the provincial council of culture.

Head of the Project : Mrs. Nongluk Pengdij

Type : Media of Ritual

Fiscal Year : 2008

Head of the Project Signature

Advisor's Signature.....

Co-advisor's Signature.....

บทที่ ๑

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

“กงลาด” เป็นชื่อของหมู่บ้านในตำบลห้วยด้วน อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม เมื่อครั้งสมัยรัชกาลที่ ๑ ชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง ได้ถูกกวาดต้อนมาจากหลวงพระบาง แต่ยังมียึดถือวัฒนธรรมประเพณีอย่างแน่นแฟ้น แม้ว่าเขาเหล่านี้จะอพยพเข้ามาอยู่ในถิ่นของคนไทยแล้วก็ตาม แต่ชุมชนกงลาดซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายลาวครั้งหรือลาวครั้ง มีคุณลักษณะที่พิเศษต่างจากชาวไทยอื่นๆ อย่างเช่น มิได้ถูกความเจริญหรือประเพณีอารยธรรมอื่นเข้าครอบงำหรือกลืนความเป็นลาวครั้งของเขาเหล่านั้นได้ พวกเขาเหล่านั้นยังคงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันดั้งเดิมดังกล่าวไว้ได้เป็นอย่างดี เช่น ประเพณีแห่ธงสงกรานต์ ภาษาพูด

การแห่ธงสงกรานต์ เป็นประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่ปฏิบัติแตกต่างไปจากคนไทยกลุ่มอื่น ปฏิบัติกันในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายลาวครั้งที่อยู่ในจังหวัดอื่นๆ ด้วย เช่น สระบุรี อุทัยธานี นครสวรรค์ สุพรรณบุรี เป็นต้น การแห่ธงสงกรานต์ เป็นสื่อพื้นบ้านที่สะท้อนวิถีชีวิตของชาวลาวครั้งเป็นพิธีกรรมพื้นบ้านที่มีมานาน ในวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนบ้านกงลาด ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในการประกอบอาชีพ ศิลปวัฒนธรรม ความเป็นอยู่และอื่นๆ เพราะเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตแบบเดิมๆ ของชาวบ้านกงลาด จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์โลกปัจจุบันอย่างรวดเร็ว สภาพเดิมๆ ที่บรรพบุรุษปฏิบัติสืบกันมาค่อยๆ เลือนหายไปเป็นวิกฤตที่ทำให้ลบลายรากเหง้าความเป็นชุมชนแต่เดิมหายไป คงเหลือวิถีชีวิตแบบเดิมๆ ไว้พอเป็นเค้ากลาง บ่งบอกถึงอดีตอยู่บ้างที่ชุมชนยังยึดเหนี่ยวกิจกรรมเดิมๆ บางอย่างไว้ เพราะความเข้มแข็งของวัฒนธรรมชุมชน ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาแห่ธงสงกรานต์ ในเขตตำบลห้วยด้วน โดยมุ่งหวังเพื่อหาแนวทางสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมในท้องถิ่นไว้ให้ลูกหลานในชุมชนและเผยแพร่สู่สาธารณชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น
๒. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการแห่ธงสงกรานต์
๓. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การแห่ธงสงกรานต์และสืบสานประเพณีแห่ธงสงกรานต์
๔. เพื่อส่งเสริมให้การแห่ธงสงกรานต์เป็นสื่อสร้างความสามัคคีระหว่างญาติ เพื่อนบ้าน และชุมชน
๕. เพื่อสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยการทำบุญทอดผ้าป่าลาว
๖. เพื่อเผยแพร่และสืบทอดประเพณีสู่เด็ก นักเรียน เยาวชน และประชาชน

ขอบเขตในการศึกษา

ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านกงลาด หมู่ที่ ๖ ตำบลห้วยด้วน อำเภอคอนคม จังหวัดนครปฐม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ประชาชนในตำบลห้วยด้วนเห็นถึงความสำคัญของการแห่ธงสงกรานต์
๒. ผู้รู้ได้มีโอกาสบอกเล่าความเป็นมาของการแห่ธงสงกรานต์สู่คนรุ่นหลัง
๓. เด็ก เยาวชน มีความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ในท้องถิ่นของตน
๔. ได้รวบรวมจดบันทึกข้อมูลการแห่ธงสงกรานต์ที่อาจจะสูญหายไปตามกาลเวลา

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการ วัฒนธรรม : กรณีศึกษาแห่งสงกรานต์ ผู้วิจัยได้รวบรวม ศึกษา ค้นคว้า หลักฐานเอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
๒. สังคมและวัฒนธรรมของตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
๓. วิถีชีวิตลาวครั้งตำบลห้วยด้วน
๔. ประเพณีแห่งสงกรานต์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๑. ทฤษฎีหน้าที่นิยมของสื่อพื้นบ้าน (Functionalism of Folk Media)

บทบาทหน้าที่ของสื่อพิธีกรรม มีต้นแบบมาจากทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) เพื่อใช้อธิบายการดำรงอยู่และศักยภาพของสื่อพิธีกรรมที่มีต่อชุมชน ซึ่งสื่อพิธีกรรมแต่ละประเภทก็จะทำบทบาทหน้าที่ของตนเองแตกต่างกัน ไปขึ้นอยู่กับว่าสื่อพิธีกรรมนั้นมีคุณลักษณะอย่างไร มีใครที่เข้ามาเกี่ยวข้องในพิธีกรรมบ้าง รวมไปถึงสภาพบริบทชุมชนนั้นๆ อีกด้วย ทั้งนี้ กาญจนา แก้วเทพ (๒๕๔๕) ได้สรุปถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อพิธีกรรมดังนี้ ๑) ระดมพลังชุมชน ๒) สืบทอดความเชื่อ ๓) สร้างการศรัทธาหรือความสามัคคีเป็นปึกแผ่น ๔) สร้างหรือสืบทอดอัตลักษณ์หรือตัวตน ๕) สร้างความอบอุ่นหรือความมั่นคงทางจิตใจ ๖) ให้ความบันเทิง ๗) จัดระเบียบสังคม ๘) ปลอบขวัญหรือคลายความกังวล ๙) ให้แนวทางในการดำเนินชีวิต ๑๐) เป็นยาสมานแผลชุมชน ๑๑) ความทรงจำร่วมกัน (collective memory) ๑๒) อบรมบ่มเพาะ ๑๓) แสดงความรู้สึกร่วมกัน และ ๑๔) คลังเก็บความรู้

๒. ทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ (Identity) และพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere)

อัตลักษณ์เป็นความต้องการของมนุษย์ที่จะไม่เหมือนคนอื่นและต้องการที่จะแตกต่าง (Need to be different) ซึ่งในแต่ละสังคม แต่ละกลุ่มชน ความต้องการนี้แสดงออกมาตั้งแต่กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวขึ้นมา เช่น การสร้างอัตลักษณ์ทางประเพณีวัฒนธรรม เป็นต้น นักวัฒนธรรมนิยม บางสำนักยังมีแนวคิดพื้นฐานว่า วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวพันกับอำนาจ (power) เนื่องจากวัฒนธรรมโดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องอัตลักษณ์ของบุคคลหรือสังคมนั้น เป็นแหล่งที่มาของอำนาจบางชนิด เช่น ความมั่นใจในตนเอง (Self-confident) ความภาคภูมิใจและความรู้สึกมีศักดิ์ศรีในตนเอง ดังนั้น หากบุคคลหรือสังคมใดขาดเอกลักษณ์เฉพาะตัว หรือเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแล้ว ก็จะทำให้ขาดความมั่นใจ หดความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นต้น

Habermas (อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, ๒๕๔๓ : ๑๖๕ – ๑๖๖) สนใจเรื่องความมีเหตุมีผลในการสื่อสาร ที่เรียกว่า Communicative rationality ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้ “ความเป็นตัวตน” (Selfhood) ทั้งระดับปัจเจกและระดับสังคมเกิดขึ้นได้ เพราะคนที่ต้องการจะมีเสรีภาพนั้น ต้องเป็นคนที่มีความตระหนักในความเป็นตัวของตัวเองเสียก่อนและหากมีการสื่อสารกันระหว่างชุมชนจะทำให้แต่ละฝ่ายสามารถเข้าถึงอัตวิสัยของกันและกัน ทำให้มีภาษาที่จะพูดกันรู้เรื่องและสามารถที่จะบรรลุเห็นพ้องกันที่สุดในที่สุด นอกจากนี้ อัตลักษณ์ยังเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวพันกับพื้นที่สาธารณะ (public sphere) โดยทัศนะของ Habermas นั้น พื้นที่สาธารณะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ความรู้สึกเป็นส่วนรวม” (Sense of public) แนวคิดนี้มีได้มีลักษณะเลื่อนลอยเป็นนามธรรม หากว่าเป็นการปฏิบัติการทางสังคมที่ฝังตัวอยู่ในวัฒนธรรมของแต่ละยุคสมัย เมื่อใช้มุมมองของ “กระบวนการผลิตทางวัฒนธรรม” (Cultural Production) ก็จะพบว่า การผลิตวัฒนธรรมนั้นจะดำเนินการต่อเนื่องไปได้ก็ต่อเมื่อมีเงื่อนไข ปัจจัย ต่างๆ เอื้ออำนวย และหนึ่งในเงื่อนไข ปัจจัยเหล่านั้นก็คือการมีพื้นที่สาธารณะ (Public sphere) ของชุมชน

๓. แนวคิดการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม (Cultural Reproduction)

นักคิดสำนักเบอร์มิงแฮม (อ้างใน สมสุข หินวิมาน, ๒๕๔๘ : ๔๘ – ๕๐) ได้เน้นย้ำความจำเป็นของการศึกษาสื่อพื้นบ้านในลักษณะของกระบวนการทางวัฒนธรรม (Cultural process) หรือกระบวนการผลิตทางวัฒนธรรม (cultural production) มากกว่าการมองสื่อพื้นบ้านเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม (Cultural product) เช่น กระบวนการสื่อสารผ่านการทอผ้าและตำหูก เป็นทั้งการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์และตัวตนของชุมชนท้องถิ่น เป็นการจับความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน

ในการศึกษาถึงกระบวนการผลิตทางวัฒนธรรม Raymond Williams ได้เสนอแนวทางการตั้งคำถามต่อสื่อพื้นบ้านเป็น ๔ ประเด็นหลัก คือ ๑) สื่อพื้นบ้าน / วัฒนธรรมท้องถิ่นหนึ่งๆ

ได้รับการผลิตขึ้นมาอย่างไร / ทำไม ๒) วัฒนธรรมดังกล่าวมีการเผยแพร่ออกไปอย่างไร / ทำไม ๓) วัฒนธรรมพื้นบ้านนี้ มีการบริโภคโดยผู้คนในสังคมหรือท้องถิ่นอย่างไร / ทำไม และ ๔) วัฒนธรรมนั้นๆ ได้รับการผลิตซ้ำหรือสืบทอดต่อไปอย่างไร / ทำไม นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ (๒๕๔๗) ได้เสนอแนวทางการสืบทอด / ผลิตซ้ำ สื่อพื้นบ้านแบบครบวงจร กล่าวคือ การสืบทอดทั้งในส่วนของผู้ส่งสาร ตัวสาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร

๔. แนวคิดกระบวนการทำงานวัฒนธรรมเชิงรุก

กระบวนการทำงานวัฒนธรรมเชิงรุกเป็นวิธีการทำงานวัฒนธรรมของโครงการ สื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข (สพส.) ที่มาจากศาสตร์ด้านการสื่อสาร (Communication study) และมีแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมศึกษาเชิงวิพากษ์หนุนหลังอยู่ โดย กาญจนา แก้วเทพ (๒๕๕๐) ได้กล่าวถึงกระบวนการทำงานวัฒนธรรมเชิงรุกว่ามีทั้งหมด ๑๒ คุณลักษณะ ได้แก่ ๑) มองสื่อพื้นบ้าน/วัฒนธรรม ให้เป็น “กระบวนการ” ๒) หลักสิทธิของเจ้าของวัฒนธรรม ๓) แนวคิดเรื่องวัฒนธรรม เป็นสมบัติร่วมของชุมชน ๔) แนวคิดหน้าที่นิยมแบบมีพลวัต (Dynamic Functionalism) ๕) หลักการเรื่องครบเครื่องเรื่อง S-M-C-R ๖) การใช้กลยุทธ์ถือเอาผู้รับสารเป็นตัวตั้ง ๗) การใช้กลยุทธ์ไขว้ประสาน (Hybridization) ๘) ท่าทีแบบคู่ขนาน “ทั้งใช้และพัฒนา” สื่อพื้นบ้าน ๙) หลักการสร้างความรู้ก่อนการทำกิจกรรม (ขยับปัญญา) ชุมชน ๑๐) การใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ คุณลักษณะและต้น ไม้แห่งคุณค่า ๑๑) การค้นคิดกิจกรรมอย่างมีที่มาที่ไปและต่อเนื่องเป็นกองคาราวาน และ ๑๒) เป้าหมายของการทำกิจกรรมคือการเปิดพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ให้แก่ชุมชน

๕. แนวคิดเรื่องสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication)

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นการเพิ่มพลังอำนาจให้กับชุมชน (community empowerment) และการฝึกฝนให้สมาชิกในชุมชนเรียนรู้การพึ่งกันเองในระดับกลุ่ม (collective self-reliance) และการจัดการกันเอง (self-management) บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน (equality) นอกจากนี้ ยังจะช่วยให้ทุกฝ่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกต่างๆ ร่วมกัน ได้แก่ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ทำให้เกิดอัตลักษณ์ที่หลากหลายและเกิดความรู้สึกเกี่ยวข้องผูกพัน

ในการที่จะสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนได้นั้น จำเป็นที่จะต้องใช้กลไกการสื่อสารที่เป็นไปตามแบบจำลองการสื่อสารเชิงพิธีกรรม (Ritualistic Model) โดย กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (๒๕๔๘ : ๓๒) ได้สรุปคุณลักษณะที่สำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งขยายมาจากแบบจำลองการสื่อสารเชิงพิธีกรรม ดังนี้ ๑) ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ๒) เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) ๓) มีการไหลของข่าวสารทุกทิศทางและเป็นแนว

ระนาบ (Horizontal) ๔) มีเป้าหมายเพื่อเสริมพลังอำนาจให้คู่สื่อสารได้เกิดความมั่นใจ เห็นคุณค่าตนเอง แสดงความเป็นชุมชนและนำเสนอวิธีแก้ไขปัญหา

สังคมและวัฒนธรรมของตำบลห้วยด้วน อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม

สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดนครปฐม

นครปฐมเป็นจังหวัดในภาคกลางตอนล่างบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน มีอาณาเขตติดต่อ

ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ทิศใต้ ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดราชบุรี
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดนนทบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และกรุงเทพมหานคร
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดราชบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี

จังหวัดนครปฐมมีพื้นที่ ๒,๑๖๘,๓๒๗ ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศโดยรวมเป็นพื้นที่ราบค่อนข้างสูงทางตะวันตก แล้วลาดเอียงไปทางตะวันออกถึงบริเวณแม่น้ำท่าจีนทางทิศใต้ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๗ อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอสามพราน อำเภอนครชัยศรี อำเภอคอนตูม อำเภอกำแพงแสน อำเภอบางเลน และอำเภอพุทธมณฑล

- ๖) ตำบลห้วยด้วน จำนวน ๗ หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยด้วน
- ๗) ตำบลคอนรวก จำนวน ๕ หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลคอนรวก
- ๘) ตำบลบ้านหลวง จำนวน ๕ หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง

สภาพภูมิศาสตร์ตำบลห้วยด้วน

สำหรับการศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาแห่งสงกรานต์ ครั้งนี้ คณะผู้วิจัยศึกษาเฉพาะกรณีบ้านกงลาด ตำบลห้วยด้วน อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลาวครั้ง ดังนั้น จึงขอกล่าวถึงพอสังเขปดังนี้

บ้านกงลาด อยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยด้วน ซึ่งได้รับการจัดเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่ที่ ๔ ของตำบลห้วยด้วน

ตำบลห้วยด้วนพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ชุ่มชื้น เหมาะแก่การทำการเกษตรกรรมทำไร่ ทำสวน ทำนา เพราะมีคลองชลประทานและมีน้ำเพียงพอใช้ในการทำการเกษตรได้ทั้งปี อยู่ห่างจากจังหวัด ๑๒ กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๑๓ ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

- ทิศเหนือ** ติดต่อกับตำบลคอนพุทรา อำเภอคอนตูม
- ทิศใต้** ติดต่อกับมาบแค อำเภอเมืองนครปฐม
- ทิศตะวันออก** ติดต่อกับตำบลคอนรวก และตำบลคอนพุทรา อำเภอคอนตูม
- ทิศตะวันตก** ติดต่อกับตำบลห้วยพระ อำเภอคอนตูม

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยด้วน แบ่งการปกครองเป็น ๗ หมู่บ้าน ๗๔๗ ครัวเรือน แยกได้ดังนี้

หมู่ที่ ๑ บ้านทุ่งผักกูด	จำนวน ๑๐๖ ครัวเรือน
หมู่ที่ ๒ บ้านทุ่งผักกูด	จำนวน ๑๕๑ ครัวเรือน
หมู่ที่ ๓ บ้านดอนแกะแระ	จำนวน ๗๔ ครัวเรือน
หมู่ที่ ๔ บ้านห้วยด้วน	จำนวน ๑๖๔ ครัวเรือน
หมู่ที่ ๕ บ้านกงลาด	จำนวน ๑๒๘ ครัวเรือน
หมู่ที่ ๖ บ้านกงลาด	จำนวน ๗๖ ครัวเรือน
หมู่ที่ ๗ บ้านห้วยด้วน	จำนวน ๔๘ ครัวเรือน

แผนที่บ้านกงลาด หมู่ที่ ๖

วิสัยทัศน์ของหมู่บ้าน ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ราคาดี ต้องมีเยาวชนวัยทำงานเข้าร่วม มอบหมายภารกิจรับผิดชอบ หมู่บ้านนี้ต้องปลอดคอบายมุข

การเดินทาง มี ๒ ทาง คือ ๑) รถยนต์ส่วนบุคคล จากสถานีรถไฟจังหวัดนครปฐมถึงวัดกงลาด เป็นระยะทาง ๑๔ กิโลเมตร และ ๒) รถยนต์โดยสารสองแถวสายนครปฐม - กงลาด - ทุ่งผักกูด

จุดเด่นและจุดอ่อน

จุดเด่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ความสามัคคี การรักษาความสะอาดในหมู่บ้าน เอื้ออาหารแก่กันและกัน

จุดอ่อน ขาดความอดทน มีผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีวินัยในการทิ้งขยะ ชอบเล่นหวย

SWOT

S (Strength) จุดแข็ง

๑. ชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม
๒. มีทรัพยากรธรรมชาติใช้ในการเกษตร
๓. มีรายได้มาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
๔. ในชุมชนมีแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น กองทุนหมู่บ้าน

- ๕. มีการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ๖. ความเป็นพวกพ้องและเชื้อสายลาวครั้งเหมือนกัน

W (Weakness) จุดอ่อน

- ๑. ชุมชนไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตราคาสินค้าเกษตรได้เอง
- ๒. ต้นทุนการผลิตมีราคาสูง
- ๓. เกษตรกรส่วนใหญ่ยังใช้ปุ๋ยเคมี
- ๔. จำนวนบุคลากรในท้องถิ่นมีศักยภาพ ความรู้ ทักษะความสามารถไม่เท่าเทียมกัน

O (Opportunity) โอกาส

- ๑. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนงบประมาณในการแก้ไขปัญหาต่างๆ
- ๒. อำเภอดอนตูมได้แต่งตั้งคณะทำงานทีมตำบลขึ้น เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายต่างๆ ของรัฐบาล

T (Threat) ข้อจำกัด

- งบประมาณจากส่วนราชการต่างๆ ในการสนับสนุนโครงการมีจำนวนค่อนข้างจำกัด
- ความคาดหวังของชุมชน**
- ๑. เป็นชุมชนเข้มแข็ง
 - ๒. ผลผลิตการเกษตรมีราคาดี
 - ๓. หมู่บ้านปราศจากมลพิษ
 - ๔. ลดการใช้สารเคมีในการเกษตร
 - ๕. มีการสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีลาวครั้ง

ประวัติความเป็นมาของชาวลาวครั้ง

เดิม วิกาศย์พจนกิจ (๒๕๔๐ : ๑๕-๑๖) ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ลาวหรือไทยก็คือชนชาติเดียวกันเป็นพี่น้องร่วมสายเลือดจากบรรพบุรุษเดียวกันมา มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาพูด ภาษาเขียนเหมือนกัน พวกที่อพยพลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาเรียกว่า ไทยหรือเป็นไทย พวกที่อพยพลงสู่แม่น้ำโขงเรียกตนเองว่า ลาว คำว่า “ลาว” หมายความว่า ใหญ่หรือเจริญ (สิลา วีระวงส์, ๒๕๓๕ : ๑๕) ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีคำเรียกว่าลาวหลายคำ เช่น ลาวพุงดำ คือชนชาวลาวในหัวเมืองล้านนา ซึ่งได้แก่ เมืองเชียงใหม่ เชียงแสน ลำพูน น่าน แพร่ เพราะนิยมสักร่างกายด้วยหมึกสีดำ ส่วนชาวลาวที่อยู่ในบริเวณอาณาจักรหลวงพระบาง อาณาจักรเวียงจันทน์ และอาณาจักรจำปาศักดิ์ และถูกกวาดต้อนมาอยู่หัวเมืองชั้นใน ได้แก่ เมืองสระบุรี ฉะเชิงเทรา

พนมสารคาม อยุธา ลพบุรี สุพรรณบุรี เมืองนครชัยศรี ราชบุรี ไม่นิยมสักตามร่างกายเรียกตนเองว่า ลาวพุงขา หรือลาวเวียง (บึงอร ปิยะพันธุ์, ๒๕๔๑ : ๑ - ๓)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์จะเห็นว่ากลุ่มชนเชื้อสายลาวได้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานจากลุ่มแม่น้ำโขงลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ซึ่งได้แก่ ลาวทรงดำ ลาวพวน ลาวเวียงลาวครั้ง ดังปรากฏหลักฐานว่า ในปีพุทธศักราช ๒๓๑๔ ประเทศสยามในรัชกาลของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เจ้าพระตา และเจ้าพระวรวงศ์ราชภักดี สามัญชนเรียกย่อๆ ว่า เจ้าพระวอเสนาบดี เมืองเวียงจันทน์เกิดขัดใจไม่ปรองดองกันกับพระเจ้าศิริบุญสาร ซึ่งได้สนับสนุนอุปการะจนได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินมาจากหลายสาเหตุ คือ พระเจ้าศิริบุญสารประกอบกิจต่อราชบุตรให้ได้รับความเดือดร้อน เช่น ทรงช้าง ม้า เหยียบย่ำข้าวพระราชกรณียกิจแม่เจ้าพระตา เจ้าพระวอ จะได้พยายามทักทวนในฐานะที่เคยได้อุปการะเสมือนหนึ่งลูกหลานก็หาเชื่อฟังไม่ นอกจากนี้ยังบีบบังคับเอาบุตรเจ้าพระตา เจ้าพระวอ มาเป็นหม่อมห้าม และเวียงจันทน์ขณะนั้นมีเสนาบดี “หมากจ๊กกา” หรือพวกประจบสอพลอมาก ส่อเสียดยุยงให้พระเจ้าแผ่นดินระแวงพระทัยว่า เจ้าพระตา และเจ้าพระวอจะชิงราชสมบัติเพราะเคยฝึกไฟทางหลวงพระบางมาแต่ก่อนตั้งแต่คราวได้ช่วยเหลืออุปการะให้เจ้ากิ่งกิสราชกับเจ้าอินทน์โสม ๒ พี่น้องหลบภัยไปอยู่แสนหวีสิบสองปีนา จึงออกอุบายให้มารักษาค่านหินโงนใต้เมืองหนองคาย บางตำนานก็ว่า เจ้าพระตา เจ้าพระวอ เคยได้รับคำมั่นสัญญาจากพระเจ้าศิริบุญสาร ถ้าช่วยเหลือให้เป็นพระมหากษัตริย์จะแต่งตั้งให้เป็นอุปราชแต่กลับไปตั้งอนุชาแทนเพราะตำแหน่งนี้เป็นได้แต่เชื้อเจ้าจึงตั้งให้เป็นแก่เสนาบดีผู้ใหญ่ เจ้าพระตา เจ้าพระวอ จึงเคียดแค้นใจเลยพาพวกบ่าวไพร่ของตนหนีไปตั้งมั่นอยู่เมืองหนองบัวลำภู

พระเจ้าศิริบุญสารเห็นเหตุการณ์เช่นนั้นก็คิดว่าเจ้าพระตา เจ้าพระวอเป็นกบฏจึงได้จัดกองทัพมาตีหนองบัวลำภู เจ้าพระตา เจ้าพระวอ จึงได้จัดสร้างเสริมเมืองให้แข็งแรง สร้างป้อมคูประตูหอรบไว้พร้อมสรรพ และขนานนามเมืองใหม่ว่า “นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน” เพื่อให้สมแก่ความมั่นคงและความใหญ่โตของเมือง และทัดเทียมกับนครเวียงจันทน์ ปัจจุบันยังมีซากกำแพงเมือง ปรากฏอยู่จนทุกวันนี้

กล่าวถึงทางเวียงจันทน์ พระเจ้าศิริบุญสาร โกรธมากเมื่อทราบข่าวเจ้าพระตา เจ้าพระวอไปสร้างเมืองใหม่จึงยกทัพไปปราบสู้รบกันอยู่เป็นเวลา ๓ ปี ไม่มีใครแพ้ชนะ เจ้าพระตาจึงมีสาส์นถึงเจ้ากรุงอังวะขอกองทัพมาช่วย พระเจ้าศิริบุญสารทราบข่าวก็รีบชิงแต่งทูตไปเจรจากับพม่าก่อนฝ่ายพม่าได้เข้าข้างฝ่ายเวียงจันทน์ แต่งตั้งให้แมงละแะแะ เป็นแม่ทัพมาสมทบทัพเวียงจันทน์ลงไปตีทัพเจ้าพระตา ที่เมืองเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบานจนเจ้าพระตาสิ้นชีพในที่รบ

ฝ่ายเวียงจันทน์เจ้าอุปราชดวงคำเป็นแม่ทัพได้ชนช้างต่อสู้กับเจ้าพระวอ ผลปรากฏว่าเจ้าพระวอชนะแต่ไม่กล้ายกทัพตาม เพราะมีทัพพม่าช่วยเป็นศึกกระหนาบอยู่ เจ้าพระวอได้พาเอา

ไพร่พลของตนไปจนถึงนครจำปาศักดิ์ เข้าไปเฝ้าพระเจ้าองค์หลวง คือเจ้าไชยกุมาร ขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารแต่เจ้าไชยกุมารไม่พอพระทัย เพราะทรงเห็นว่าจะนำภัยมาสู่บ้านเมืองของพระองค์ จึงแนะนำให้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ชายแดนเมืองจำปาศักดิ์ เจ้าพระวอจึงพาไพร่พลของตนยกไปตั้งอยู่ที่บ้านคู้ และบ้านแก

ในเวลาต่อมาเจ้าพระวอผิใจพระเจ้าไชยกุมารจึงได้อพยพครอบครัวถอยขึ้นมาตั้งอยู่ที่บ้านดอนมดแดง เขตจังหวัดอุบลราชธานี แล้วได้แต่งตั้งให้ท้าวกำเป็นทูตถือสาส์นและเครื่องบรรณาการลงไปถึงเมืองนครราชสีมา ให้เจ้าเมืองนครราชสีมาพาเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินไทยที่กรุงธนบุรี ขอเป็นข้าขอบขัณฑสีมา

ปีในพุทธศักราช ๒๓๒๐ พระเจ้าศิริบุญสารทราบข่าวว่าเจ้าพระวอเกิดขัดใจกับเจ้านครจำปาศักดิ์ จึงแต่งตั้งให้พญาสุโขยกทัพมาตีเจ้าพระวอ และตามจับเจ้าพระวอได้ที่บ้านสักเมือง สมอเลียบริมแม่น้ำโขง เจ้าพระวอต่อสู้จนสิ้นชีวิต การมรณกรรมของเจ้าพระวอนี้เองทำให้พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงพิโรธขัดเคืองว่า พระเจ้าศิริบุญสารคูหมิ่นมาทำร้ายข้าขอบขัณฑสีมา ด้วยพระวอถวายตัวเป็นข้าขึ้นกับกรุงธนบุรี

ในปีพุทธศักราช ๒๓๒๑ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงโปรดให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกเป็นแม่ทัพใหญ่กับเจ้าพระยาสุรสีห์ผู้น้องยกกองทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์ และขอให้พระเจ้าแผ่นดินหลวงพระบางมาช่วยตีเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นคู่แค้นทำสงครามกับเวียงจันทน์มาหลายครั้ง ก็มีความยินดีให้เสนาบดีผู้ใหญ่คุมกองทัพ ๓,๐๐๐ คน ไปช่วยตีเวียงจันทน์ (สุวิทย์ ธีรศาสตร์, ๒๕๔๓ : ๓๒)

การตีเวียงจันทน์ครั้งนี้กองทัพไทยแยกกันตีคนละทาง เจ้าพระยาจักรีกับเจ้าพระยาสุรสีห์สองพี่น้องคุมกองทัพไพร่พลสองหมื่นคนยกไปทางนครราชสีมา ส่วนเจ้าพระยาสุรสีห์ยกไปทางเขมรเกณฑ์เขมรหนึ่งหมื่นคนต่อเรือรบแล้วยกขึ้นไปทางแก่งหลี่ผีตรงนี้เจ้าพระยาสุรสีห์ได้เกณฑ์ชาวเขมรเกือบสองหมื่นคนขุดคลองเล็กๆ อ้อมหลี่ผีแล้วยกทัพเรือไปตามคลองขุดคลองนี้ยาวราว ๕ กิโลเมตร กว้าง ๑๕ - ๒๐ กิโลเมตร แคบมากเดินได้เฉพาะเรือพาย การเดินเรือลำบาก ต้องค้ำถ่อเกาะเกี่ยวกิ่งไม้บางแห่งต้องใช้เชือกผูกโดยอาศัยต้นไม้หรือชะงอกหินยื่นตามฝั่งเป็นที่ยึดเหนี่ยว เพราะเป็นแก่งกระแสน้ำคดเคี้ยวต้องเป็นผู้ชำนาญจริงๆ จึงจะสามารถนำเรือผ่านไปได้อย่างปลอดภัยหากไม่จำเป็นจริงๆ ก็ไม่มีใครอยากจะไปเพราะเป็นการเสี่ยงอันตราย ตรงช่องหลี่ผีจะไปยังน้ำตกโสมพะมิตร ทางตะวันตกจะเป็นน้ำตกปะเพ็งอยู่ระหว่างคอนสะดากับคอนปะเพ็งตอนใต้เริ่มแยกจากบ้านเวินคามไปทะเลออกทางแก่งคอนตาล ช่องสะออง หาดจี้ควาย หรือพอลถึงทางคอนตาลวกมาที่หัวคอนไปทางคอนเดชก็ได้ การขุดคลองนี้เพื่ออ้อมภูเขาและหนีน้ำตก (เติม วิชาภัยพนกิจ, ๒๕๔๒ : ๖๑๕ - ๖๑๗)

การตีเวียงจันทน์ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะเวียงจันทน์มีเมืองหน้าด่านป้องกันทางฝั่งขวาถึง ๔ เมือง คือ เมืองหนองคาย พะโค เวียงคุก และพรานฟ้า เจ้าพระยาสุรสีห์ตั้งทัพที่เมืองหนองคายให้ตัดศีรษะลาวเอาใส่เรือให้ผู้หญิงลาวพายเรือขึ้นไปร้องขายหน้าเมืองพะโค ชาวเมืองเห็นก็มีใจ หดหู่ ทัพไทยก็เข้าตีเมืองพะโคและเมืองเวียงคุกได้ทั้งสองเมือง ฝ่ายสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกไปตีเมืองพรานฟ้าได้ ตีได้เมืองทั้งสี่แล้วเข้าล้อมเมืองเวียงจันทน์ ล้อมนานถึง ๔ เดือน ทั้งสองฝ่ายล้มตายเป็นจำนวนมาก ในที่สุดเวียงจันทน์ก็แตก พระเจ้าสิริบุญสารพาเจ้าอินทร์ เจ้าพรหม ราชบุตร และข้าหลวงคนสนิทหลบลงเรือหนีไปเมืองคำเกิดอันเป็นเมืองขึ้นของล้านช้าง (สุวิทย์ ชีรสาคัด, ๒๕๔๓ : ๓๓)

กองทัพไทยเข้าเมืองเวียงจันทน์ ได้จับเจ้านันทเสนมหาอุปราชและเจ้าราชบุตร นางสนมกำนัล ขุนนางผู้ใหญ่ ผู้น้อยทั้งปวง เก็บบริบททรัพย์สินสมบัติ เครื่องศาสตราวุธปืนใหญ่น้อยเป็นอันมาก แล้วให้อัญเชิญพระพุทธปฏิมากร พระแก้วมรกต กับพระบางในพระวิหารของพระเจ้าล้านช้างเวียงจันทน์ อารามาลงเรือข้ามฟากมาประดิษฐานที่เมืองพรานฟ้า แล้วให้ขุนนางไทยลาวไปเกลี้ยกล่อมหัวเมืองลาวที่ยังกระด้างกระเดื่องอยู่นั้น โดยยกกองทัพเมืองหลวงพระบางให้ตีเมืองทันต์ เมืองม่อย ได้ทั้งสองเมือง ซึ่งเป็นเมืองชาวลาวทรงดำ แล้วให้อพยพครอบครัวลงมากรุงธนบุรี ในปีพุทธศักราช ๒๓๒๒ ให้ไปอยู่เมืองเพชรบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี ส่วนลาวเวียงให้ไปอยู่สระบุรี ลพบุรี แถวบ้านหมี่ อำเภอบางบาล จังหวัดจันทบุรี นอกจากนี้ได้กวาดต้อนครัวลาวภูกระแตจากเมืองภูกระแต ซึ่งเป็นหัวเมืองอยู่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง เข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองนครชัยศรี

เวียงจันทน์ จำปาศักดิ์ตกเป็นประเทศราชของไทยโดยแต่งตั้งให้พญาสุโฆอยู่รักษาการณ์ และเมืองหลวงพระบางซึ่งขอมาเป็นประเทศราชอาณาจักรล้านช้างจึงตกเป็นประเทศราชของไทยอย่างสมบูรณ์ เมื่อเสร็จศึกสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีดำรัสให้มิท้องตราเรียกกองทัพกลับพระนครโดยเชิญตัวเจ้านันทเสน เจ้าอินทวงศ์ เจ้าอนุวงศ์ พระนางแก้วยอดฟ้า ราชโอรสธิดา พระเจ้าสิริบุญสารและอัญเชิญพระแก้วมรกตและพระบางไปยังกรุงธนบุรี

ในปีพุทธศักราช ๒๓๕๘ เจ้าเมืองเวียงจันทน์ได้ส่งครัวลาว เมืองภูกระแตลงมากรุงเทพมหานคร ในสมัยรัชกาลที่ ๒ โปรดให้ไปตั้งชุมชนที่นครชัยศรีพร้อมกับครัวลาวเมืองพุทราที่ส่งเข้ามาพร้อมกันและได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานอุปการณณ์สำหรับปลูกบ้านเรือน เช่น ไม้ จากมุงหลังคา

คำว่าลาวครั้งถิ่นฐานเดิมอยู่ที่เมืองภูกระแตซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง กองทัพไทยเคยยกไปตั้งมั่นชั่วคราว เมื่อทำสงครามกับเวียดนามในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้กวาดต้อนเข้ามาแล้วส่งไปอยู่ที่เมืองสุพรรณบุรี และเมืองนครชัยศรี จึงถูกเรียกว่า ลาวภูกระแต หรือลาวครั้ง (บังอร ปิยะพันธุ์, ๒๕๔๑ : ๔ - ๔๕) ในสมัยที่ลาวอพยพลงมาอยู่ที่เมืองด่านชั่วคราวตอนนั้น ลาวอดอยาก

จะประกอบอาชีพทำนาที่ไม่มีเครื่องมือ จึงเลี้ยงกุ้งไว้สำหรับข้อมผ้าตามที่ตัวเองถนัด เพราะไม่ต้องลงทุนทำให้คนไทยเรียกลาวกลุ่มนี้ว่า ลาวขี้กุ้ง หรือลาวกุ้ง (ชนิตา ตั้งถาวรสิริกุล, ๒๕๓๗ : ๕๘)

ในปีพุทธศักราช ๒๓๕๘ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กรุงเทพมหานครโยบายการควบคุมดูแลหัวเมืองลาวแบบเดิมที่ให้เมืองเวียงจันทน์ ทำหน้าที่ควบคุมหัวเมืองลาวให้สวามิภักดิ์ต่อกรุงเทพมหานครรวบรวมส่งและครัวลาวส่งมา โดยส่งครัวลาวเมืองภูกระแตและครัวลาวเมืองพุกวาง เข้ามาแล้วให้ไปอยู่ที่เมืองนครชัยศรีกับพวกเดิม (บึงอร ปิยพันธุ์, ๒๕๔๑ : ๔๕ - ๕๐) การอพยพโยกย้ายถิ่นฐานจากลุ่มแม่น้ำโขงสู่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาอีกครั้ง เนื่องจากกบฏเจ้าอนุวงศ์ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวมีสาเหตุของการกบฏครั้งนี้หลายประการ คือ

ประการแรก ในพุทธศักราช ๒๓๖๗ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเสด็จสวรรคต เจ้าอนุวงศ์ลงมาถวายพระบรมศพพร้อมกับพระเจ้ามิ่งมหาธรรมราชาเจ้านครหลวงพระบาง ครั้นคราวจะกลับบ้านเมืองเจ้าอนุวงศ์ขอพระราชทานเอาครอบครัวเวียงจันทน์ที่กวาดต้อนไปอยู่สระบุรี เมื่อสมัยศึกกรุงธนบุรี และพวกหม่อมละครเล็ก ๆ ในรัชกาลที่ ๒ เจ้าอนุวงศ์สนใจการละครมากต้องการนำหม่อมละครเหล่านี้ไปเป็นครูละครในวังที่เวียงจันทน์ (ม.ร.ว.แสงโสม เกษมศรี, ๒๕๒๓ : ๑๐) อ้างใน สุวิทย์ ชีรสาศวัต, ๒๕๔๓ : ๑๑๐) กับขอพระราชทานเจ้าดวงคำลาวชาวเวียงจันทน์ซึ่งตกมาแต่ครั้งแผ่นดินพระเจ้ากรุงธนบุรี เจ้าดวงคำเป็นหลานปู่ของเจ้าอนุวงศ์ มารดาของเจ้าดวงคำเป็นธิดาของเจ้าอุปราชพรหมวงศ์ ซึ่งเป็นอนุชาของเจ้าอนุวงศ์ คงมีพระสิริโฉมงามมาก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้ขอเป็นพระสนมเอก ต่อมาได้มีธิดา ๒ องค์ จึงได้รับพระราชทานนามแต่งตั้งเป็นเจ้าจอมมารดาดวงคำ (มหาคำ จำปาแก้วมณี, ๒๕๓๕ : ๘๔ - ๘๕) อ้างใน สุวิทย์ ชีรสาศวัต, ๒๕๔๓ : ๑๑๐) พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงอนุญาต เพราะทรงเล็งเห็นว่าพวกเหล่านี้ก็ได้มาตั้งหลักแหล่งอยู่ในพระนครหัวเมืองชั้นในตั้ง ๓ แผ่นดินแล้ว ถ้าพระราชทานพวกใดพวกหนึ่งพวกอื่นก็จะพากันกำเริบทำให้เจ้าอนุวงศ์รู้สึกเสียดายหน้าต่อเหล่าอำมาตย์ข้าราชการทั้งปวง

ประการที่สอง รัชกาลที่ ๓ มีรับสั่งให้เจ้าอนุวงศ์มาช่วยงานพระบรมศพรัชกาลที่ ๒ เสร็จแล้ว ให้นำคนลาวที่มาด้วยไปตัดต้นตาลที่สุพรรณบุรี แล้วล้าเลียงไปสมุทราปราการ (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, ๒๕๐๖ : ๓๐) อ้างใน สุวิทย์ ชีรสาศวัต, ๒๕๔๓ : ๑๑๑) ทำให้เจ้าอนุวงศ์เห็นความยากลำบากของพี่น้องชาวลาวตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ ซึ่งต้องมาขุดคลองสร้างกรุงเทพมหานคร และขนซุงมาทำฐานเตาหม้อพระเจดีย์กลางน้ำเมืองสมุทราปราการในรัชกาลต่อมา

ประการที่สาม อยู่ระหว่างเปลี่ยนแผ่นดินใหม่ เจ้าอนุวงศ์เข้าพระทัยว่าจะต้องเกิดความยุ่งยากขึ้นในราชบัลลังก์ไทยอย่างแน่นอน เพราะพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ (รัชกาล

ที่ ๓) ได้เสวยราชแทนสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าอิศรสุนทร (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) และมีข่าวลือว่าไทยเกิดวิวาทกับอังกฤษ อังกฤษกำลังจะยกทัพเรือมาตีกรุงเทพมหานคร ซึ่งเจ้าอนุวงศ์คาดคิดว่าจะจริงตามนั้น เพราะขณะนั้นจวบกัปตันลอร์ดแอมเฮิสต์ ผู้สำเร็จราชการอินเดียของอังกฤษ ได้ส่งกัปตันเฮนรีเบอร์นี่เป็นทูตเดินทางเข้ามาทำหน้าที่สื่อสัญญาทางพระราชไมตรีในกรุงเทพมหานคร ตอนต้นรัชกาลที่ ๓ แต่เจ้าอนุวงศ์ไม่ทราบเรื่องแจ่มแจ้งพอ เมื่อกลับไปถึงเวียงจันทน์ก็ครุ่นคิดร้ายต่อกรุงเทพมหานครทันที

ทางกรุงเทพมหานคร ส่งกองทัพไปปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ ๔ กองทัพในปีพุทธศักราช ๒๓๖๕ ผลที่ตามมาจากการปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ได้สำเร็จนำมาสู่การย้ายถิ่นของชนชาวลาวครั้งยิ่งใหญ่ โดยการกวาดต้อนแล้วส่งไปอยู่ตามหัวเมืองชั้นในมีทั้งครัวลาวเวียงจันทน์ ลาวพวน ลาวภูกระง และชาวลาวจากหัวเมืองอื่นๆ ทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง แต่ส่วนใหญ่มาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงคือบริเวณที่เป็นประเทศลาวในปัจจุบัน

ความพ่ายแพ้ของเจ้าอนุวงศ์ในครั้งนี้ได้พัดพาชีวิตครัวเรือน ช้าง ม้า วัว ควาย และทรัพย์สินลงมา พร้อมกับวัฒนธรรมแห่งลุ่มแม่น้ำโขงเกือบทั้งหมดไหลบ่าลงสู่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา (ชนิดา ตั้งถาวรสิริกุล , ๒๕๓๗ : ๕๕) วัฒนธรรมลาวครั้งซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในบริเวณเมืองเวียงจันทน์และหลวงพระบาง ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในหัวเมืองชั้นในตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้นตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ เป็นต้นมา และกระจายไปตั้งถิ่นฐานในภาคต่างๆ ของประเทศไทย ในภาคกลางได้ไปตั้งถิ่นฐานบริเวณจังหวัดอุทัยธานี ชัยนาท นครสวรรค์ สุพรรณบุรี และจังหวัดพิจิตร มีนิสัยรักความอิสระ มีอาชีพในการ ทำนา ทำไร่ ทำสวน นับถือพระพุทธศาสนา มีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อเรื่องภูตผีสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษมีทั้งฝ่ายเจ้านายและฝ่ายทเวคา และยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อของตนไว้ถึงปัจจุบันนี้

ชุมชนชาวลาวส่วนใหญ่จะเป็นไพร่หลวงมากกว่าไพร่สมและทาส ทั้งนี้เป็นไปตามวิธีการของพระมหากษัตริย์ที่จะสร้างความมั่นคงให้แก่ราชสำนักมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ดังเช่น พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ใจความว่าราษฎรทุกคนมีหน้าที่ต้องรับใช้พระมหากษัตริย์เป็นการตอบแทนที่พระองค์พระราชทานการปกป้องคุ้มครองให้ (ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑ เล่ม ๓ พระราชกำหนดปี พุทธศักราช ๒๓๘๒ พระราชกำหนดใหม่, ๓๔๕ - ๓๕๐ อ้างใน ม.ร.ว. อकिन รพีพัฒน์, ๑๑๔) ดังนั้นพระมหากษัตริย์จะพระราชทานไพร่ลาวให้แก่เจ้านาย ขุนนางไทย เพื่อไปเป็นไพร่สมและทาสจำนวนหนึ่ง ซึ่งไม่มากนัก นอกนั้นจะพระราชทานแจกจ่ายไปตามเมืองต่างๆ กรมและกองต่างๆ โดยให้เป็นไพร่หลวง

สภาพสังคมของชาวลาวในชุมชนชาวลาว จะมีมูลนายลาวดูแลปกครองไพร่ลาว ลักษณะการปกครองเป็นแบบระบบอุปถัมภ์เช่นเดียวกับสังคมชนชาวไทย (ม.ร.ว. อภินันท์ รัตติพัฒน์, ๑๕๑ - ๑๕๖) ซึ่งจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายตราสามดวงสมัยรัชกาลที่ ๑ คือเป็นแบบที่มูลนายลาว ให้ความคุ้มครองดูแลปกครองไพร่ลาว มิให้ผู้ใคร่รังแกข่มเหง เช่น จับกุมตัวไปลงโทษ โดยมูลนายลาวมิได้รับทราบ ถ้าไพร่ลาวเป็นผู้ต้องสงสัยว่ากระทำผิด มูลนายลาวจะเป็นผู้ส่งตัวไพร่ลาวไปสอบสวน พิจารณาคดี โดยมีมูลนายลาว เช่น นายกองลาวไปร่วมฟังด้วย เป็นต้น

การตั้งถิ่นฐานที่เมืองนครชัยศรีในสมัยพระเจ้าบรมโกศเจ้าอยู่หัว มีชุมชนชาวลาวครั้งอยู่ที่ บ้านรวก บ้านลำเหย บ้านหลวง บ้านหนองกระพี้ บ้านทุ่งผักกูด บ้านทุ่งผีหลวง บ้านโพรงมะเดื่อ ปัจจุบันพบว่าแหล่งที่อยู่อาศัยของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม อยู่เป็นกลุ่มเป็นพวก ณ อำเภอต่างๆ ได้แก่ อำเภอเมืองนครปฐม ตำบลโพรงมะเดื่อ หมู่ที่ ๑ - ๓ , ๕, ๕- ๑๒ และตำบลทุ่งน้อย หมู่ที่ ๗ อำเภอกำแพงแสน ตำบลทุ่งกระพี้ โหม หมู่ที่ ๑, ๔, ๕, ๑๒, ๑๓, ๑๖ ตำบลทุ่งขวาง หมู่ที่ ๒, ๔, ๗ - ๑๑ ตำบลทุ่งลูกนก หมู่ที่ ๗ , ๑๕ ตำบลกระต๊อบ หมู่ที่ ๔, ๑๕ ตำบลสระสี่มุม หมู่ที่ ๓, ๔ ตำบลคอนข่อย หมู่ที่ ๗ ตำบลสระพัฒนา หมู่ที่ ๘, ๑๐ และตำบลทุ่งบัว หมู่ที่ ๔ - ๖ , ๕, ๑๑ อำเภอนครชัยศรี ตำบลศรีมหาโพธิ์ หมู่ที่ ๓ อำเภอบางเลน ตำบลไผ่หูช้าง หมู่ที่ ๔ อำเภอดอนตูม ตำบลดอนรวก หมู่ที่ ๑ - ๕ ตำบลห้วยด้วน หมู่ที่ ๑ - ๖ ตำบลบ้านหลวง หมู่ที่ ๑ - ๕ ตำบลดอนพุทรา หมู่ที่ ๔, ๖ ตำบลห้วยพระ หมู่ที่ ๓ - ๖ ตำบลลำเหย หมู่ที่ ๒ - ๔, ๖, ๘ , ๕- ๑๑ และ ตำบลสามง่าม หมู่ที่ ๖, ๑๐ (วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดนครปฐม , ๒๕๔๒ : ๑๒๘)

ลาวครั้ง คือชาวลาวหลวงพระบาง ประเทศลาว ลาวครั้งปัจจุบันที่อยู่ในประเทศไทย คือพวกที่ถูกกวาดต้อนมาจากหลวงพระบาง ในรัชสมัยของพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก คำว่าครั้งก็คือครั้งจากไม้ที่นำมาข้อมสี มีลักษณะสีแดง ที่ได้ชื่อว่าลาวครั้ง หรือลาวขี้ครั้ง เพราะหลวงพระบางเป็นเมืองขึ้นของไทย ต้องส่งส่วยตามประเพณีเมืองขึ้น หลวงพระบางยากจนไม่มีเงินตราหรือทองคำพอเป็นส่วยได้ แต่หลวงพระบางมีครั้งชั้นคืออยู่มาก จึงนำครั้งเป็นส่วนแทนทรัพย์สินอื่นอย่างอื่น จึงได้ชื่อว่าลาวครั้ง (บุญเรือง ปาแสนกุล , ๒๕๔๘)

ชุมชนชาวลาวในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นแยกจากชุมชนชาวไทย ดังนั้นการผสมกลมกลืนชนชาวลาวให้กลายเป็นคนไทยจึงน่าจะยังไม่ค่อยเกิดขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนี้ จนเมื่อระบบไพร่ได้คลี่คลายเปลี่ยนแปลงไปในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ชนชาวลาวสามารถย้ายถิ่นได้ง่ายขึ้น ทำให้สังคมไทยและลาวใกล้ชิดกันมากเข้า จึงเกิดการผสมกลมกลืนจนคนลาวกลายเป็นคนไทยไปดังเช่นปัจจุบัน

การดำรงอยู่ร่วมกันของชาวลาวครั้ง นอกจากแรงยึดเหนี่ยวภายในชุมชนอันมีรากฐานมาจากความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ ความสำนึกร่วมในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งของตนแล้ว การดำเนินกิจกรรมในด้านต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ศาสนาและสังคมในชุมชน แม้ว่ารูปแบบของกิจกรรมนั้นจะไม่แน่นอนตายตัวนัก แต่ก็มักจะเกิดกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์การในการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน รวมทั้งมีการจัดระเบียบความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีการจัดสถานภาพและบทบาทสำหรับบุคคลต่างๆ ตามโครงสร้างของกลุ่มกิจกรรม

รูปแบบการปกครองตนเองของชุมชนนั้น มีมาตั้งแต่สมัยโบราณครั้นที่อำนาจรัฐยังไม่ปรากฏชัดเจนในหมู่บ้าน การปกครองแต่เดิมนั้นอาศัยความสัมพันธ์พื้นฐานในชุมชนคือ ระบบเครือญาติ รวมทั้งบรรทัดฐานทางสังคมที่เกิดจากจารีตประเพณีที่ถือปฏิบัติเป็นกฎระเบียบร่วมกันในสังคม บนฐานของผู้คนที่เปี่ยมพุทธมามกะในสังคมท้องถิ่น กฎเกณฑ์ที่ไม่ตายตัวเหล่านี้จะมีผู้นำสูงสุด และกลุ่มผู้อาวุโสที่ผ่านการดำรงชีวิตในสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นเวลายาวนาน ความรู้และความสามารถที่เหล่าผู้อาวุโสผ่านพบและเรียนรู้มาตลอดทั้งชีวิต ได้กลายมาเป็นบทกวีที่สำคัญของชุมชน ผู้นำสูงสุดของชุมชนนั้นจะมีเพียงผู้เดียว แต่จะมีคณะผู้เฒ่าที่เป็นที่เคารพนับถือ และเป็นญาติผู้ใหญ่ของกลุ่มคนในหมู่บ้าน คอยตัดสิน ดูแลหรือลงโทษผู้กระทำความผิดจารีตประเพณีหรือความผิดรุนแรงต่างๆ หลังจากที่หมู่บ้านถูกผนวกรวมกับการปกครองส่วนท้องถิ่นของภาครัฐอย่างชัดเจน ชาวบ้านจะต้องรับต่อกฎระเบียบที่เป็นกฎหมายของประเทศมาเป็นบรรทัดฐานในการดำรงชีวิตภายใต้ร่มธงไทยร่วมกับหมู่บ้านต่างๆ ไปทุกกลุ่มชาติพันธุ์ จากประวัติศาสตร์ของการปกครอง ภาครัฐนั้นชาวลาวครั้งจะพบกับเหตุการณ์สำคัญ คือ การจัดระบบการเกณฑ์ทหารใหม่ในปี ๒๔๔๘ โดยผู้ชายทุกคนต้องเป็นทหาร ๒ ปี และเป็นทหารกองหนุนอีก ๑๕ ปี

ในราวปี ๒๔๕๔ มีการจดทะเบียนสำมะโนประชากรเป็นครั้งแรก รัฐก็ได้ออกกฎหมายในการตั้งนามสกุล เพื่อประโยชน์สำคัญในการปกครองท้องถิ่น ชาวบ้านต่างนิยมใช้นามสกุลของตนตามนามสกุลของผู้นำสูงสุด ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นเครือญาติทางสายโลหิตกันก็ตาม ในปีนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้ใช้พุทธศักราชแทนรัตนโกสินทร์ศักราช ความสัมพันธ์ของหมู่บ้านกับผู้ปกครองหรือรัฐไทยนั้น จึงเกิดการแต่งตั้งและเลือกตั้งผู้คนในชุมชนเป็นตำแหน่งต่างๆ เสมือนตัวแทนของหน่วยราชการของรัฐ กล่าวคือ ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน กรรมการหมู่บ้าน ผู้อาวุโส ซึ่งผู้นำที่เกิดขึ้นภายหลังนี้ ก็จะเป็นคนในหมู่บ้านเป็นผู้นำแบบเป็นทางการที่ได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้าน โดยการเลือกตั้งและแต่งตั้งโดยอำเภอ แต่กระนั้นในชุมชนเองก็ยังคงปรากฏผู้นำอย่างไม่เป็นทางการหรือกลุ่มผู้อาวุโสและเหล่าชายหนุ่มที่คอยดูแลกิจกรรมต่างๆ ในการรักษากฎระเบียบของชุมชนอยู่ภายใต้ระบบการควบคุมทางสังคมของหมู่บ้านก็ยังเป็น

ระบบที่ปรากฏในจารีตประเพณีของชาวบ้านอยู่อย่างไม่เป็นทางการ ผู้นำในตำบลห้วยด้วน แบ่งได้ ๒ แบบ คือ ๑) ผู้นำแบบเป็นทางการ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน มีผู้ใหญ่บ้านที่มาจากการเลือกตั้งภายในหมู่บ้านเมื่อปี ๒๕๒๗ มีหน้าที่สำรวจสำมะโนประชากรและจำนวนครัวเรือนภายในหมู่บ้าน การจัดทำทะเบียนราษฎร การรับแจ้ง เกิด ตาย การติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชาวบ้าน เป็นผู้ดูแลสาธารณูปโภคในหมู่บ้าน และหน้าที่ทางสังคมอัน ได้แก่ การเป็นแขกในงานต่างในฐานะของผู้นำชุมชน เป็นผู้ช่วยเหลือวัดในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของวัด รวมทั้งเป็นที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ของชาวบ้านและอื่นๆ ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้อาวุโส ประชุมพูดคุยกันเพื่อเตรียมงานกิจกรรมต่างๆ การประชุมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ก็มักจะไม่ได้ถูกจัดขึ้น แต่จะถูกจัดโดยผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและผู้อาวุโสผู้หนึ่งที่เป็นชาวลาวครึ่งบ้านเดียวกันที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือ การประชุมเพื่อเตรียมการดำเนินกิจกรรมต่างๆ นั้น ผู้ใหญ่บ้านก็ต้องบอกกล่าวขอความช่วยเหลือจากผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและผู้นำคนอื่นๆ ปฏิบัติหน้าที่แทนตน และ ๒) ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ เป็นร่องรอยการปกครองตนเองของชุมชนในอดีตที่มีมาก่อนการถูกผนวกรวมเข้าสู่ระบบการปกครองท้องถิ่นของประเทศผู้นำ ในลักษณะนี้จะเป็นผู้นำที่มีอายุอาวุโส เป็นครูเก่าที่มีความรู้ในเรื่องราวของหมู่บ้านเป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้วชาวบ้านในรุ่นเก่าๆ ที่มีอายุและมีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ได้รับการยกย่องเป็นผู้อาวุโสของชุมชน ผู้เฒ่าหรือ ผู้อาวุโสเหล่านี้มักจะเป็นผู้ใหญ่ในหมู่บ้านที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับชาวบ้านอยู่แล้ว ผู้นำเหล่านี้มักจะมีอายุมากกว่า ๖๐ ปี ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่างๆ จากลักษณะของผู้นำในสองลักษณะดังกล่าวนี้ กลุ่มที่มีบทบาทในการบริหารก็คือกลุ่มผู้นำที่เป็นทางการที่มีสถานภาพและบทบาทที่ชัดเจน และผู้นำแบบไม่เป็นทางการที่ดูจะเป็นผู้นำอย่างแท้จริงในการปฏิบัติตัวและดำเนินชีวิตภายใต้ความสัมพันธ์ของระบบเครือญาติของชาวลาเวียง ซึ่งผู้นำทั้งสองแบบนี้ก็คือเครือญาติกันเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นในการปฏิบัติกิจกรรมหรือการแก้ไขปัญหาต่างๆ กลุ่มผู้นำทั้งสองแบบก็จะร่วมกันในการระดมผู้คนในหมู่บ้านมาช่วยเหลือในการทำกิจกรรมต่างๆ อาศัยความสัมพันธ์ทางระบบเครือญาติมากกว่า ความสัมพันธ์ในสถานะผู้ปกครองจากรัฐ ซึ่งเมื่อนอกเวลาราชการแล้วผู้นำต่างๆ ก็มีสถานภาพร่วมกันในอันที่จะต้องทำมาหากินให้ปากท้องของตนเอง การจัดระเบียบทางสังคมในรูปแบบการปกครองชุมชนดังที่กล่าวมาแล้วนั้นจึงขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนที่เป็นเครือญาติพี่น้องกันและเป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบเผชิญหน้า (Face To Face Relationship) คือทุกคนในหมู่บ้านรู้จักกันหมด ทำให้หมู่บ้านมีเสถียรภาพในการปกครองของตนเองและมีความมั่นคงปลอดภัยในการอยู่ร่วมกัน

วิถีชีวิตลาวครั้งตำบลห้วยด้วน

ตำบลห้วยด้วนเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอคอนตูมประมาณ ๑๒ กิโลเมตร ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน ไม่มีป่าไม้และภูเขา อาชีพส่วนใหญ่สมัยเดิมคือการทำนา เนื่องจากอำเภอคอนตูมมีน้ำตลอดปีเหมาะแก่การเกษตร แต่ในปัจจุบันนี้ประชากรได้ปรับปรุงพัฒนาอาชีพเป็นการทำสวนผัก เลี้ยงหมู เลี้ยงวัวขุน บ่อเลี้ยงปลา บ่อเลี้ยงกุ้ง ซึ่งเป็นอาชีพที่ทำรายได้ดีและมากกว่าการทำนา

“กงลาด” เป็นชื่อของหมู่บ้านในตำบลห้วยด้วน อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม เมื่อครั้งสมัยรัชกาลที่ ๑ ชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง ได้ถูกกวาดต้อนมาจากหลวงพระบาง เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ทำมาหากินอยู่บริเวณตำบลห้วยด้วน ตำบลคอนรวก ตำบลลำเหย ตำบลสามง่าม ตำบลคอนพุทรา และตำบลบ้านหลวง (พระครูจันทโชติวัฒน์, ๒๕๔๔ : ๑๕) แต่ยังมียึดถือวัฒนธรรมประเพณีอย่างแน่นแฟ้น แม้ว่าเขาเหล่านี้จะอพยพเข้ามาอยู่ในถิ่นของคนไทยแล้วก็ตาม แต่ชุมชนกงลาดซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง หรือลาวครั้ง มีคุณลักษณะที่พิเศษต่างจากชาวไทยอื่นๆ อย่างเช่น มิได้ถูกความเจริญหรือประเพณีอารยธรรมอื่นเข้าครอบงำหรือกลืนความเป็นลาวครั้งของเขาเหล่านั้นได้ พวกเขาเหล่านั้นยังคงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันดั้งเดิมดังกล่าวไว้ได้เป็นอย่างดี เช่น ประเพณีแห่ธงสงกรานต์ ภาษาพูด ประชากรส่วนใหญ่มีเชื้อชาติลาว มีบ้างที่เป็นเชื้อชาติไทยและเชื้อชาติจีน ดังนั้นจึงพูดภาษาลาวในชีวิตประจำวัน และพูดภาษาไทยเมื่อติดต่อกับคนต่างกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีภาษาจีนอีกภาษาหนึ่งที่ใช้พูดกัน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยมีวัดประจำตำบล จำนวน ๒ วัด คือ วัดทุ่งผักกูดและวัดกงลาด เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา งานบุญ งานประเพณีต่างๆ ในอดีตประชาชนในตำบลห้วยด้วนส่วนใหญ่มีความเชื่อในเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เชื่อในเรื่องชาตินี้ชาติหน้า นรก สวรรค์ และเทวดา ภูตผีปีศาจ

เดิมตำบลห้วยด้วนเป็นป่า นายจัน มิกา เป็นผู้นำราษฎรซึ่งอพยพมาจากเวียงจันทน์ ประเทศลาว เข้ามาบุกเบิกที่ดินติดชายห้วย ปลูกข้าว และทำไร่ เหตุที่ได้ชื่อว่าห้วยด้วนเพราะมีเรื่องเล่าว่า ที่ดินที่พวกนายจันอยู่นั้นเป็นลำตาง เป็นห้วยยาวประมาณ ๓ กิโลเมตร แต่พอคนไปที่หมู่บ้านของนายจัน ห้วยนั้นก็หายไปจึงได้ชื่อว่า ห้วยด้วน และเมื่อมีราษฎรอพยพมาอยู่หลายครอบครัว จึงกลายเป็นหมู่บ้านห้วยด้วน โดยมีนายจันเป็นนายบ้าน ครั้นมีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๗๕ ขึ้น บ้านห้วยด้วนจึงได้ตั้งเป็นตำบล ขึ้นกับอำเภอกำแพงแสน เมื่อรัฐบาลประกาศตั้งกิ่งอำเภอคอนตูม พ.ศ. ๒๕๐๕ ตำบลห้วยด้วนจึงได้ขึ้นกับอำเภอคอนตูมจนปัจจุบันนี้

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พบว่า บรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายลาวในจังหวัด นครปฐมและจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดราชบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสาคร ฯลฯ ได้อพยพเข้ามาสู่ ประเทศไทย เนื่องจากผลของสงคราม เมื่อประเทศไทยชนะสงครามได้กวาดต้อนครอบครัวลาว กลุ่มต่างๆ เข้ามาด้วย การอพยพเข้าสู่ประเทศไทยมี ๓ ครั้ง คือ ครั้งแรกในสมัยพระเจ้าตากสิน (พ.ศ. ๒๓๒๑) ครั้งที่ ๒ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (พ.ศ. ๒๓๓๔) ครั้งที่ ๓ ในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๓๖๕) (สนั่น เมืองวงษ์, ๒๕๑๘ : ๓๑๕ - ๓๒๑)

จากการค้นคว้าประวัติความเป็นมาของลาวครั้งที่อยู่ในจังหวัดนครปฐมโดยเฉพาะที่ ตำบลห้วยด้วน อำเภอคอนคมูนัน ไม่สามารถหาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้แน่นอนว่า ลาวครั้ง อพยพมาจากเมืองใดของลาวแน่ เพียงแต่ได้รับการบอกเล่าจากผู้อพยพภาษาเท่านั้น ดังที่กาญจนา พันธุ์คำ (๒๕๒๓ : ๑๖) ได้กล่าวว่า “ผู้อพยพลาวครั้งเล่าว่า บรรพบุรุษอพยพมาจาก หลวงพระบาง แล้วมาอยู่แถวราชบุรี สุพรรณบุรี และนครปฐม และเรียกภาษาที่ใช้พูดกัน ในชีวิตประจำวันว่า ภาษาลาวครั้ง หรือลาวขี้ครั้ง (ซึ่งหมายถึงครั้งที่ใช้ผืนกตรา แต่เนื่องจาก ในภาษานี้ไม่มีพยัญชนะควบกล้ำจึงออกเสียงครั้ง เป็นคั้ง)” โดยมากเมื่อกล่าวถึงลาว มักจะเรียกรวมๆ ว่าลาวเวียงจันทน์ ซึ่งอาจจะหมายถึงลาวที่อพยพมาเมื่อครั้งไทยไปตีเวียงจันทน์และหัวเมือง อื่นๆ ด้วย

จากการสอบถามผู้สูงอายุในตำบลห้วยด้วน อำเภอคอนคมูนัน จังหวัดนครปฐม ส่วนมาก เล่าว่าบรรพบุรุษของตนอพยพมาจากเวียงจันทน์ แต่พระครูจันทโชติวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดกงลาด เล่าว่า ชาวลาวขี้ครั้งที่บ้านกงลาด ห้วยด้วน เป็นกลุ่มที่ถูกกวาดต้อนมาจากเมืองหลวงพระบาง ประเทศลาว ในสมัยรัชกาลที่ ๑ แล้วให้มาพักที่เมืองด่าน ต่อจากนั้นก็ส่งมาไว้ที่กงลาด โดยให้ กรมทหารดันสำโรง (ปัจจุบัน คือกรมการสัตว์ทหารบกดันสำโรง อำเภอเมืองนครปฐม) คอย กวาดจับดูแลอย่างใกล้ชิด เพราะลาวกลุ่มนี้เป็นพวกปัญญาชนกลัวว่าจะแจ้งข้อเท็จจริงให้มาอยู่ที่ นครปฐม เพื่อให้ใกล้กรุงเทพมหานคร จะได้อยู่ใกล้พระเนตรพระกรรณของพระมหากษัตริย์ ในสมัยรัชกาลที่ ๓ เจ้าอนุวงศ์เป็นกบฏจึงโปรดให้แม่ทัพไปปราบและได้กวาดต้อนชาวลาวมาจาก เวียงจันทน์อีก และให้มาอยู่รวมกันที่กงลาด ในการอพยพครั้งนี้มีลาวจำนวนมากมายจนไม่มีที่ดิน ทำมาหากิน ลาวครั้งที่กงลาดส่วนหนึ่งได้แยกย้ายกันไปอยู่ตามจังหวัดต่างๆ เช่น สุพรรณบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก กำแพงเพชร สุโขทัย กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และในสมัย รัชกาลที่ ๖ แต่งตั้งให้หมู่บ้านนี้เป็นกองลาดตระเวนของกองเสือป่า จึงได้ชื่อว่า กองลาด ต่อมาภาษา เขียนมาเป็นกงลาด ตำบลห้วยด้วน เนื่องจากมีลำห้วยหนองน้ำท้ายหมู่บ้านยาวสิ้นสุดที่ปลาย หมู่บ้าน จึงได้ชื่อว่า “ห้วยด้วน” เช่นกัน (พระครูจันทโชติวัฒน์, ๒๕๔๘ : ๑๔)

จากคำบอกเล่าของพระครูจันทโชติวัฒน์ข้างต้นนั้น อาจสรุปได้ว่าลาวครั้งที่ंगลาด
รุ่นแรกอพยพเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ ๑ เป็นลาวที่อพยพมาจากหลวงพระบาง และลาวรุ่นที่ ๒ ซึ่ง
อพยพมาจากภายหลังในสมัยรัชกาลที่ ๓ เป็นลาวที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ และรวมทั้งลาวที่มาจาก
หัวเมืองอื่นๆ ด้วย เพราะเมื่อก้าวถึงลาวมักจะเรียกรวมๆ ว่าลาวเวียงจันทน์

ด้านทางด้านภาษา แต่เดิมลาวที่ंगลาดคงจะเรียกตัวเองว่าลาวหลวงพระบาง หรือลาว
เวียงจันทน์ ตามชื่อเมืองที่ตนอาศัยอยู่ ต่อมาเมื่อลาวเหล่านี้อพยพมาอยู่ในประเทศไทยจึงถูกเรียกว่า
“ลาวครั้ง” ตามชื่อการประกอบอาชีพของลาวกลุ่มนี้ พระครูจันทโชติวัฒน์ เล่าว่า ที่ชื่อว่า ลาวครั้ง
เพราะในสมัยที่ไทยกวาดต้อนลาวมาและให้พักอยู่ที่เมืองด่านชั่วคราวนั้น คนลาวอดอยากมากจะ
ประกอบอาชีพทำนาที่ไม่มีเครื่องมือ จึงเลี้ยงครั้งตามที่ตัวเองถนัด เพราะไม่ต้องลงทุน จึงเป็นเหตุ
ให้คนไทยเรียกลาวกลุ่มนี้ว่า “ลาวครั้ง” ซึ่งหมายถึงลาวที่ประกอบอาชีพเลี้ยงครั้ง ดังนั้น ภาษา
ที่ลาวกลุ่มนี้ใช้พูดกันจึงถูกเรียกว่าภาษาลาวครั้งตามไปด้วย

ด้านการศึกษาชุมชนได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากรุ่นปู่ย่า
ตายาย นิยมส่งบุตรหลานของตนไปศึกษาเล่าเรียนในเมือง แม้ว่าการเดินทางในสมัยอดีตจะลำบาก
ก็ตาม แต่ก็ยังสามารถไปศึกษาเล่าเรียนยังต่างอำเภอหรือกรุงเทพฯ เพราะระยะทางไม่ไกลนักและ
จะกลับมารับราชการที่บ้านเดิมของตนเป็นส่วนมาก โดยเฉพาะข้าราชการครู โรงเรียนวัดंगลาด
ส่วนใหญ่จะจบการศึกษาจากราชภัฏนครปฐมและที่กรุงเทพฯ

ความรู้เกี่ยวกับชาวลาวครั้งบ้านंगลาด

ชาวลาวครั้งที่อพยพเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านंगลาด ตำบลห้วยคว้น อำเภอคอนคม จังหวัด
นครปฐมนั้น มีความเป็นอยู่และมีขนบธรรมเนียมความเชื่อที่น่าสนใจดังนี้

๑. การทำมาหากิน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่นา ดังนั้นอาชีพหลักของลาวครั้งกลุ่มนี้คือการ
ทำนา โดยปีหนึ่งจะทำนาข้าว ๒ ครั้ง ปัจจุบันน้ำอุดมสมบูรณ์จึงทำได้ตลอดทั้งปี อาชีพรองลงมาคือ
การทำไร่ พืชผักสวนครัว เช่น ผักกาดเขียว ผักกาดขาว ผักกวางตุ้ง ผักบุ้ง ขึ้นฉ่าย ผักชี ต้นหอม
 ฯลฯ นอกจากนี้ยังนิยมการเลี้ยงสัตว์ด้วย เช่น หมู เป็ด ไก่ โดยเลี้ยงไว้ขายและเพื่อประกอบอาหาร
 มีบางส่วนที่ประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขาย ชาวลาวครั้งเป็นคนขยันขันแข็งในอาชีพการงานทั้ง
 ผู้หญิงผู้ชาย โดยเริ่มงานตั้งแต่เช้าและเลิกงานเมื่อพระอาทิตย์ลับขอบฟ้าไปแล้ว เมื่อมีเวลาว่างจาก
 งานอาชีพประจำ พวกเขา ก็จะนั่งจักตอกสานภาชนะต่างๆ หรืออาจไปรับจ้างเป็นกรรมกร เป็น
ช่างไม้ ฯลฯ ส่วนพวกผู้หญิงเมื่อมีเวลาว่างก็จะออกหาปลาเก็บผักต่างๆ ตาม แหล่งน้ำเพื่อเตรียมไว้
ประกอบอาหาร หรืออาจจะไปรับจ้างตามไร่ต่างๆ โดยได้ค่าจ้างเป็นรายวัน

๒. ลักษณะบ้านเรือน เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวยกพื้นใต้ถุนสูงจากพื้นดิน ใต้ถุนจะปล่อยโล่งหรือใช้เป็นที่เก็บเครื่องมือ ในการทำการเกษตร และวางแคร่ไว้เป็นที่นั่งเล่นนอนเล่น บางครอบครัวก็จะมีที่ไว้ทอผ้า บนบ้านเป็นห้องโถงใหญ่ กั้นห้องนอนเพียงห้องเดียว บริเวณบ้านมีคอกวัวคอกควาย หลังคามุงด้วยหญ้าแฝก ใบจาก และหญ้าคา ข้างฝาตีแปะหรือขัดแต่ละด้วยไม้ไผ่ การตั้งบ้านเรือนของชาวลาวครั้งนี้ ส่วนใหญ่ญาติพี่น้องจะปลูกบ้านใกล้กัน จะไม่มีรั้วกั้นอาณาเขตสามารถเดินเข้าออกบ้านแต่ละหลังได้อย่างสะดวก แต่ปัจจุบันบ้านของชาวลาวครั้งอาจมีการประยุกต์จากเดิมเป็นบ้านไม้ ครึ่งตึกครึ่งไม้ แต่ภายในหมู่บ้านจะแบ่งกลุ่มบ้าน เป็นบ้านนอก บ้านกลาง และบ้านใน โดยมีถนนเข้าหมู่บ้านในแต่ละสายแบ่งกลุ่มบ้านดังกล่าว

๓. การแต่งกาย ถ้าเป็นผู้หญิงอยู่กับบ้านก็นุ่งผ้าซิ่น ใส่เสื้อคอกระเช้า เสื้อคอเลย เวลาไปทำงานนอกบ้านมักจะนุ่งกางเกงขาก๊วยยาวสีดำ ใส่เสื้อเชิ้ตแขนยาวสีดำหรือสีน้ำเงิน ถ้าเป็นผู้ชายอยู่กับบ้านนุ่งกางเกงขาก๊วยสั้นหรือกางเกงขายาว ไม่สวมเสื้อ เวลาไปทำงานนอกบ้านจะนุ่งกางเกงขายาว ใส่เสื้อเชิ้ตแขนยาวสีดำหรือสีน้ำเงิน เด็กก็ใส่เสื้อผ้าต่างๆ เช่นเดียวกับเด็กไทยทั่วไป ชาวลาวครั้งนี้ไม่มีเครื่องแต่งกายหรือการแต่งตัวที่แสดงสัญลักษณ์ว่าเป็นลาวครั้ง สิ่งที่บ่งได้ว่าเป็นลาวครั้งก็คือสำเนียงภาษาที่พูด และความเชื่อบางอย่างเท่านั้น ผ้าทอลาวครั้ง ชาวลาวครั้งผูกพันกับการทอมาช้านาน มีความหลากหลายในเรื่องลวดลายและเทคนิควิธีการทอ เพราะมีทั้งฝ้ายและไหมที่เป็นองค์ประกอบการทอ เทคนิคที่ใช้มีทั้งการจกและมัดหมี่ ผ้าที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของชาวลาวครั้งก็คือ ผ้าซิ่นมัดหมี่ต่อตีนจก ผ้าซิ่นชนิดนี้ ตัวตีนจกทอด้วยเส้นไหม ซึ่งผ่านการมัดให้เป็นลวดลายแล้วทอสลักับการจก ซึ่งเป็นสายเส้นตั้ง จากนั้นต่อด้วยตีนจกซึ่งทอด้วยฝ้าย ส่วนใหญ่นิยมทำพื้นเป็นสีแดง และทำลวดลายทรงเรขาคณิต ซึ่งจะไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ผ้าซิ่นตีนจกแดงนี้ บางครั้งก็มีการทอตัวซิ่นเป็นผ้าไหมมัดหมี่ล้วนไม่สลักกับจกก็ได้ ส่วนซิ่นอีกประเภทหนึ่งคือ ซิ่นดอกดาว ซิ่นดอกดาวนี้นิยมทอสีพื้นด้วยสีเข้ม แล้วจกลายสีเหลี่ยมเล็กๆ ด้วยโทนสีอ่อนเข้มสองสีสามสี เป็นการลอกเลียนแบบท้องฟ้าในยามค่ำคืนที่เต็มไปด้วยดวงดาวระยิบระยับอยู่เต็มท้องฟ้านอกจากผ้าซิ่นแล้ว ชาวลาวครั้งยังนิยมทอผ้าห่ม ซึ่งมักทอเป็นผืนใหญ่มีลายท้องฟ้าและลายเชิงชาย มักจะใช้สีที่ตัดกันมีสีอื่นแซมประปราย ผ้ามานทอเป็นลวดลายรูปสัตว์ต่างๆ แต่เดิมนั้นเป็นของที่ชาวลาวครั้งทอมาถวายวัด ปัจจุบันชาวลาวครั้งทอผ้ามานเพื่อขายซึ่งจะทอเมื่อมีผู้สั่งเท่านั้น การทอผ้าในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนตามความต้องการของตลาด โดยอาจจะมีการทอเป็นที่รองจาน ผ้าคลุมเตียง หรือผ้าตัดเสื้อแล้วแต่จะมีคนมาว่าจ้างให้ทำ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลวดลายเรขาคณิตและรูปสัตว์ ลวดลายที่ใช้ในการทอของชาวลาวครั้งทับฝั่งน้อย ตำบลวังคัน อำเภอคำชะอี จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ ลายสร้อย ลายนกน้อย ลายโคกคร้อ ลายอ้อแอ้ โดยจะใช้ทอ ผ้าซิ่น ผ้าห่มหมอนสามเหลี่ยม หมอนหน้าอิฐ ผ้าซิ่นดอกดาว ตีนซิ่นเป็นตีนจก ตัวซิ่นจกลายสีเหลี่ยมขนมเปียกปูน

เล็กๆ ส่วนที่บ้านทักคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี จะมีการทอผ้าเหมือนที่บ้านทับผึ้งน้อย แต่มีการทอผ้ามานเพิ่มเข้ามา

แต่ลาวครั้งบ้านกงลาดจะมีการแต่งกายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยใช้เทคนิคการทอผ้าไหมลวดลายแบบมัดหมี่และลายจก มาผสมผสานเข้าด้วยกัน การย้อมผ้าไหมจะย้อมด้วยสีแดงจากสีของจี้ครั้ง แล้วนำมาตัดเย็บเป็นผ้าชิ้น ส่วนผ้าฝ้ายจะปั่นทอจากปุยฝ้าย ตัดเย็บเป็นเสื้อเป็นสีขาว ลักษณะการแต่งกายของผู้ชาย จะสวมเสื้อคอกลมผ้าฝ้ายสีขาว มีผ้าขาวม้าพาดบ่าด้านใดด้านหนึ่ง นุ่งกางเกงขาก้วยสีดำ ส่วนผู้หญิงจะสวมเสื้อคอกระเช้าสีขาว ห่มทับสไบสีแดง นุ่งผ้าชิ้นไหมสีแดงลายมัดหมี่ ชายผ้าชิ้นจบด้วยลายจก โทนสีอ่อนเข้ม ผสมผสานสองถึงสามสี ปัจจุบันชาวบ้านไม่นิยมทอผ้าใช้เอง แต่จะซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปมาใช้ หากอยู่บ้านก็จะแต่งกายตามปกติ ผู้สูงอายุเพศหญิงมักนุ่งผ้าชิ้น ดังนั้น จะพบเห็นการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวลาวครั้งในช่วงงานเทศกาลหรืองานสำคัญๆ

๔. ภาษาและหนังสือ ชาวไทยเชื้อสายลาวครั้งในหมู่บ้านกงลาดพูดได้ทั้งภาษาไทยและภาษาลาว จะใช้ภาษาลาวครั้งในชีวิตประจำวันกับคนเชื้อสายลาวครั้งด้วยกัน และใช้ภาษาไทยกับคนแปลกหน้าหรือกับคนที่ไม่ใช่เชื้อสายลาวครั้ง ภาษาพูดของชาวลาวครั้งกับภาษาพูดของชาวไทยคล้ายคลึงกันมาก พอจะเข้าใจกันได้ไม่ยากนัก นอกจากวงศัพท์จำนวนหนึ่งซึ่งเป็นศัพท์เฉพาะของลาวครั้งเท่านั้นที่ต่างจากภาษาไทย

ภาษาพูดที่ใช้ในตำบลห้วยด้วน คือ ภาษาลาวครั้ง ซึ่งอยู่ในตระกูลภาษาไท – กะได (Tai-kadai Language Family) กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้จากการสำรวจข้อมูลของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล ในโครงการแผนที่ภาษา พบว่า มีผู้ใช้ภาษาลาวครั้งในภาคเหนือคิดเป็นร้อยละ ๕ ในภาคกลางมีผู้ใช้ภาษาลาวครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๓ ภาษาลาวครั้งจะคล้ายๆ กับภาษาจังหวัดเลยและจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเข้าใจว่า เคยเป็นชนกลุ่มเดียวกันมาก่อน ภาษาลาวครั้งจะมีประโยคภาษาคคล้ายคลึงกับภาษาลาวเวียง แต่มีสำเนียงแตกต่างกัน สำหรับชุมชนตำบลห้วยด้วนประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษาลาวครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๕๐ ส่วนภาษาเขียนของลาวครั้งแต่เดิมใช้ตัวอักษรที่มีลักษณะอย่างอักษรไทยน้อยและอักษรธรรมอีสานซึ่งพบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบันไม่มีผู้สนใจจะศึกษาภาษาเขียนมากนัก จึงทำให้ภาษาเขียนเหล่านี้ปรากฏแต่ในสมุดข่อยและใบลานเท่านั้น เพราะชาวลาวครั้งปัจจุบันใช้ภาษาเขียนของไทย ขณะนี้ชุมชนบ้านกงลาดกำลังรื้อฟื้นภาษาพูดของลาวครั้งมาใช้ โดยจะเริ่มกับนักเรียน โรงเรียนวัดกงลาด และเขียนตามคำอ่านโดยใช้อักษรไทย

๕. ศาสนา ชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง บ้านกงลาดนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ถ้าหากมีการทำบุญแล้วมักจะทำอย่างขีดยืดเยื้อหลายวัน ไม่ว่าจะสิ้นเปลืองสักเท่าใดไม่มีการเสียดาย

ในวันพระ ชาวลาวครึ่งส่วนใหญ่จะหยุดการประกอบอาชีพที่ต้องฆ่าสัตว์และจะไปทำบุญฟังเทศน์ที่วัดกงลาดเป็นประจำ

๖. ความเชื่อ ชาวไทยเชื้อสายลาวครึ่งมีการนับถือผีเทวดา ซึ่งเชื่อว่าบรรพบุรุษในสกุลหนึ่งๆ จะมีผู้ที่ทำพิธีติดต่อกับผีเทวดาเพียง ๑ คน เรียกว่า “เจ้าต้น” เจ้าต้นนี้เป็นหญิงซึ่งแต่งงานแล้วและมีอายุค่อนข้างมาก มีหน้าที่จัดของเพื่อบวงสรวงผีเทวดา เช่นถ้ามีคนเกิดในสกุลของตนไม่ว่าจะเป็นเด็กหญิงหรือเด็กชาย พ่อแม่ของทารกจะต้องนำทารก หรือชื่อของทารกก็ได้ให้เจ้าต้นทำพิธีเพื่อเข้าเป็นสมาชิกของสกุล และเพื่อให้ผีเทวดาได้รับทราบจะได้คุ้มครองให้ทารกอยู่เย็นเป็นสุข ถ้าเจ้าต้นในสกุลนั้นๆ เกิดสิ้นชีวิตลง ก็จะมีการคัดเลือกคนอื่นขึ้นมาแทน โดยมีการนัดหมายให้ผู้หญิงทุกคนในสกุลมารวมกัน (โดยมากจะเป็นผู้ที่แต่งงานแล้ว) และให้คนทรงทำพิธีเพื่อจะชี้ว่าผู้ใดจะได้เป็นเจ้าต้นต่อไป เมื่อผู้ที่ได้แต่งตั้งเป็นเจ้าต้นแล้วก็ต้องทำพิธีบวงสรวงให้ผีเทวดาได้รับทราบ เจ้าต้นส่วนใหญ่มักจะมีผู้คอยช่วยเหลือหยิบส่งสิ่งของเวลาทำพิธีประมาณ ๒ คน ซึ่งเป็นหญิงหรือชายก็ได้ เจ้าต้นจะเลือกเองหรือจะให้คนทรงชี้ตัวเลือกให้ก็ได้ เมื่อสิ้นปีเจ้าต้นจะต้องทำบุญให้กับผีเทวดาเป็นประจำ จะเลือกเดือนใดก็ได้ ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงเดือน ๖ เดือน ๗ แต่จะต้องทำในวันพฤหัสบดี

ชาวลาวครึ่งมีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษเป็นอย่างมาก การนับถือผีของชาวลาวครึ่งเป็นการถือผีตามบรรพบุรุษ ๒ ฝ่าย คือ ผีเจ้านายและผีเทวดา การนับถือนี้มีอิทธิพลต่อชาวลาวครึ่งมากในแง่ของการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการประกอบพิธีกรรมหรือการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน ก็จะต้องไปข้องเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ (วรรณย์, ๒๕๑๘ : ๘๘) หากจะมีงานพิธีใดที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ชาวลาวครึ่งจะทำการบอกกล่าวผีของตนให้ทราบ ในการติดต่อกับวิญญาณตลอดจนพิธีกรรม การเลี้ยงผีต่างๆ จะเป็นหน้าที่ของ “คนต้น” หากเป็นผีฝ่ายเทวดา ซึ่งตำแหน่ง “คนต้น” นี้ จะเป็นตำแหน่งที่สืบทอดทางสายโลหิต ส่วนผู้ที่ติดต่อกับวิญญาณของผีฝ่ายเจ้านาย คือ “กวน” ชาวบ้านจะให้ความเคารพนับถือ “คนต้น” และ “กวน” เป็นอันมาก ชาวลาวครึ่งจะทำพิธีแปลงผีแปลงเรือนทุกครั้งเมื่อจะทำงานใดๆ ก็ตาม โดยจะไปแจ้งให้กวนหรือคนต้น เพื่อจะได้บอกกล่าวให้ผีได้รู้ว่าจะมีงาน และเครื่องเช่น ไหว้ก็จะแตกต่างกันไป เช่น หากเป็นงานแต่งงาน เครื่องเช่น ไหว้ผีเทวดา ได้แก่ ผ้าขาว ๑ ผืน เงิน ๑ บาท ข้าวต้มมัดไม้ไผ่กล้วย ไม้ไผ่เกลือ มะพร้าว เทียน ข้าวสุกโรยน้ำตาล ดอกไม้ เหล้า ๑ ขวด หากเป็นศาลผีเจ้านาย เมื่อมีการทำพิธีขึ้น โดยการหนีตามกันไปจะต้องนำเหล้า ๘ ไหว้ ไก่ ๘ ตัว มาแปลงผี เพื่อเป็นการขอขมา โดยจะนำไปมาฆ่าที่หน้าศาลผีเจ้านาย ให้เลือดไก่หยดไปบนแท่นบูชา เมื่อมีบุคคลภายนอกเข้ามาค้างแรมที่บ้านของชาวลาวครึ่ง เจ้าของบ้านจะทำการบอกกล่าวผีของตน หากเป็นสามีภรรยาจะนอนด้วยกันในบ้านของชาวลาวครึ่งไม่ได้ถือว่าเป็นการผิดผี เชื่อกันว่าผีอาจลงโทษเจ้าของบ้านทำให้คนในบ้านล้มป่วยได้ ชาวลาวครึ่งจะมี

ประเพณีเลี้ยงผีประจำปีในราวอาทิตย์ที่ ๒ ของเดือน ๗ เป็นประจำทุกปี ฝ่ายผีเจ้านายจะทำพิธีเลี้ยงผีก่อน หลังจากนั้นก็จะเป็นการเลี้ยงผีเทวดา ศาลของผีแต่ละฝายนั้นจะต้องอยู่ในป่าละเมาะใกล้ๆ หมู่บ้าน กวนและคนต้นจะเป็นผู้กำหนดเวลาในการจัดงานการเลี้ยงผีประจำปี นอกจากนี้จะเป็นการเช่นไหว้ประจำปีเพื่อเป็นการสำนึกและขอขมาลาโทษในสิ่งที่ได้ทำไว้แล้ว ครอบครัวที่เพิ่งจะแต่งงานไปนั้น ยังถือเอาโอกาสนี้เป็นการบอกกล่าวให้ผีได้รู้ว่าครอบครัวของตนมีสมาชิกเพิ่มขึ้นมา เพราะชายชาวลาวครั้งทุกคนจะมีแบบแผนการปฏิบัติต่อกันมาว่า ชายชาวลาวครั้งจะต้องขึ้นผีบรรพบุรุษทุกคน ไม่ว่าจะทำการใดๆ ก็จะต้องแจ้งให้ผีได้รู้ทุกครั้ง เมื่อทำพิธีเลี้ยงผีเสร็จแล้วก็จะนำอาหารที่เหลือมาเลี้ยงกันเองในหมู่คนที่มาร่วมงานพิธีเลี้ยงผีของชาวลาวครั้ง

ชาวบ้านกงลาด ห้วยค้ำวนเชื่อว่าผีเทวดานั้นเป็นวิญญาณของเทวดาที่คอยคุ้มครองรักษาบ้านเมืองของตนมาตั้งแต่ครั้งที่อยู่ที่นี่ที่เมืองหลวงพระบาง ส่วนผีเจ้านาย เป็นผีของกษัตริย์ที่เคยปกครองพวกตนมาที่เมืองหลวงพระบาง แต่ก็มีชาวบ้านบางคนที่ยกย่องผีเจ้านายเป็นวิญญาณของผีบรรพบุรุษ ญาติตาย ในการติดต่อกับวิญญาณของผีทั้งสองประเภทนี้จะต้องผ่านบุคคล ๓ คน คือ ๑) คนต้นหรือกวน ทำหน้าที่ติดต่อกับผีเจ้านายและผีเทวดา ๒) พ่อออก คือผู้ช่วยคนต้นหรือกวน ทำหน้าที่นำสิ่งของที่คนต้นหรือกวนได้ทำพิธีกล่าวมอบแล้วนำไปวางที่ศาลเจ้าทุกศาล และ ๓) คนทรง หรือร่างทรง เป็นบุคคลที่มีร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง ชาวบ้านเชื่อกันว่า ผีเจ้านายได้เลือกไว้แล้ว

ชาวลาวครั้งจะทำพิธีเช่น ไหว้ผีกันตั้งแต่เช้ามีดของวันที่ ๘ เดือน ๗ ของทุกปี ชาวบ้านจะจัดงานเลี้ยงผีเป็นประจำทุกปีและในการจัดงานเลี้ยงผีนี้นี้มีข้อห้ามอยู่ว่าไม่ให้ตรงกับวันต้องห้าม คือ วันพระ วันพุธ และวันเสาร์ ซึ่งชาวลาวครั้งที่บ้านกงลาดนี้ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็จะกลับมาร่วมในพิธีเลี้ยงผีดังกล่าวโดยแบ่งเป็น ๓ ชั้นตอน คือ ๑) พิธีมอบกวน จะเป็นผู้ทำพิธีมอบหรือบูชาตรงหน้าหมู่ศาลทั้ง ๗ ศาลที่ชาวบ้านนับถือศาลที่บ้านโคกนี้ ชาวบ้านเรียกว่า ศาลเจ้าพ่อขุนหาร โดยนำสิ่งของที่จัดเตรียมไว้ไว้ดังนี้ คือ เสื้อผ้า(ผ้าขาวม้าและเสื้อ) ใบบะยม ๑ กิ่ง ใบบลู่ ๑ ใบ เปลือกไม้เสี้ยนนาง รูป ๑ ดอก เหล้า ๒ ไห ไก่ (ที่ยังมีชีวิต) อย่างน้อย ๑ ตัว หมู (ที่ยังมีชีวิต) อย่างน้อย ๑ ตัว การนำเอาไก่และหมูที่ยังไม่ตายมาเช่น ไหว้ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนชีวิตของพี่น้องชาวลาวครั้งทั้งหลายจะนำมารวมกัน โดยจะวางใบบะยม ใบบลู่ เปลือกไม้เสี้ยนนาง รูป ใบบนเสื้อและผ้าขาวม้าจัดใส่ภาชนะ ๗ ถาด เหล้า ๒ ไห พร้อมหลอดดูดทำจากไม้ไผ่ นำไปวางรวมกันที่โต๊ะบูชา ส่วนไก่จะถูกมัดขาไว้ หากมีหลายตัวก็มัดรวมกัน ส่วนหมูก็จะถูกมัดขาทั้ง ๔ ไว้แล้วนำไปวางไว้ตรงหน้าโต๊ะบูชา กวนหรือคนต้นจะทำพิธีมอบสิ่งของต่อผีเจ้านาย เมื่อกวนได้ทำพิธีมอบแล้ว พ่อออกที่เป็นผู้ช่วยกวนจะนำสิ่งของที่จัดใส่ภาชนะไว้ ๗ ถาดนั้นไปวางที่ศาลเจ้าทุกศาล แล้วสั่งให้คนเอาไม้ตีหัวไก่และหัวหมู เพื่อให้เลือดหยดลงแทนบูชา แล้วนำไปฆ่าเพื่อนำเนื้อมาไหว้อีกครั้งหนึ่ง

๒) พิธีไหว้ ชาวบ้านจะมาช่วยกันจัดสิ่งของที่เตรียมไว้เช่น ไหว้ เช่น ไก่ หมู ที่ได้ทำพิธีมอบไปแล้ว และอาหารหวานคาวอื่นๆ ตามที่ผีเจ้านายได้แจ้งให้ทราบไว้เมื่อปีก่อนว่า ผีเจ้าจะต้องการเครื่องเช่น ไหว้คาวหวานอะไรบ้างในปีต่อไป สิ่งที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงคือผลไม้ซึ่งจัดตามฤดูกาล ซึ่งชาวบ้านก็จะนำอาหารคาวหวานมาสมทบกันมากมาย เมื่อทำพิธีไหว้เสร็จก็จะมีการเชิญผีเข้ามาประทับร่างทรงที่กำหนดไว้ ซึ่งไม่ว่าร่างทรงนั้นจะอยู่ที่ใดก็ตาม ร่างทรงนั้นจะคิดตัวไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว โดยไม่สนใจว่าจะมีอะไรขวางอยู่ข้างหน้า จากนั้นจะเดินรอบศาลเจ้าหนึ่งรอบจึงจะมานั่งที่หน้าศาลใหญ่กลางหมู่บ้านทั้ง ๗ ศาล และเปิดโอกาสให้พี่น้องชาวลาวครั้งที่มีความเดือดร้อนหรือต้องการให้ช่วยรักษาโรคภัยไข้เจ็บโดยเข้าไปขอให้ประพรมน้ำมนต์และร่างทรงจะเดินประพรมน้ำมนต์ ให้พี่น้องชาวลาวครั้งโดยทั่วถึง จากนั้นจะเป็นการบอกกล่าวซึ่งเรียกว่า “กะปิ” เป็นการบอกกล่าวให้ทราบว่าเป็นปีต่อไปจะจัดงานเมื่อใด เนื่องจากบางปีวันที่ ๘ เดือน ๗ จะไปตรงกับวันต้องห้ามซึ่งจะไม่จัดงานพิธีกัน และนอกจากนั้นจะบอกด้วยว่าในปีต่อไป ผีเจ้าต้องการเครื่องเช่น ไหว้อะไรบ้าง และ ๓) พิธีบริจาค เป็นการนำอาหารหวานคาว รวมทั้งผลไม้ที่ชาวบ้านได้นำมาเช่น ไหว้ผีเจ้าทั้งหมด มารับประทานร่วมกันในตอนเย็น และแบ่งสรรกันเพื่อนำไปฝากผู้ที่ไม่ได้มาร่วมงาน ส่วนการถือผีทั้งผีเทวดาและผีเจ้านายนั้น ชาวบ้านยังคงให้ความสำคัญในการเช่น ไหว้ผีอย่าง เหนียวแน่น โดยจะสร้างศาลผีไว้ที่ป่าละเมาะห่างจากหมู่บ้านไปอีก ๕๐๐ เมตร ซึ่งจะมีการไหว้ผีทุกๆ ปี ซึ่งถือว่าเป็นวันสำคัญวันหนึ่งที่ชาวบ้านจะได้ทำกิจกรรมร่วมกัน

๓. อาหารและขนมประจำท้องถิ่น กลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านกงลาด ส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากลาวครั้ง อาหารและขนมหวานประจำท้องถิ่นบ้านกงลาด อาหารคาว ได้แก่ แกงบอน แกงก้านเผือก แกงผำ แกงเลียง คัมกะทิสายบัว ฯลฯ อาหารหวาน จะทำเลียงญาติพี่น้องในงานต่างๆ ดังนี้ ๑) ขนมทั่วไป ได้แก่ ตะโก้ ขนมเปียกปูน ขนมชั้น ๒) งานบวช ได้แก่ ข้าวต้มมัด ขนมห่อไส้เค็ม ไส้หวาน ๓) งานแต่งงาน ได้แก่ ลอดช่องน้ำกะทิ ๔) งานตรุษสงกรานต์ ได้แก่ ขนมแป ข้าวเม่า ๕) ขนมในงานพิธีต่างๆ ได้แก่ ขนมดาวัว ตาควย บัวลอย ๖) สุขัญข้าว ได้แก่ ข้าวหลาม ข้าวปาด

๔. ครอบครัวยุคใหม่และความสัมพันธ์ ความเป็นอยู่ชาวไทยเชื้อสายลาวครั้งนิยมผัวเดียวเมียเดียว ไม่นิยมการหย่าร้าง มีอิทธิพลเป็นมิตรกับคนทั่วไป มีความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แต่ละครอบครัวมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดสนิทสนม ช่วยเหลือเกื้อกูลในกิจการต่างๆ ของกันและกันอยู่เสมอ เป็นคนขยันขันแข็ง มีความเคารพเชื่อฟังผู้สูงอายุ และสมัครสมานสามัคคีกัน ดังนั้นจึงไม่ค่อยมีการทะเลาะวิวาทกัน

๕. ประเพณีต่างๆ ของชาวไทยเชื้อสายลาวครั้งมีหลายงาน เช่น แห่งสงกรานต์ ได้น้ำมัน ทำขวัญข้าว ทำบุญสารทเดือนสิบ แห่นางแมว

แห่งสงกรานต์ งานแห่งสงกรานต์เป็นงานใหญ่ จัดในเดือน ๕ หลังจากวันที่ ๑๑ เมษายน ประมาณ ๑ อาทิตย์ กล่าวคือชาวลาวครั้งจะทำบุญสงกรานต์ตั้งแต่วันที่ ๑๑ เป็นวันแรก ถ้าทำบุญ ๕ วัน วันที่ ๕ ก็จะเป็นวันแห่งขง ถ้าทำบุญ ๗ วัน วันที่ ๗ ก็จะเป็นวันแห่งขง ในวันก่อนวันแห่งขง ๑ วัน แต่ละหมู่บ้านจะเตรียมขงไว้ ๑ ผืนเท่านั้น ผืนขงนี้ทำมาจากผ้าเหลือง ตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมหรือสามเหลี่ยมก็ได้ตามต้องการ ผืนขงที่ตัดแล้วจะเรียกว่าหางขง หางขงนี้จะประดับประดาด้วยดอกไม้สดหรือดอกไม้แห้งก็ได้ บางหมู่บ้านก็ปักกลุหางขงอย่างสวยงาม นอกจากนี้ยังมีการพรมน้ำอบน้ำหอมอีกด้วย งานประดับตกแต่งหางขงจะเป็นงานของหญิง ส่วนผู้ชายจะตัดไม้ไผ่มา ๑ ลำ ริดกิ่งริดแขนง ให้หมด แต่จะเหลือแขนงเล็กๆ ตรงส่วนยอดของไม้ไผ่ ๑ แขนง เพื่อผูกหางขง เมื่อถึงกำหนดวันแห่งขงแต่ละหมู่บ้านจะนำพุ่มผ้าป่าหน้า ตามด้วยเครื่องดนตรี ขบวนแห่งหางขงซึ่งคนในหมู่บ้านก็จะร่วมขบวนแห่กันอย่างมากมายเป็นขบวนยาวปิดท้ายด้วยขบวนแห่ลำไม้ไผ่ ส่วนมากจะเป็นวัยรุ่นผู้ชายยกไม้ไผ่สูงระดับมือของผู้ยก จะแห่ลำไม้ไผ่สักกี่คนก็ได้ ขบวนแห่นี้ไม่แห่เดินอย่างธรรมดา แต่จะวิ่งแห่ถอยหน้าถอยหลังอย่างรวดเร็ว เรียกเสียงวิ๊ดว้ายจากพวกผู้หญิงได้มาก เพราะกลัวขบวนแห่ลำไม้ไผ่จะชน ขบวนแห่ทั้งหมดนี้จะแห่วนรอบ โบสถ์ ๓ รอบ ต่อจากนั้นจะนำหางขงที่แห่มาขึ้นผูกติดกับแขนงตรงส่วนยอดของลำไม้ไผ่และรอจังหวะที่เหมาะสมที่จะนำโคนไม้ไผ่ปักดินเมื่อปักดินแล้วก็จะร่ารอบๆ ลำไม้ไผ่อีก และรอหางขงจากหมู่บ้านอื่นๆ อีก เมื่อครบทุกหมู่บ้านคณะกรรมการวัดจะประกาศหางขงที่ได้รับรางวัล พอตอนกลางคืนก็มีมหรสพฉลอง รุ่งเช้าก็มีการทำบุญฉลองขงเป็นอันเสร็จพิธี วันแห่งขงถือว่าเป็นวันสิ้นปีเก่า วันที่ฉลองขงคือวันขึ้นปีใหม่ พิธีแห่งขงนี้ปัจจุบันก็ยังปฏิบัติกันอยู่ พิธีนี้มีเฉพาะชาวลาครั้งเท่านั้น ลาวอื่นๆ ไม่มีพิธีนี้

ใต้น้ำมันวันออกพรรษา โบราณกาลพระเจ้า ๕ พระองค์กำเนิดมาจากกาเผือกคู่หนึ่งที่อยู่อาศัยอยู่ในบริเวณแม่น้ำเนรัญชรา ครั้นครบกำหนดที่จะออกไป นกกาเผือกคู่นั้นก็ปรึกษาหารือกันว่า จะหาทำเลที่เหมาะสมทำรังเพื่อฟักไข่และความปลอดภัยของลูกนก นกกาเผือกผู้บอกนกกาเผือกเมียว่า เราต้องทำรังที่ใต้น้ำมันยื่นออกไปในน้ำ เพราะว่า ป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้าย เช่น งูที่ไต่ต้นไม้ ลมพัดมาก็จะตกก่อนถึงรังลูกน้อย หรือถ้ามีลมพายุมา รังของเราทนพายุไม่ได้ก็จะพังเสียหาย ไข่ของเราก็จะตกน้ำไม่แตกสลาย เมื่อได้ข้อสรุปแล้วจึงพากันหาทำเลที่ใต้น้ำมันเนรัญชรา ต้นไม้ใหญ่ยื่นกิ่งลงไปใต้น้ำและอยู่สูงพ้นจากอันตรายทั้งหลาย เมื่อทำรังเสร็จแม่กาเผือกก็ออกไปได้จำนวน ๕ ฟอง ทั้งคู่เฝ้าทะนุถนอมไข่ ๕ ฟองอย่างดี เริ่มฟักไข่ตามกำหนด (นกกาเผือกที่ออกไปครั้งแรก ๑ เป็นไข่ ครั้งที่ ๒ ลูกออกจากไข่เป็นตัว คือเกิด ๒ ครั้ง เรียกว่า ทวีชาติ) ขณะที่แม่กาเผือกฟักไข่อยู่นั้น ได้เกิดลมพายุใหญ่พัดกระหน่ำอย่างแรง ทำให้แม่กาเผือกหลุดลอยไปตามลม รังที่มีไข่อยู่ ๕ ฟองก็กระจัดกระจายตกลงไปในแม่น้ำเนรัญชรา ไข่ทั้ง ๕ ฟอง ก็ล่องลอย

ไปตามกระแสน้ำ รุ่งขึ้นมีสัตว์ที่ลงมากินน้ำ สัตว์ที่อยู่ในน้ำได้มาพบไขคนละฟองก็นำไปยังที่พักของตน ไขฟองที่ ๑ กัสโป (เต่า) เก็บไปเลี้ยง ไขฟองที่ ๒ โคนาคมนโน (วัว) เก็บไปเลี้ยง ไขฟองที่ ๓ พยัคโค (ราชสีห์) เก็บไปเลี้ยง ไขฟองที่ ๔ นาคโม (นาค) เก็บไปเลี้ยง และ ไขฟอง ที่ ๕ กุก กุก สุนโร (ไก่) เก็บไปเลี้ยงไว้ ครั้นครบกำหนดไขก็แตกออกมาแต่ไม่เป็นกา กลับเป็นมนุษย์ผู้ชาย ทั้งหมดอยู่กับพ่อแม่บุญธรรมมาจนใหญ่ทั้ง ๕ คนนี้มีนิสัยใจบุญสุนทานไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต บำเพ็ญตนสมณะเป็นอย่างดี วันหนึ่งทั้ง ๕ คน ก็ขออนุญาตพ่อแม่บุญธรรมออกแสวงหาสัจจะธรรม บำเพ็ญกุศลในป่า โดยอ้างถึงความไม่เที่ยงเกิดแก่เจ็บตาย พ่อแม่ก็สุดจะทนความตั้งใจดีของลูกไม่ได้ เลยอนุญาตลูกไปแสวงบุญได้ตามใจปรารถนา ครั้น ๕ คนนี้ลาพ่อแม่แล้วก็มุ่งหน้าเข้าสู่ป่าใหญ่เดิมไปเพื่อแสวงหาความวิเวก เพื่อจะนำไปบำเพ็ญกุศลและก็จะกลายเป็นด้วยกุศลผลบุญ ทำให้พี่น้องทั้ง ๕ คน ก็มาพบกันในกลางป่า ทั้ง ๕ คนต่างเล่าทุกข์สุขชาติกำเนิดที่พ่อแม่บุญธรรมเล่าให้ฟังก็ทำให้ทั้ง ๕ คน ราลึกชาติได้ว่า เป็นพี่น้องกันและปฏิญาณร่วมกันที่จะบำเพ็ญตนให้เห็นสัจจะธรรมให้ได้ ถ้าได้เมื่อไรให้มาคอยกัน ณ จุดนัดพบ แล้วแยกย้ายไปบำเพ็ญตนต่อไป ในเวลาต่อมาทั้ง ๕ คน บำเพ็ญตนอยู่ก็ได้สัจจะความจริงว่าเป็นสัจจัง คือ ความไม่เที่ยงในร่างกายและสรรพสิ่งใน โลกนี้ที่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่เป็นนิรันดร จึงออกจากที่บำเพ็ญมา ณ จุดนัดพบ และก็ได้ปรึกษาหารือกันถึงชาติหน้าที่ตายจากชาตินี้ไปแล้วว่าทั้ง ๕ คนนี้จะต้องเป็นศาสนาพุทธทุกคน แต่มีข้อแม้ว่าใครจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าก่อนกัน ตกลงกันไม่ได้จึงต้องหาสิ่งตัดสินชี้ขาด โดยยึดดอกบัวว่าเป็นผู้ตัดสิน ซึ่งทุกคนต้องนำบัวหลวงมาปลูกไว้ริมบึงคนละที่ และให้สัตย์ผูกกันว่า ถ้าดอกบัวใครบานก่อนหลังตามลำดับ ก็ขอให้คนนั้นตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าก่อนทั้ง ๕ คน จึงนำบัวหลวงมาปลูกคนละที่ในริมน้ำใกล้ๆ กัน แล้วอธิษฐานตั้งใจของตนว่าจะได้ก่อน ได้หลัง ทุกคนแหวะเวียนมาดูทุกเช้าเป็นประจำ และในไม่ช้าจากแรงอธิษฐานดอกบัวของพี่ใหญ่ก็บานออกมา ดอกบัวดอกที่ ๑ ก็บานออกมา ซึ่งเป็นของมหากัสปะที่ใหญ่ที่จะตรัสรู้สืบศาสนายาวนาน เป็นเวลา ๒๐,๐๐๐ ปี เป็นลำดับที่ ๑ ดอกบัวดอกที่ ๒ บานออกมา เป็นผู้สืบทอดพระศาสนาของท่านจะอยู่นานเป็นเวลา ๑๕,๐๐๐ ปี ดอกบัวดอกที่ ๓ บานออกมา เป็นผู้สืบทอดพระศาสนาของท่านจะอยู่นานเป็นเวลา ๑๐,๐๐๐ ปี ดอกบัวดอกที่ ๔ บานออกมา ดอกบัวของพระพุทธเจ้ายังไม่บาน พระพุทธเจ้าท่านมาพบเข้าความที่พระองค์มีความประสงค์จะสืบทอดพระพุทธศาสนามาก่อนพระองค์อื่น จึงนำดอกบัวที่บ้านแล้วมาไว้ในบ่อของพระองค์ และนำดอกบัวที่ยังไม่บาน ไปไว้แทน ซึ่งยังไม่บาน พระพุทธเจ้าท่านสืบทอดพระศาสนาเป็นองค์ที่ ๔ ชื่อว่า สมณ โคดม ศาสนาพุทธจะอยู่ยืนนาน ๕,๐๐๐ ปี และดอกบัวดอกที่ ๕ บานออกมาเป็นพระศรีอาน พระศรีอริยมัตตริยเป็นผู้สืบทอดศาสนา มีอายุยืนนาน ๒,๕๐๐ ปี ทั้ง ๕ พระองค์ที่เป็นต้นของศาสนา ก่อนที่พระมหา กัสปะจะปรินิพพานได้เรียกน้องๆ มาประชุมกันแล้วกล่าวว่า เราเป็นลูกต้องกตัญญูทเวทิตาต่อ

บุพการี ซึ่งเรายังไม่เคยทำให้ปรากฏแก่ชาวโลกแบบถาวรและยั่งยืน ฉะนั้น น้องทุกคนจำไว้ว่าเมื่อเวลาออกพรรษาทุกปี ท่านจงนำค้ายมาพื้นเป็นเกลียวใหญ่ประมาณเท่าเส้นหญ้าคา ๒ อันรวมกัน แล้วผูกเป็นรูปตีนกาเสร็จแล้วนำไปวางในภาชนะที่ทนไฟ (ถ้วย) ตั้งไว้ที่เหมาะสม นำน้ำมันใส่ขวดหรือภาชนะใดก็ได้ที่เหมาะสมมาบนอบยกขึ้นเหนือศีรษะ กล่าวคำอธิษฐาน หลังจากนั้นจึงเทน้ำมันลงไปในภาชนะที่ใส่ค้ายตีนกาไว้แล้วจะติดไฟ ไฟก็จะสว่างไสว

ประเพณีได้น้ำมันมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพ่อแม่ที่เป็นกาเผือก นำส่วนที่เป็นตีนมาทำสัญลักษณ์เตือนสติไม่ให้ลืมบุญคุณพ่อแม่ ๒) ไฟที่สว่างไสวนั้นเปรียบเหมือนกับชีวิตจริงของเราที่ได้ได้น้ำมัน จะบังเกิดความเจริญรุ่งเรือง เหมือนความสว่างของไฟและมีอนุภาพเหมือนเปลวไฟ ๓) น้ำมันที่ใส่ลงไป เหมือนธัญญาหารอันอุดมสมบูรณ์ที่หล่อเลี้ยงชีพ มีอยู่อย่างต่อเนื่อง ไม่หมด ทำให้เกิดความเป็นอยู่เย็นเป็นสุขโดยทั่วหน้า

ประเพณีได้น้ำมันนี้ เป็นประเพณีของชาวลาวครั้ง ที่มีต้นกำเนิดอยู่หลวงพระบาง ประเทศลาวครั้ง โน้น จังหวัดนครปฐมมีจำนวนมากที่อำเภอดอนตูม ซึ่งย้ายมาบ้าง ถูกกวาดต้อนมาบ้าง ซึ่งนำเอาประเพณีดังกล่าวติดตัวมาและยังปฏิบัติสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามมาเป็นเวลาหลายร้อยปี ปัจจุบันกำลังจะเลือนหายไป เพราะอารยธรรมสมัยใหม่ของชาวตะวันตกไหลบ่าเข้ามาแทนชาวลาวครั้งบ้านกงลาดจะฟื้นฟูประเพณีได้น้ำมันไว้ให้เกิดขึ้นมาอีกและดำรัสไป ในอนาคต (ลา บุตรดี, ๒๕๐๐) จากความรู้ที่ได้รับจากผู้เล่าให้ฟัง ท่านนับถือ นายลา บุตรดี อยู่บ้านกงลาด หมู่ที่ ๕ ตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ท่านเสียชีวิตไปแล้ว ขออุทิศส่วนกุศลแด่ท่านที่ได้ถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ให้แก่ลูกหลาน เพื่อสืบสานต่อไป ขอท่านจงมีความสุขคติภพด้วยเทอญ ขอความทั้งหมดที่ปรากฏ นายบุญเรือง ปาแสนกุล ขอน้อมรับคำเสนอแนะ เพื่อความถูกต้องจากท่านผู้รู้เพื่อเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ก็จะเป็นพระคุณยิ่ง และเจตนาที่แท้จริงเพื่อต้องการให้ประเพณีที่ดีงามยังคงอยู่เป็นศูนย์รวมพลังจิตใจสร้างความคิด ร่วมสามัคคีได้น้ำมันสร้างสรรค์ให้เกิดกับชุมชนสืบไป (บุญเรือง ปาแสนกุล, ๒๕๔๕)

ได้น้ำมันเป็นประเพณีของลาวครั้ง จะเริ่มได้น้ำมันในวันออกพรรษาเป็นเวลา ๓ ค่ำ โดยเริ่มประมาณขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๑๑ อีก ๒ วันออกพรรษา พระภิกษุสามเณรในวัดจะจัดสถานที่ได้น้ำมัน ดังนี้ ใช้ไม้ไผ่หรือไม้จริงทำ ๔ เสา ประมาณ ๑.๒๐ เมตร ยาวประมาณ ๒ เมตร กว้างประมาณ ๕๐ เซนติเมตร ข้างบนโค้ง นำใบมะพร้าว ๒ ทาง ผ่ากลางได้ ๔ ส่วน ตัดใบออกพองาม โคนใส่ร้านที่ทำปลายใบมะพร้าวเสียบดอกดาวเรือง มีถ้วยใส่ติกา ๕ ใบ เมื่อพระเตรียมร้านได้น้ำมันแล้วก็ทำตีนกา โดยนำค้ายดิบมาพื้นเป็นเกลียว ชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ทำเตรียมไว้คนละ ๕ - ๑๐ อัน พอถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ วันออกพรรษา เวลาประมาณ ๑ ทุ่ม เตรียมจะติกง ๑ ลา ชาวบ้านจะอุ้มลูกจูงหลานมาพร้อมกันที่วัดโดยมีขวดน้ำมันมะพร้าว ๑ ขวดเล็ก และตีนกา

พระสงฆ์จะลงจากกุฏิพร้อมกันทุกรูปมานั่งในที่อันควร ชาวบ้านจะพร้อมกันกล่าวคำถวายน้ำมัน
 ดังนี้ นะโม ๓ จบ พร้อมกันแล้วว่าตาม “ยัคณฆ กันเต สังโฆ ปฏิจานาตุ มะยังกันเต สะปะริวารัง
 จาตะทิสสะ ภิกขุสังฆัสสะ อาคะนาคะตัสสะ วสัณฺฐะนัตถายะ อิมัสสะมิง อวาเส นียยาเทมะ สาธุ
 โนกันเต อะยัง จาคูทิสสะ ภิกขุสังฆัสสะ อาคะตะนา คะตัสสะ วสัณฺฐะนัตถายะ ปะทีเปยฬัสสะ
 ทานิสสะ อานิ สังโส อัมหากัญเณนะ มาตาปีตะ อาทีนัญจะ ปิยะชะนัง ทิฆะรัสติง หิตายะ สุขายะ
 ทิพพะจักขุ ปฏิลลาภายะ จะสังรัตตะตุ” ข้าแต่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับทราบ ข้าพเจ้าทั้งหลาย
 ขอมอบถวายน้ำมันเชื้อเพลิงพร้อมกับของบริวารทั้งหลายเหล่านี้ไว้ ณ ที่นี้ ขอพระภิกษุสงฆ์ผู้
 อยู่ในทิศทั้ง ๔ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย จงเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข และเพื่อจะได้เฉพาะซึ่ง
 นัยน์ตาทิพย์ แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย แก่ปิตุชนทั้งหลายมีบิดามารดาเป็นต้นด้วยเทอญ เมื่อกล่าวเสร็จ
 แล้วพระสงฆ์ให้พร พระสงฆ์เดินเรียงเดี่ยวเข้าที่ได้น้ำมัน นำดินกาใส่ในถ้วยเทน้ำมันหยดจุดไฟ
 ไฟก็จะติดดินกา องค์ถัดมาก็จะหยอดน้ำมันหรือใส่ดินกาเพิ่มก็ได้ต่อไปก็ประชาชนเข้าแถว
 ลูกหลานหยอดน้ำมันลงในถ้วยที่มีไฟไหม้ดินกาอยู่ ทุกคนหยอดแล้วต่างอธิษฐานทำอย่างนี้ ๓ คืน
 บางคืนจะมีพระเทศน์ ประชาชนในพื้นที่จะได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกัน หนุ่มสาวก็มีโอกาสได้พบ
 กันเป็นกลุ่มประมาณ ๒ - ๓ กลุ่มก็กลับบ้าน สิ่งทีกล่าวมาทั้งหมดไปเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๕
 ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๖ - ๒๕๔๗ ไม่มี และสิ่งเหล่านี้เป็นประเพณีดั้งเดิมจึงน่าจะสืบสานฟื้นฟู
 ให้กลับมายังชุมชนลาวครั้งอีกครั้ง และสืบทอดตลอดไป (บุญเรื่อง ปาแสนกุล, ๒๕๔๘) ปัจจุบัน
 ได้มีการรื้อฟื้นประเพณีได้น้ำมัน ซึ่งปีนี้ (พ.ศ.๒๕๕๑) กำหนดจัดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๔
 ตุลาคม ๒๕๕๑ ณ วัดกงลาด

ทำขวัญข้าว ลักษณะการทำมาหากินของชุมชนลาวครั้งมีวิถีชีวิตวัฒนธรรม
 ทางการผลิตที่ผูกพันอยู่กับการทำนาเพาะปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก โดยระยะเริ่มแรกเป็นการผลิตเพื่อ
 ยังชีพหรือผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักชาวบ้านมีการแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้า ซึ่งเป็น
 ผลผลิตส่วนเกิน ต่อมาเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในระบบการผลิตเกิดขึ้นในชุมชน กล่าวคือ เปลี่ยนจาก
 วิธีการผลิตแบบเพื่อบริโภคในครัวเรือนมาเป็นการผลิตเพื่อค้าขายเป็นหลัก ในอดีตในแรงงานคน
 และสัตว์เป็นหลักมีการแลกเปลี่ยนแรงงานระหว่างครัวเรือน ซึ่งเป็นกิจกรรมต่างตอบแทนกันและ
 กันในชุมชน สำหรับเทคโนโลยีมีการใช้เทคโนโลยีพื้นบ้านภายในชุมชน เช่น มีด จอบ เสียม ไถ
 คาคด และเคียว เป็นต้น ก่อนที่จะเก็บเกี่ยวเข้ายุ้งก็ต้องมีพิธีรับขวัญข้าว ตอนข้าวเริ่มท้องก่อน สิ่งของ
 ที่ใช้ในการรับขวัญข้าวมีขนมต้ม ขนมตาจั่ว ขนมตาควาย ส้มมะขาม ส้มเขียวหวาน ขนม ลูกอม
 (เพราะมีความเชื่อว่าแม่โพสพท้องก็อยากกินของเปรี้ยวของหวาน) และธงสามเหลี่ยม ๓ สี คือ
 สีขาว สีแดง และสีเหลือง พอถึงวันศุกร์เจ้าของนาจะนำข้าวของเหล่านี้ไปรับขวัญที่ทุ่งนา โดยมี
 ไม้ยาวประมาณ ๑ เมตรปักไว้ที่คันนา และสานชลอมลูกเล็ก ๆ ใส่ของที่นำมาแล้วผูกไว้ที่ปลายไม้

ต่อจากนั้นก็เชิญแม่โพสพให้มากินของที่จัดไว้พร้อมทั้งขอให้ข้าวที่ออกรวงมาได้ผลดี และเมื่อข้าวสุกเก็บเกี่ยวได้แล้วก็จะลงแขกเกี่ยวข้าว เมื่อเกี่ยวเสร็จแล้วก็จะหาหมากองไว้ในบ้าน พอถึงวันศุกร์เจ้าของนา ก็จะเอากระบุง ไม้คั้นฉาง และผ้าแพรคลุมแล้วเอาไม้คั้นฉางคอนกระบุงเข้ามาบ้าน โดยบอกกล่าวแม่โพสพว่าให้ไปอยู่บ้าน เมื่อถึงวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ ก็ทำขนมต้ม ขนมตาจั่ว ขนมตาควาย และขนมบัวลอย ใส่ถ้วย พร้อมทั้งทำบายศรีปากชามเอาขนมทั้ง ๔ อย่างนี้ใส่ตรงกลาง ส่วนยอดของบายศรีก็เอาไข่ต้มปอกเปลือกแล้วปักไว้ ต่อจากนั้นก็เชิญหมอสู่ขวัญทำพิธี หมอสู่ขวัญก็เอากระบุงไปตั้งไว้ในยุ้งข้าว เอากระจก หวี และแป้งไปใส่ไว้ในยุ้งแล้วก็รับขวัญ พอเรียกขวัญเสร็จก็เอาขนมวางไว้ในยุ้งข้าวต่อจากนั้นก็ให้คนโห่ ๓ ลา เป็นอันเสร็จพิธีรับขวัญข้าว แต่บางบ้านก็อาจจะทำขวัญยุ้งอีกก็ได้ คือ เมื่อนวดข้าวเสร็จแล้วก็หาหมอสู่ขวัญมาทำพิธีเอาข้าวขึ้นยุ้ง เป็นการประเดิมว่าปีหน้าก็คงจะเก็บเกี่ยวข้าวได้ดีอีก แต่บางบ้านเมื่อนวดเสร็จแล้วก็ขายเลย แต่ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น รถไถเดินตาม รถเกี่ยวข้าว และปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เป็นต้น เข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต จึงทำให้พิธีทำขวัญข้าวนี้ปัจจุบันไม่มีใครทำแล้ว

ทำบุญสารทเดือนสิบ เมื่อถึงวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ จะมีพิธีอย่างหนึ่งคือพิธีทำบุญสารทเดือน ๑๐ ก่อน วันแรม ๑๕ ค่ำ ประมาณ ๒ หรือ ๓ วัน ชาวบ้านก็จะกวาดกระยาสารทเพื่อเตรียมไว้ทำบุญสิ้นเดือน ๑๐ ขนมกระยาสารทมีส่วนประกอบของข้าวเม่า ถั่วลิสง งา ข้าวตอก และน้ำตาลปีบ โดยคั่วถั่วลิสง คั่วงา ให้สุกดี และตำให้ป่น เสร็จแล้วก็เอาข้าวเม่าทอดให้พองเหลืองแล้วเอาน้ำตาลปีบใส่กระทะ เอาข้าวเม่า ถั่ว และงาลงไปกวนให้เข้ากันดี พอน้ำตาลเริ่มจับเป็นก้อนก็เอาข้าวตอกโรยให้ทั่วกระทะคนไปคนมาให้เข้ากันแล้วยกลง พอถึงแรม ๑๔ ค่ำ ตอนเย็นชาวบ้านก็จะตัดใบตองมาห่อกระยาสารทใส่ห่อประมาณ ๑ - ๒ ค่ำ แล้วห่อเหมือนกับห่อขนมใส่ไส้ พอวันแรม ๑๕ ค่ำก็จะนำไปทำบุญที่วัด โดยเอาขนมห่อกระยาสารทนี้ใส่ฝาบาตรที่พระนำมาวางไว้ แต่ปัจจุบันส่วนมากจะใส่ปิ่นโตไปถวายเพราะสะดวกไม่ต้องห่อ พิธีทำบุญกระยาสารทเดือน ๑๐ นี้ก็ยังปฏิบัติกันอยู่ทุกปี

แห่นางแมว มีจุดประสงค์เพื่อต้องการให้ฝนตกโดยใช้แมวเป็นสื่อ เพราะเมื่อฝนตกแล้ว ชาวนา ก็จะได้อานาเนื่องจากสมัยก่อนทำนาต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ถ้าปีใดฝนแล้งก็จะทำนาไม่ได้ จึงทำพิธีแห่นางแมว พิธีแห่นางแมวนี้จะทำในวันใดก็ได้แล้วแต่จะนัดกันหลายๆ หมู่บ้าน ในขบวนแห่นางแมวนี้ประกอบด้วยแมว (เข้าใจว่าเป็นแมวตัวเมีย) ซึ่งถูกจับใส่กรง และคนซึ่งหามกรงแมว ตามด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้านเช่นกลองยาว ฉิ่ง และแคน ผู้ที่ร่วมขบวนแห่นี้ก็จะร้องว่า “นางแมวเอ๋ย มาอ้อแงแป้วๆ อยู่ข้างสนน (ถนน) ขอน้ำฟ้า ขอน้ำฝน ขอน้ำมนต์ มาสดหัวนางแมว” จะร้องเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ เมื่อพบบ้านคนก็จะแวะเข้าไป เจ้าของบ้านก็จะให้กินน้ำ ให้ข้าวสาร และเอาน้ำสาดแมว ๑ ชั้น แมวก็ร้องแป้วๆ ทำเช่นนี้เรื่อยๆ จนกว่าจะเลิก หรือจนกว่าฝนจะตก ถ้าฝนไม่ตก

อาจจะนัดกันแห่นางแมวอีกครั้งหนึ่งก็ได้ พิธีแห่นางแมวนี้ ปัจจุบันเลิกแล้วไม่มีใครทำ เพราะมีน้ำจากคลองชลประทานสามารถทำนาได้ปีละ ๒ ครั้ง พิธีนี้จึงเลิกไปโดยปริยาย (จินดา ชาดิวงษ์, ๒๕๒๕ : ๓๓ - ๔๑, ๓๔๓ - ๓๔๖)

ประเพณีแห่ขงสงกรานต์

ความหมายของสงกรานต์

คำว่า สงกรานต์ นี้เรียกเต็มรูปว่า เทศกาลตรุษสงกรานต์ คำว่า ตรุษ เป็นนักขัตฤกษ์ส่งท้ายปีเก่า เป็นประเพณีที่สืบเนื่องมาจากการกำหนดปฏิทิน ตามแบบศาสนาพราหมณ์และบรรพบุรุษของไทยพายัพ ดัดแปลงมาเป็นประเพณีไทยสืบต่อกันมาและต่อเนื่องด้วยพิธีสงกรานต์ ซึ่งเป็นการต้อนรับปีใหม่

คำว่า ตรุษ (สันสกฤต) และตุสน (บาลี) แปลว่า ยินดี ร่าเริง (กรมการศาสนา, ๒๕๐๕ : ๑๑๐๘) ดังนั้นเทศกาลตรุษจึงเป็นเทศกาลแห่งความร่าเริง ยินดี เฉลิมฉลองด้วยการกิน การดื่ม การเที่ยว การเล่น เป็นต้น (Feast) ไม่ใช่เทศกาลแห่งการอด (Fast) อาหารเหมือนบางเทศกาล เช่น ศิวาราตรีของอินเดีย ซึ่งต้องอดอาหารเพื่อบูชาพระศิวะ

คำว่า ตรุษ ที่แปลว่า ยินดี ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้นั้นเริ่มใช้มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๖ ก่อนหน้านั้นเขียนเป็น “ตรุศ” ตามปทานุกรมของกระทรวงศึกษาธิการ คำนี้น่าจะมาจากคำสันสกฤตว่า ตรุฏฐิ หรือ ตรุฏฐ ซึ่งแปลว่า “ตัด” คือ ตัดปี หมายถึง ตัดปีเก่าทิ้งไปใกล้กับคำว่า สัมพัจฉรฉินท์ (บาลี) และคำว่า เสด็จออกของเก่าซึ่งพระราชพิธีตรุศในสมัยรัตนโกสินทร์ยังมีการยิงปืน อาภูนา คือ ยิงปืนไล่ผีเก่าให้หนีไป (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๗ : ๓๘๕) ถึงอย่างไรก็ตามทั้งคำว่า ตรุษ และตรุศ ก็ยังมีความหมายสอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันอยู่นั่นเอง คือ ให้ลืมสิ่งเก่าๆ เสีย แล้วมาเริ่มต้นของใหม่ให้ดีด้วยความร่าเริงยินดี

ดังนั้น คำว่า ตรุษสงกรานต์ จึงเป็นชื่อของเทศกาล ๒ เทศกาลที่ประชาชนปฏิบัติติดต่อกัน คือ เทศกาลตรุษ เป็นการเฉลิมฉลองวันส่งท้ายปีเก่า คือสิ้นเดือน ๔ และเทศกาลสงกรานต์ เป็นการเฉลิมฉลองวันขึ้นปีใหม่ คือขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ เป็นวันเปลี่ยนจุลศักราช ใหม่ ดังคำที่พระราชพิธีสิบสองเดือนฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๖๓ (๒๔๖๓ : ๓๕๐) กล่าวว่า “ตรุษสุคติและสงกรานต์ขึ้นปีใหม่” เหตุที่ใช้คำว่า ตรุษ ก็เพราะเป็นการแสดงความยินดี ปรีดา ที่คนเราได้มีชีวิตตลอดมาได้รอบปีหนึ่งแม้จะมีอุปสรรคใดๆ ก็ตามก็ยังสามารถประคับประคองชีวิตให้ผ่านไปได้ปีหนึ่งแล้วนำชีวิตมาต้อนรับปีใหม่อีกวาระหนึ่ง อายุของคนเราก็ได้เพิ่มขึ้นอีกปีหนึ่ง ความมุ่งหมายของคนโบราณที่ได้ริเริ่มให้มีพิธีกรรมอันนี้ขึ้นมานั้นก็คงจะมุ่งหวังให้คนเราระลึกทบทวนถอยหลัง

ไปถึงเหตุการณ์ในชีวิตของคุณในรอบปีที่ผ่านมาว่าทำอะไรได้ทำอะไรไว้บ้าง ทำชั้วอะไรไว้บ้าง สมควรที่จะนำเอาบทเรียนในอดีตที่ผ่านมาเป็นบรรทัดฐานในการดำรงชีวิตปัจจุบันและอนาคต คือปีใหม่นี้อย่างไรบ้างสิ่งใดที่ขอบกพร่องผิดพลาดก็ควรแก้ไขให้ดีขึ้น สิ่งใดที่ได้อยู่แล้วก็ควรรักษาประคองไว้และทำให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป จึงจะได้ชื่อว่าเป็นชีวิตที่กำลังพัฒนาก้าวหน้า

คำว่า สงกรานต์ มาจากคำภาษาสันสกฤตว่า สักรานติ แปลว่า ก้าวขึ้น-ย่างขึ้น หรือเป็นอาการที่ดวงอาทิตย์เคลื่อนที่เข้าสู่ราศีใหม่ (พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ , ๒๕๒๕ : ๗๗๗) หมายถึง เวลาที่ดวงอาทิตย์เคลื่อนเข้าสู่ราศีเมษจากราศีมิน เรียกว่า มหาสงกรานต์ กำหนดตามสุริยคติ ก็ตกวันที่ ๑๓ เมษายน วันที่ ๑๔ เมษายน เป็นวันเนา ทางภาคเหนือเรียกว่า วันเนา (ภาษาเขมร แปลว่า อยู่) ซึ่งเป็นวันที่ดวงอาทิตย์โคจรอยู่ระหว่าง ๒ ราศี คือ ราศีมีนกับราศีเมษ วันเนาจึงอยู่ตรงกลาง ระหว่างวันมหาสงกรานต์กับวันเถลิงศกจุลศักราช คือ วันที่ ๑๕ เมษายน

เสถียร โกเศศ (พระยาอนุমানราชชน) กล่าวว่า ประเพณีสงกรานต์เป็นการเฉลิมฉลองการขึ้นปีใหม่ของไทย คือ เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๓ - ๑๕ เมษายนของทุกปี มีการทำความสะอาดบ้านเรือน ทำบุญให้ทาน สรงน้ำพระ รดน้ำผู้ใหญ่ และเล่นสาดน้ำ ส่วนศาสตราจารย์ผอ. พยอมยงค์ กล่าวว่า วันสงกรานต์คือวันขึ้นปีใหม่ของไทย มีการเตรียมทำความสะอาดบ้านเรือน ทำบุญให้ทาน รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เล่นสาดน้ำ และมีการละเล่นรื่นเริง

วันสงกรานต์ เป็นพิธีขึ้นปีใหม่ของไทย ตกประมาณเดือนเมษายน นอกจากการตัดบาร ทำบุญแล้ว ชาวนครปฐม โดยเฉพาะคนไทยนิยมสรงน้ำพระและรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ มีการปล่อยนกปล่อยปลาเป็นการทำบุญเนื่องในเทศกาลนี้ด้วย คนทั่วไปนิยมเล่นสาดน้ำ เช่นเดียวกับจังหวัดอื่น (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ , ๒๕๒๘ : ๓๓๗)

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๒ เป็นต้นมาทางราชการถือเอาวันที่ ๑ เมษายน เป็นวันขึ้นปีใหม่ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ จึงเปลี่ยนมาถือเอาวันที่ ๑ มกราคม เป็นขึ้นปีใหม่ ตามแบบอารยประเทศทั้งหลาย (ดำรง มัชฌมพันธ์, ๒๕๐๕ : ๕๓) จนกระทั่งถึงสมัยปัจจุบันนี้ ในวันขึ้นปีใหม่ทางราชการและประชาชนจัดให้มีพิธีทำบุญตัดบาร เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองด้วยความร่าเริงยินดีที่ชีวิตใหม่ได้ผ่านพ้นครบรอบปีหนึ่ง และมีความหวังว่าชีวิตจะยังยืนอยู่อีกต่อไป และนอกจากนี้ ก็ยังมีการส่งบัตรอวยพรความสุขปีใหม่ และให้ของขวัญแก่กันอีกด้วย ในคืนวันที่ ๓๑ ธันวาคม ทางราชการจัดให้มีการเฉลิมฉลองเพื่อส่งท้ายปีเก่าและต้อนรับปีใหม่ ตอนเที่ยงคืนมีการจุดพลุบุคลิกสำคัญๆ กล่าวปราศรัย พระสงฆ์ทั่วราชอาณาจักรพากันสวดชยันโต ย่าม้องกลอง และตีระฆัง เป็นสัญญาณแห่งการเริ่มต้นของปีใหม่

ถึงแม้ประเทศไทยเราจะยอมรับเอาประเพณีปีใหม่แบบสากลมาปฏิบัติก็ตาม แต่ก็ทำได้ เล็กปฏิบัติพิธีปีใหม่ คือประเพณีสงกรานต์ไปไม่ ยังคงปฏิบัติติดต่อกันมาตลอดโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ในท้องถิ่นชนบทยังคงปฏิบัติเคร่งครัดกันอยู่เสมอมาทุกปีเทศกาลสงกรานต์เป็นเทศกาลงานบุญใหญ่ประจำปีของคนไทยอีกเทศกาลหนึ่งมีการละเล่นและสาดน้ำกันตามแบบอย่างของชาวสุโขทัยทั้งหลาย กิจกรรมที่ปฏิบัติกันในเทศกาลนี้พอกล่าวสรุปได้ดังนี้

๑. ก่อนจะถึงวันมหาสงกรานต์ คือวันที่ ๑๒ เมษายน ชาวบ้านจะทำความสะอาดบ้านเรือน บริเวณบ้านเสียก่อน เนื่องจากบางท้องถิ่นเชื่อกันว่า ถ้าบ้านเรือนสกปรกกรุงรังก็จะถูก “ปู่สังขาร” ถ่มน้ำลายรดในเช้าวันที่ ๑๓ เมษายน ซึ่งเป็นวันสังขารล่อง จะช่วยไปตลอดปี มีการเตรียมอาหารคาวหวานเพื่อนำไปทำบุญที่วัดในวันรุ่งขึ้น

๒. พอเช้ามีวันที่ ๑๓ เมษายน ทางภาคเหนือ ชาวบ้านจะยิงปืน จุดประทัด และเผากองขยะที่เตรียมไว้ตั้งแต่ตอนเย็น เพื่อเป็นการสวดต้อนรับแก่ปู่สังขาร พอเช้ารุ่ง ก็ออกไปวัดเพื่อตักบาตรและถวายสารภีกับข้าวแด่พระสงฆ์ พอดกสายหรือบ่ายก็ไปวัดอีกเพื่อฟังธรรม สรงน้ำพระ ปลอยนกปลอยปลา แต่บางแห่งก็ทำกันในวันที่ ๑๕ เมษายน

๓. ในวันเนา คือวันที่ ๑๔ เมษายน ชาวบ้านโดยเฉพาะเด็กๆ และหนุ่มสาว จะไปขนทรายใส่วัด ก่อพระเจดีย์ทราย เพื่อเตรียมไว้ปักฉัตรธงที่จะทำพิธีถวายในวันต่อไป มีการเล่นนักขัตฤกษ์และสาดน้ำกันตั้งแต่ก่อนจะถึงวันสงกรานต์ การเล่นนักขัตฤกษ์ คือการเล่นรื่นเริงกันในเทศกาล ได้แก่ เล่นสะบ้า ปาข้าวต้ม หมากรุก เป็นต้น

๔. มีการสรงน้ำพระ รดน้ำดำหัว ในวันสงกรานต์และวันเถลิงศก บางท้องถิ่น ชาวบ้านก็ไปสะเดาะเคราะห์ประจำปีให้แก่คนในครอบครัวที่วัด

คุณประโยชน์ของประเพณีสงกรานต์

การปฏิบัติตามพิธีกรรมต่างๆ ย่อมเกิดจากความเชื่อในเรื่องผีसांगเทวดา คำสอนทางศาสนา มีจุดมุ่งหมายเพื่อบรรลุผลที่มุ่งหวังไว้ พิธีกรรมที่คนในสังคมปฏิบัติกันสืบต่อกันมาหลายชั่วคนจนเป็นประเพณีนั้น จะต้องมิประโยชน์ไม่มากนักน้อย คนเราจึงได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาหลายชั่วคน และประโยชน์ดังกล่าวนั้นย่อมมีในหลายๆ ลักษณะ จึงขอกกล่าวถึงเป็นเรื่องๆ ไป

๑. ประเพณีสงกรานต์ เป็นสัญลักษณ์ประจำชาติไทยประเพณีหนึ่ง ซึ่งมีการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของชาติไทย การที่ประชาชนชาวไทยปฏิบัติพิธีนี้กันทุกๆ ปี ก็เป็นการสืบต่อวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไว้ไม่ให้สูญหายไป เป็นการธำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นชาติไทยคงอยู่ต่อไป เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งแสดงออกของความเป็นชาติ ถ้าไม่มีวัฒนธรรมก็ไม่มีอะไรที่จะแสดงออกถึงความเป็นชาติ (No culture, no nation) เพราะประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม อีกประการหนึ่ง ประเพณีจะต้องมีการสืบต่อเสมือนสิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่จะต้องมีการสืบพันธุ์ กล่าวคือ เมื่อถึงเวลาแห่งเทศกาลที่ผู้คนก็ต้องปฏิบัติพิธีนี้เป็นกิจนิตย์ประจำชาติ ไม่ว่าจะไปอยู่

ส่วนไหนของโลก ถ้าขาดการสืบต่อ คือขาดการปฏิบัติตามของคนรุ่นหลังเสียแล้ว เอกลักษณ์ของความเป็นชาติก็จะสูญสิ้นไปจากสังคม

๒. เป็นการทำนุบำรุงศาสนา เมื่อถึงเทศกาลสงกรานต์ ประชาชนก็จะนำจุปัจจัยไปถวายพระและแสดงน้ำใจแห่งความเคารพนับถือต่อพระภิกษุสงฆ์ พฤติกรรมเหล่านี้ทำให้พระภิกษุสงฆ์มีกำลังใจ กำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนกิจของตน ในการศึกษาเล่าเรียนอบรมสั่งสอนประชาชนและปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้น เป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ศาสนาพุทธจะดำรงอยู่กับโลกต่อไปได้ ก็เพราะพุทธบริษัททั้งหลาย คือ ภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง และสม่ำเสมอตามพุทธคำรัส การที่ชาวพุทธพากันไปวัดในเทศกาลวันสงกรานต์ และถวายปัจจัยแก่ภิกษุสามเณร และรักษาศีลพึงธรรมปฏิบัติธรรมนั้น ก็นับว่าชาวพุทธได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนอย่างสมบูรณ์แล้ว

๓. เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติคุณธรรมในพระพุทธศาสนาหลายประการ เช่น ความกตัญญู ความสามัคคี ความศรัทธา ไมตรีจิต เป็นต้น

๓.๑. ในพิธีสงฆ์น้ำพระ คือ สงฆ์น้ำพระพุทธรูปและพระภิกษุสงฆ์ ทำให้พุทธศาสนิกชนได้แสดงออกถึงความศรัทธา ความจริงใจที่มีต่อสถาบันศาสนาที่ตนเคารพนับถือ อันแสดงถึงความมั่นคงแน่วแน่ของจิตใจและความเป็นคนสัตย์คนจริงไม่เหลวไหลและ ตอนที่ชาวบ้านประเคนเครื่องสักการะแด่พระสงฆ์หรือผู้หลักผู้ใหญ่ว่า ถ้าหากตนเคยละเมิดด้วย กาย วาจาใจ ในรอบปีที่ผ่านมา ก็ขอโทษขอภัย และยังได้ปวารณาด้วยว่า ถ้าได้รู้เห็นตนกระทำความผิดอันใดในอนาคต ก็ขอให้ท่านตักเตือน สั่งสอนได้ อนึ่งในพิธีการวะคำหัวพระสงฆ์และผู้ใหญ่นั้น ก็มีการกล่าวคำอวยพรขอให้ท่านมีความสุขตลอดปีใหม่ ก็นับว่าเป็นการให้กำลังใจแก่ท่านในการปฏิบัติศาสนกิจ เพื่อสืบต่ออายุพุทธศาสนาต่อไป

๓.๒. เมื่อพระสงฆ์หรือผู้ใหญ่รับเครื่องสักการะและน้ำสำหรับคำหัวแล้ว ท่านก็จะให้พร ซึ่งเป็นคำกล่าวให้อภัยแก่ผู้น้อยว่า ถ้าหากพวกเขาเคยละเมิดตัวท่าน โดยประการใดๆ ตอนทำก็อวยพรให้ผู้น้อยมีความสุขความเจริญด้วยพร ๔ ประการ อันแสดงออกถึงความเป็นคนใจกว้าง ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น เป็นการปลูกไมตรีกันไว้ในสังคม เป็นการช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้ใหญ่และผู้น้อย

๓.๓. ทำให้เกิดความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างผู้น้อย คือการที่ผู้น้อยยินยอมพร้อมใจ ตกกลงกันเป็นขบวนเดินทางไปคารวะคำหัวผู้หลักผู้ใหญ่ตลอดถึงพระสงฆ์นั้น พวกเขาจะต้องมีการ “รวมใจ” ที่แตกต่างกันนั้นให้เป็นใจเดียวกันก่อน มีอุดมการณ์อันเดียวกัน มีความคิดคล้ายๆ กัน และมีจุดประสงค์เดียวกัน จึงได้แสดงพฤติกรรมที่คล้ายกัน คือการร่วมกันไปคารวะคำหัวผู้หลักผู้ใหญ่ นับว่าเป็นประโยชน์โดยตรงของพิธีกรรมนี้ ที่เอื้ออำนวยต่อสังคม

๓.๔. เป็นการแสดงความกตัญญูรู้คุณของผู้ปฏิบัติตามประเพณีสงกรานต์นี้ สำหรับพุทธศาสนิกชนก็นับได้ว่า เป็นผู้กตัญญูรู้คุณของศาสนาที่ได้อบรมสั่งสอนหล่อหลอมจิตใจ ให้สมาชิกของสังคมประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบแห่งกฎสังคัม คือ จารีตประเพณี ศิลธรรม และ กฎระเบียบต่างๆ พอถึงเทศกาลสงกรานต์ก็ได้แสดงออกถึงความเคารพนับถืออย่างสูงสุดของ พระรัตนตรัย สำหรับผู้หลักผู้ใหญ่ อัน ได้แก่ พ่อ แม่ ปู่ย่า ตายาย ผู้บังคับบัญชา เป็นต้น ก็นับว่า ท่านเป็นบุพการี คือผู้ที่ได้ทำบุญคุณแก่ผู้น้อย คือลูกหลานในตระกูลและผู้ได้บังคับบัญชามาก่อน ด้วยสำนึกแห่งมนุษยธรรมจึงได้พยายามแสดงออกถึงความกตัญญูสำนึกในบุญคุณของท่าน จึงแสดงออกให้เห็นว่าตนซาบซึ้งในบุญคุณของท่าน ทำให้ท่านมีกำลังใจที่จะแสดงความเป็นพรหม คือผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรมของผู้ใหญ่ต่อไป เราพูดได้อย่างเต็มปากว่า กิจกรรมการแสดงคารวะคำหัว ผู้ใหญ่ในเทศกาลสงกรานต์นั้น เป็นพฤติกรรมของเหล่าคนดีทั้งนั้น เพราะเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญู ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดีทั้งหลาย ดังพุทธคำรัสที่ว่า “นิมิตต์ สาธุ รูปานํ กตัญญูกตเวทิตา” ปัจจุบันนี้ได้มีการกำหนดเอา วันที่ ๑๓ เมษายน อันเป็นวันมหาสงกรานต์ เป็น “วันกตัญญู” หรือ “วันผู้สูงอายุ” โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้น้อยได้แสดงความกตัญญูต่อผู้ใหญ่ โดยการรดน้ำคำหัว

๔. เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว เทศกาลสงกรานต์เป็นเทศกาลที่สามารถดึงดูด นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศได้มากที่สุดจนที่พอกไม่พอรับรองนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวเมืองเชียงใหม่ แม้แต่ศาลาเวดก็ยังไม่พอสำหรับนักท่องเที่ยว ที่พักในจังหวัด ใกล้เคียง ลำพูน ลำปาง เป็นต้น ก็พลอยเต็มไปด้วยในเทศกาลนี้ เหตุการณ์นี้ก็พอจะพิสูจน์ได้ว่า ไม่มีเทศกาลใดจะยิ่งใหญ่กว่าเทศกาลสงกรานต์ ช่วงเวลาแห่งเทศกาลสงกรานต์ โดยเฉพาะช่วงเวลา ระหว่าง ๑๓ - ๑๕ เมษายน ตัวเมืองเชียงใหม่จะคลาคล่ำไปด้วยผู้คนมากหน้าแปดตา ซึ่งมาท่องเที่ยว ร่วมเล่นสาดน้ำ ชมขบวนแห่ต่างๆ ร่วมพิธีขนทรายก้อพระเจดีย์ทราย เป็นต้น นักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้นำเงินตรามาใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ทำให้สินค้าอันเป็นผลผลิตของคนไทย ขายดิบขายดีไปด้วยกิจการท่องเที่ยวจึงทำรายได้เข้าประเทศปีละ ไม่น้อย เรียกว่าดีอันดับต้นๆ เมื่อ เปรียบเทียบรายได้จากกิจการอื่น เทศกาลสงกรานต์เป็นรอยประทับใจของชาวต่างประเทศ ทำให้ เทศกาลสงกรานต์มีชื่อเสียงของการท่องเที่ยวระดับโลกด้วยเทศกาลนี้จึงมีส่วนในการเผยแพร่ ชื่อเสียงเกียรติคุณของประเทศชาติให้ชาวโลกรู้จัก ฉะนั้นชาวไทยทุกคนจะต้องช่วยกัน ทำนุบำรุงรักษาประเพณีอันดีงามนี้ไว้ให้ถูกต้องตามขนบประเพณีเดิม อย่าเป็นผู้มีส่วนที่จะทำให้ เสี่ยงพาลักษณ์อันดีงาม (รศ.สุเมธ เมธาวิทยกุล, ๒๕๔๖ : ๕ - ๓๑)

ประเพณีแห่งสงกรานต์

การแห่งในวันสงกรานต์ เป็นประเพณีพื้นบ้านที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านานในหมู่คนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ในช่วงเทศกาลงานสงกรานต์ของทุกปี ชาวบ้านจะมีกิจกรรมต่างๆ เช่นเดียวกับชุมชนอื่นๆ เช่น การทำบุญ ตักบาตร ก่อเจดีย์ทราย สรงน้ำพระและผู้สูงอายุที่เคารพนับถือในหมู่บ้าน ตลอดจนการบังสุกุลอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับ (สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๕ : ๑๓๐)

ชาวบ้านที่นับถือพุทธศาสนา พิจารณาเห็นว่า หลังจากสงกรานต์แล้วเป็นเวลาวางจากการทำนาและการทำงานในระยะนั้นเว้นห่าง พระภิกษุสามเณรอาจมีอาหารไม่อุดมสมบูรณ์ ประกอบกับเป็นฤดูแล้ง ไม่มีฝนตก เหมาะแก่การที่วัดแต่ละแห่งจะทำการปรับปรุงพัฒนา รื้อถอนซ่อมแซม กุฏิ เสนาสนะ และศาสนสถาน โบสถ์ ศาลา ให้มีความสมบูรณ์ สวยงาม เตรียมไว้ให้บริการแก่ชาวบ้านในการประกอบกิจกรรมทางศาสนา จึงควรที่ชาวบ้านจะได้ทำการสนับสนุนวัดให้ได้มีเครื่องมือเครื่องใช้ และงบประมาณเงินทองไว้ใช้ดำเนินการดังกล่าวได้สะดวกยิ่งขึ้น ชาวบ้านจักชักชวนกันสละทรัพย์สิ่งของนำไปมอบให้กับวัดใกล้บ้านของตน อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การทอดผ้าป่า แต่ความคิดดังกล่าวเกิดจากคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ชาวบ้านมักเรียกประเพณีว่า “ทอดผ้าป่าลาว” ชาวบ้านได้ทำบุญ คือบริจาทรัพย์บำรุงศาสนาและสาธารณสถานถวายอาหารแด่พระสงฆ์ภิกษุสามเณรและฟังธรรมตามเทศกาล ได้สรงน้ำพระรดน้ำขอพรจากผู้ใหญ่ ได้ให้ของขวัญแก่ผู้มีพระคุณเป็นการสร้างความรัก ความสามัคคีในครอบครัวและชุมชน ตลอดจนได้มาร่วมกันตั้งสรรครื่นเรียงเป็นการส่งท้ายเทศกาลสงกรานต์

วัดกงลาด ตำบลห้วยคว้น อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จัดงานแห่งสงกรานต์ในเดือนเมษายนของทุกปี เป็นประเพณีสืบทอดกันมาแต่ตั้งเริ่มสร้างวัด เป็นประเพณีที่มีประโยชน์ช่วยให้สังคมมีความเจริญรุ่งเรือง มีความสมัครสมานสามัคคี ควรค่าแก่การอนุรักษ์ สืบทอดเป็นมรดกที่สำคัญของท้องถิ่นตลอดไป

ประเพณีแห่งสงกรานต์ของชาวลาวครั้งบ้านกงลาด มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) เพื่อรวมญาติพี่น้องลูกหลานที่แยกย้ายไปทำมาหากินที่อื่น กลับมาถิ่นฐานบ้านเดิมไม่ให้ลืมกัน ลูกก็กลับมาแสดงความกตัญญูกตเวทิตาแก่บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย เป็นการรวมน้ำใจของครอบครัว ๒) เพื่อสร้างความอบอุ่นสามัคคีระหว่างญาติและเพื่อนบ้าน เอื้ออาทรต่อกัน ๓) เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศจากการทำงานเหน็ดเหนื่อย ได้สนุกสนานร้องรำทำเพลง บรรเลงดนตรีพื้นบ้าน เช่น เป่าแคน ตีกลอง ปัจจุบันจะเป็นการบรรเลงดนตรีพื้นบ้านแคนวงประยุกต์ ๔) เพื่อสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยการทำบุญทอดผ้าป่าลาว นำจตุปัจจัยไปทะนุบำรุงวัดในพระพุทธศาสนา ให้ยั่งยืนสืบไป ๕) เพื่อเป็นการรดน้ำญาติผู้สูงอายุ ขอพร อวยพรผู้ที่เคารพนับถือในวันสงกรานต์

และ๖) เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้วในวันสงกรานต์ (บุญเรื่อง ปาแสนกุล : ๒๕๔๘, ๑๔)

ประเพณีการแห่ธงเป็นส่วนหนึ่งของงานเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านานในหมู่คนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ในจังหวัดนครปฐมมีชาวไทยครั้งอาศัยอยู่มากในเขตตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมืองนครปฐม และในเขตตำบลห้วยด้วน ตำบลคอนรวก ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม ชาวไทยเชื้อสายลาวครั้งเหล่านี้มาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินอยู่บริเวณดังกล่าวมาตั้งแต่ครั้งสมัยรัชกาลที่ ๒ แต่ยังคงยึดถือประเพณีบางอย่างสืบทอดกันมาอย่างแน่นแฟ้น

จากการศึกษาของคณะผู้วิจัย พบว่า ประเพณีแห่ธงสงกรานต์บ้านกงลาด ตำบลห้วยด้วน มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

๑. **ขั้นเตรียมงาน** ชาวบ้านกงลาดจะประชุมหารือร่วมกับพระครูจันทโชติวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดกงลาด เพื่อกำหนดวันแห่ธงสงกรานต์ ซึ่งโดยปกติการกำหนดวันแห่ธง มักจะจัดให้ตรงกับวันเสาร์-อาทิตย์ เพื่อความสะดวกแก่ผู้ที่มาร่วมงาน ซึ่งมีคนทั้งในท้องถิ่นและญาติมิตรจากถิ่นอื่นเดินทางมาร่วมงานด้วย การแห่ธงของแต่ละวัดหรือแต่ละตำบลอาจจะกำหนดไม่ตรงกัน เช่น ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๑ วัดกงลาด ตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม มีการแห่ธงสงกรานต์ในวันเสาร์ที่ ๒๓ เมษายน ซึ่งโดยทั่วไปมักจะกำหนดวันแห่ธงสงกรานต์หลังวันที่ ๑๓ เมษายน ประมาณ ๗ วัน สำหรับปี ๒๕๕๑ กำหนดในวันอาทิตย์ที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งจัดให้ตรงกับงานประจำปีของวัดกงลาด นอกจากนี้ ยังจัดให้มีการฉลองโบสถ์หลังใหม่ด้วย เมื่อกำหนดวันงานได้แล้ว แต่ละหมู่บ้านจะเริ่มเตรียมการด้วยการหาทุนทรัพย์ โดยการเรียกรับบุญไปยังที่ต่างๆ เพื่อเรียกร้อยความสนใจและความสนุกสนาน ขบวนการเรียกรับ มักประกอบด้วย กลองยาวและแคน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญของชาวลาวกับผู้พ่อนำหน้าไปด้วย เมื่อเรียกรับได้เงินมาแล้วหัวหน้าจะรวบรวมเงินนำมาเทียบกับไม้ไผ่ปักบนต้นกล้วยทำเป็นพุ่มเงิน ชาวบ้านในหมู่บ้านจะทำการรวบรวมเงินกันมาซื้ออุปกรณ์ หรือนำไปถวายวัด ปีนี้คณะกรรมการวัดเห็นว่าหลังคาศาลาการเปรียญเก่าและชำรุด ควรซ่อมแซม ดังนั้น จึงระดมทุน เพื่อซื้อกระเบื้อง ซ่อมหลังคา เปลี่ยนสายไฟ พัดลมเพดาน ซื้อโอ่งน้ำ เป็นต้น

๒. **ขั้นตอนการทำธง** การทำธงซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๒ ส่วน คือ

๑) **เสาธง** : ชาวบ้านบ้านกงลาดจะปลุกต้นไผ่สีสุกไว้ เมื่อถึงช่วงเทศกาลก็จะไปตัดมาเพื่อใช้เป็นเสาธง โดยเลือกลำไผ่ที่สดลำที่ใหญ่ ตรง แข็งแรง ยาวประมาณ ๓ - ๔ วา กะว่าเมื่อปักตั้งไว้บนหลุมแล้วชายธงที่แขวนไว้จะมองดูสวยงาม ไม่มีตำหนิ มีข้อ มีปล้องที่สมบูรณ์ไม่มีเป็นไม้ไผ่ที่ปลายด้วน ตอนปลายลำคั้นขึงนี้จะเหลือกิ่งไผ่เล็กๆ ไว้แขวนชายธง ประมาณ ๒ - ๓ กิ่ง มีความแข็งแรงพอที่จะรับน้ำหนักผืนธงได้ หรือถ้าเห็นว่ากิ่งไผ่เล็กเกินไปก็อาจใช้แผ่นไม้มาเจาะรู

ตรงกลางสวมเข้ากับธงเป็นแป้นสำหรับแขวนธง นอกจากนี้ เสาธงนั้นบางหมู่บ้านจะใช้กระดาษหุ้มให้มีสีสันสวยงามอีกด้วย และต้องมีผิวสวย นำขมิ้นอ้อยหรือขมิ้นชันตำให้ละเอียดผสมน้ำพอเปียก หากไม่มีไฟที่เป็นเสาธง ทำให้มีสีเหลืองตลอดลำเสาธงดูสะอาดตามีกลิ่นหอมขมิ้น หรือประพรมด้วยน้ำอบน้ำปรุงได้

๒) ตัวธง หรือหางธง : ทำผืนธง อดีตชาวบ้านในอดีตชาวบ้านจะนำวัตถุดิบจากธรรมชาติที่อยู่ใกล้ เช่น หนุ่ยปล้องที่ขึ้นอยู่ตามหนองน้ำใกล้หมู่บ้าน ต้นอ้อ ต้นแขง ตัดออกเป็นปล้องๆ ความยาวขนาด ๕ เซนติเมตร แต่ปัจจุบันเนื่องจากเวลาจำกัด จึงนำดอกไม้ที่ทำจากพลาสติก ดอกกรัก ลูกบิด มาใช้แทนวัสดุธรรมชาติเพื่อร้อยเป็นตาข่ายประดับหางธง ซึ่งทำให้มีสีสันสวยงามไม่เหี่ยว ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านจะมารวมกลุ่มทำธงประดับธงให้สวยงาม ก่อนวันแห่ธง ๑ วัน มีการเลี้ยงอาหารตลอดถึงเย็น เวลากลางคืนมีการฉลองธง มีเวทีร่ายบรรเลงฟ้อนรำสนุกสนาน บางหมู่บ้านมีการติดตั้งเครื่องขยายเสียงและเปิดเพลงบริเวณทางเข้าหมู่บ้าน เพื่อเป็นการบอกหรือเชิญชวนให้คนร่วมทำบุญ ตัวธงหรือหางธงซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุด ที่จะนำไปแขวนบนเสาธง จะประกอบด้วยวัสดุที่จำเป็นสำหรับใช้ในวัด ซึ่งคณะกรรมการจัดงานจะตกลงกันว่า แต่ละปีทางวัดขาดแคลนสิ่งใดก็นำสิ่งของนั้นๆ มาทำเป็นธง เช่น สบง ผ้าสีต่างๆ เพื่อใช้ทำม่าน พรหมปูพื้น ซึ่งเป็นของที่ไม่หนักเกินไป พอที่จะแขวนอยู่บนเสาธงได้ การเตรียมธงนี้ ถ้าเป็นผ้าที่มีน้ำหนักเบาอาจจะหนีบด้วยไม้ไผ่ตามความกว้างของผืนธงเป็นตอนๆ เพื่อให้ธงคลี่ลงมาเป็นผืน เวลาแขวนกับเสาธงสูงๆ มองดูสวยงาม บริเวณผืนธงก็จะตกแต่งด้วยดอกไม้สดหรือดอกไม้แห้ง ทำเป็นพู่หรืออุบะแล้วแต่จะประดิษฐ์ให้สวยงามประกวดประชันกันในแต่ละหมู่บ้านด้วย

ศิลปะการทำธง ผู้สูงอายุจะถ่ายทอดความรู้การทำธงสู่คนรุ่นต่อไป โดยการนำเอาวัสดุ เช่น ผ้าสบง เลื่อ ผ้าห่ม พรหม ฯลฯ มาเป็นผืนธง เอาต้นอ้อ ต้นกก ต้นแขง ที่ขึ้นตามคันนา มาตัดยาวประมาณ ๕ - ๖ เซนติเมตร ร้อยด้วยเชือกสลักด้วยปุยฝ้าย ห้อยด้วยอุบะดอกกรัก หรือไส้ของหนุ่ยปล้องที่ขึ้นตามหนองน้ำ ประดับลวดลายผืนธงและชายธง และอื่นๆ ให้สวยงาม เป็นการส่งเสริมศิลปะการประดิษฐ์ตกแต่งผืนผ้าธงให้สวยงาม มีคุณค่ายิ่งขึ้น เป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชนที่สามารถขายดอกกรัก ดอกมะลิ ดอกบัว และเก็บต้นอ้อ ต้นกก ต้นแขง หนุ่ยปล้อง ฯลฯ มาจำหน่ายให้กับชาวบ้านแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านหนึ่งๆ จะทำกันหลายธง

๓. ขั้นตอนการแห่ธง ในวันแห่ธง เริ่มด้วยการทำบุญตักบาตรที่วัดตอนเช้า ช่วงบ่ายมีการเล่นกีฬา เช่น ชักเย่อ ปิดตาต่อมวอย ปิดตาตีหม้อ ฯลฯ หลังจากนั้นประมาณ ๑๓.๐๐ น. มีพิธีสงฆ์ ซึ่งชาวบ้านจะเล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนาน มีการช่วยกันล้างทำความสะอาดศาลาวัดกันครั้งใหญ่ในรอบปี นับได้ว่าทั้งความสนุกและบุญกุศล เมื่อเสร็จพิธีสงฆ์ชาวบ้านจะกลับไปเปลี่ยนเสื้อผ้า แต่งตัวอย่างสวยงาม และแต่ละหมู่บ้านจะเริ่มแห่ธงมารวมกันที่วัด

ขบวนแห่จะเริ่มในตอนเย็นประมาณ ๑๖.๐๐ น. ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านจะนำโดยกลองยาว และแคน คณะผู้ฟ้อนรำซึ่งประกอบด้วยชาวบ้านทั้งหนุ่มสาว ผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งหลาย ตามด้วยคันธง ซึ่งให้ชายฉกรรจ์ประมาณ ๘ - ๑๐ คน ช่วยกันแบกตามแนวถนน สำหรับผืนธงและเครื่องตกแต่ง จะพับใส่ถาดหรือพานถือตามมา พร้อมกับพุ่มเงิน บางหมู่บ้านที่อยู่ใกล้วัดจะใช้รถกระบะเป็นที่นั่ง สำหรับเทพีประจำหมู่บ้าน ทำหน้าที่ถือหางธงมาพร้อมกับพุ่มเงิน ขบวนแห่จะไปวัดนี้จะร้องรำ ทำเพลงกันอย่างสนุกสนาน เมื่อถึงบริเวณวัด แต่ละขบวนจะทยอยกันแห่ขบวนรอบโบสถ์ ๓ รอบ ระหว่างวนรอบโบสถ์นี้ใช้เวลานานพอสมควร เนื่องจากบรรดาผู้แบกเสาธงจะดึงคันธงชักเย่อกัน ท่ามกลางกองเชียร์อย่างสนุกสนาน เมื่อขบวนแห่ทั้งหมดวนรอบโบสถ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ต่างก็ผูกผืนธงเข้ากับปลายเสาธงที่เตรียมไว้ แล้วยกขึ้นปักลงหลุมที่ขุดเตรียมไว้บริเวณลานวัด ปักเรียง เป็นแถวตามจำนวนธง ซึ่งแต่ละปีอาจจะมีธงประมาณ ๘ - ๑๐ ธง ตามจำนวนชาวบ้านแต่ละตำบล เมื่อปักธงเสร็จเรียบร้อยแล้วก็นำพุ่มเงินของแต่ละหมู่บ้านมานับ และประกาศจำนวนเงินที่แต่ละหมู่บ้านรวบรวมได้ พร้อมทั้งมีคณะกรรมการตัดสินว่าการตกแต่งธงของหมู่บ้านใดสวยงามที่สุด อีกด้วย การทอดผ้าป่าลาวนี้ บางปีได้เงินรวมกันถึงวัดละประมาณหนึ่งแสนบาท นับว่าชาวไทยครั้ง เหล่านี้มีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

๔. ขั้นตอนการถวายธง เมื่อปักเสาธงครบทุกสายแล้ว ทุกคนจุดธูปคนละ ๓ ดอก กล่าว คำถวายธง ดังนี้ โนม ๓ จบ ยัคเขกัณเตสังโฆ ปฎิษานาคู มะยังภันเต อิมหิ ฐะชะนะ เกหิ ระตะนัต ตะยัสสะ ปุชา อัมหากัง ทิฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ สังวัตตะตุ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับทราบ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอบูชาพระรัตนตรัย ด้วยผืนผ้าธงทั้งหลายเหล่านี้ ขอกราบบูชาพระรัตนตรัยด้วยผืนผ้าธงทั้งหลายนี้ ขอข้าพเจ้าทั้งหลาย จงเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอดกาลนานเทอญ

ทุกคนสาธุแล้วปักธูปบริเวณโคนเสาธง การบรรเลงดนตรี การฟ้อนรำก็เริ่มแสดงรอบ เสาธงของตนเองแต่ละสาย เสาธงสายไหนบรรเลงสนุกก็มีคนมากก็จะร่วมสนุกกับเสาธงสายนั้นด้วย เป็นที่ตื่นตาตื่นใจ ตอนค่ำหลังการปักธง จะมีการเล่นของชาวบ้านและมีมหรสพแสดงเป็นการ ฉลอง เช้าวันรุ่งขึ้นมีการทำบุญตักบาตรอีกวันหนึ่งเพื่อฉลองธงและทำพิธีถวายธง โดยการโยง สายสัญญาณที่ผู้กล่าวนำการถวายธงและปัจจัยทั้งหมด พระสงฆ์อนุโมทนาแล้วเจริญพระพุทธมนต์ เป็นเสร็จพิธี ตอนเย็นวันนั้นทางวัดก็นำธงลงเพื่อใช้สอยตามวัตถุประสงค์ต่อไป ตอนกลางคืน ชาวบ้านอาจมีการเล่นส่งท้ายกันอีก ๑ คืน เป็นการสิ้นสุดการเล่นสงกรานต์ประจำปี

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยกรณีศึกษาประเพณีแห่ธงสงกรานต์ตำบลโพรงมะเดื่อ พอสรูป ได้โดยสังเขปดังนี้ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมืองนครปฐม ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของ จังหวัดนครปฐม ห่างจากตัวเมือง ๑๗ กิโลเมตร ราษฎรส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ทามา

หากินอยู่ที่นั่นมาตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ ๒ ชาวไทยครั้งเหล่านี้นี้มีประเพณีที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา แตกต่างไปจากคนไทยกลุ่มอื่น กล่าวคือ ในช่วงสงกรานต์ของทุกปีจะมีการแห่ธง หรือชาวบ้านเรียกว่า “ทอดผ้าป่าลาว” สารสำคัญของประเพณีนี้คือการหาเงินและสิ่งของเครื่องใช้ให้กับวัดของตนนั่นเอง ทุกปีแต่ละหมู่บ้านจะทำการจัดหาทุนทรัพย์ โดยการเรียบบอกบุญไปยังที่ต่างๆ แล้วเอมารวมกัน เมื่อถึงวันกำหนดจึงทำการแห่ไปถวายที่วัด เมื่อได้วันจัดงานแล้วจะพิมพ์การ์ดบอกบุญขึ้น จากนั้นจึงทำการเรียบไปตามหมู่บ้านของตนเอง โดยตั้งขบวนกลองยาวและผู้ร่วมขบวน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำเงินที่ได้มาจากการเรียบโรจนามาเสียบกับไม้ไผ่ปักกับต้นกล้วยเป็นพุ่มเงิน จากนั้นแต่ละหมู่บ้านจะมีการเตรียมทำธง เริ่มด้วยไปตัดไม้ไผ่จากกอ เลือกลำที่ตรงและยาวนำมาตกแต่งให้เป็นเสาธง ยอดไม้ไผ่จะทำเป็นยอดธงใช้กระดาษหุ้มทั้งก้านให้มีสีสนสวยงามแยกไว้ท่อนหนึ่ง และมีไม้สำหรับแขวนธงติดอยู่ที่ปลายไม้ไผ่ ธงที่ใช้หมายถึง ผืนธงชาติ ธงธรรมจักร พรหมพูน ผ้าขาวหรือผ้ามัน ฯลฯ สิ่งของเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ใช้ในวัด ไม่จำเป็นต้องเป็นธงเสมอไปแต่ควรเป็นผ้าเท่านั้น ผ้าธงนี้จะนำมาหีบด้วยไม้ไผ่ ตามความกว้างของผืนธงเป็นตอนๆ เพื่อให้ผืนธงคลี่ห้อยลงมาเวลาแขวนกับเสาธงในที่สูงๆ ที่ผืนธงนี้ยังมีการตกแต่งด้วยดอกไม้สดเป็นกุ หรือเป็นอุบะ ตามแต่จะคิดทำให้สวยงาม ในตอนบ่าย ๓ โมง ทุกหมู่บ้านจะตั้งขบวนนำด้วยกลองยาว คนตรี และผู้รำรำ ตามด้วยคนหลายคนแบกไม้ไผ่ทั้งลำที่เป็นเสาธง และยอดธง ผืนผ้าธง เทพี และพุ่มเงิน ที่เรียกว่า หางธง การแห่บางหมู่บ้านจะใช้รถบัสเป็นที่นั่งของเทพีประจำหมู่บ้านและพุ่มธวัตร บางหมู่บ้านก็ตกแต่งให้เป็นราชรถ เจ็นมาตามทางจนถึงวัด วนรอบโบสถ์ ๓ รอบ ในขณะที่เป็นขบวนอยู่นั้น ผู้แบกเสาธงจะไม่แบกเฉยๆ แต่จะมีการดึงไปดึงมาหรือจับให้ชายหนุ่มขึ้นไปบนเสาธงแล้วโยน ให้ผู้ขึ้นนั้นลอยขึ้นไปแล้วคอยรับ ดูเป็นที่หวาดเสียว และเป็นทีพอกพอใจของประชาชนที่มามุงดูขบวนแห่กันมาก จากนั้นจึงผูกผืนธงเข้ากับปลายเสาเอายอดธงเสียบกับปลาย เสาธงแล้วยกขึ้นปักลงในหลุมยังลานวัด ธงทุกต้นจากแต่ละหมู่บ้านจะเรียงรายกัน ๖ – ๗ ต้น พุ่มธวัตรของแต่ละหมู่บ้านจะถูกนับแล้วประกาศว่า หมู่บ้านใดมีหางธงเป็นจำนวนเงินเท่าใด เป็นการแข่งขันกัน บางปีได้เงินรวมกันถึง ๑ แสนกว่าบาทนับว่าเป็นการทำบุญที่เกิดจากศรัทธาของชาวบ้าน ชาวลาวครั้ง ที่กระทำสืบต่อกันมาช้านาน และในเย็นวันนั้นจะมีเวทีสำหรับการแสดงและมิมหรสพในตอนกลางคืนเป็นการฉลองธงด้วย ในตอนเช้าวันรุ่งขึ้นชาวบ้านจะมาทำบุญตักบาตรตามปกติและมีการประกอบพิธีถวายธงในเช้าวันนี้ด้วย การถวายธงเริ่มด้วยการโยงสายลัญจนที่ผูกไว้กับเสาธงทุกต้นแล้ว โยงมายังศาลา พระภิกษุทั้งวัดเมื่อฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว จะรับการถวายธงโดยหัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้กล่าวนำถวายพระภิกษุอนุโมทนาแล้วเป็นเสร็จพิธีในตอนบ่ายของวันนั้น พระภิกษุทั้งวัดจะลงมาใช้ชาวบ้านสรงน้ำเสร็จแล้วชาวบ้าน จะสาดน้ำเล่นกันเป็นที่สนุกสนาน จากนั้นจึงขึ้นไปบนศาลา กล่าวคำขอขมาลาโทษต่อหน้าพระภิกษุ พระภิกษุ

อโหสิให้เสร็จแล้วชาวบ้านจึงช่วยกันกวาดดู ล้างศาลาวัดจากน้ำที่สาตกันคนละชั้นสองชั้นเป็นการทำความสะอาดวัดวาอาราม ครั้งหนึ่งในรอบปี แล้วจึงแยกย้ายกันกลับบ้านเป็นอันสิ้นสุดของงานประเพณีนี้ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม, ม.ป.ป. : ๘ – ๙)

แคนวงประยুক্তดนตรีพื้นบ้านกงลาด

ประชาชนบ้านกงลาดส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายลาวครึ่ง เครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์และนิยมกันมาแต่โบราณ คือ แคน เดิมนี้เป็นแคนวงใช้ประกอบการรำ แต่แคนวงประยুক্তนั้น สามารถร้องรำและเต้นให้เกิดความสนุกสนานบันเทิงยิ่งขึ้น แต่ก็ไม่ทิ้งแคนเป็นเครื่องเป่าของลาวครึ่ง วงแคนจะแสดงในงานมงคล งานรื่นเริงต่างๆ เช่น ขบวนแห่นาค งานประเพณีแห่งสงกรานต์ งานแห่กฐินผ้าป่า และงานแห่อื่นๆ ชาวลาวครึ่งมีศิลปะการฟ้อนรำประจำเผ่า ซึ่งนำติดตัวมาจากประเทศลาวตอนเหนือของเมืองหลวงพระบาง ได้นำมาอนุรักษ์และถ่ายทอดจนถึงปัจจุบัน

แคนวงประยুক্ত “ขวัญใจกงลาด” เดิมกลองยาวคณะขวัญใจกงลาดเป็นเพียงคณะกลองยาวคณะหนึ่ง ซึ่งก่อตั้งเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๕ ใช้บรรเลงในงานบวช และงานแห่ต่างๆ ต่อมานายจำรอง แป้นทอง มีแคนเป็นเครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียว และไปแสดงร่วมกับเพื่อนๆ ในวัยเดียวกันที่อยู่ในหมู่บ้านกงลาด เมื่อมีเจ้าภาพจ้างไปแสดงได้ค่าตอบแทนคนละ ๒๐๐ – ๓๐๐ บาท ต่อมาแต่เนื่องจากต่างคนต่างมีเครื่องดนตรีของตนเอง คือ แคนและกลองยาว ทำให้ต่างก็มีความสามารถของตนเองจึงแยกกันไปทำมาหากิน และตั้งคณะของตนเอง ต่อมาเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๗ นายจำรอง แป้นทอง ซึ่งมีเพื่อนรุ่นเดียวกันและผู้อาวุโสกว่าได้รวมตัวกันก่อตั้งวงขึ้นมาเอง ชื่อว่า “ขวัญใจกงลาด” โดยนายจำรอง แป้นทอง เป็นคนลงทุนรวบรวมสมาชิกได้ประมาณ ๖ – ๘ คน เฉพาะที่เป่าแคนได้ ดีกลองเป็น และได้ก่อตั้งเป็นคณะแคนประยুক্ত มีคนเป่าแคน ๑ คน กลองยาว ๔ ใบ กลองใหญ่ ๑ ใบ โดยยกให้นายประยงค์ แสงทอง เป็นหัวหน้าวง นายบุญทรง เหล่าสัมพันธ์ ผู้จัดการวงแล้วรับงานแสดงตามสถานที่ต่างๆ ของวัด หมู่บ้าน หรือในบางครั้งมีเจ้าภาพตามบ้านหาไปแสดงก็ไป ครั้งเมื่อไปแสดงในขบวนแห่ นายประยงค์ แสงทองเห็นว่าเสียงแคนไม่ดังพอ จึงได้ใช้วิทยุเทปต่อเข้ากับตัวแคนติดกับเอว เพื่อให้แคนมีเสียงดัง แต่ก็ยังไม่ดังพออีกจึงได้สร้างเครื่องขยายเสียงอีก ๑ ชุด ให้ได้ยินเสียงดนตรีทุกชิ้นไปไกลๆ เสียงดังขึ้นทำให้ผู้ร่วมงานแห่ และนางรำได้เต้นและรำกันอย่างสนุกสนานเป็นที่ชอบใจ แคนวงประยুক্ত “ขวัญใจกงลาด” จึงเป็นที่นิยมมาก แต่มีเพียงคณะเดียวในหมู่บ้านกงลาด ตำบลห้วยด้วน คนเป่าแคนอยู่ในวัยสูงอายุ คนหนุ่มรุ่นใหม่ก็หายากมีเพียงคนหนุ่ม ๒ คน คือ นายครรชิต ใจภักดี เป่าแคน และนายเสนาะ กำแสน คิดพิณแคน นายจำรอง แป้นทอง ต่อมา มีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕

การแห่งสงกรานต์ เป็นสื่อพื้นบ้านที่สะท้อนวิถีชีวิตของชาวลาวครั้ง เป็นพิธีกรรมพื้นบ้านที่มีมานาน แต่เนื่องจากยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปทำให้เด็ก เยาวชน ไปสนใจเทคโนโลยีและละเลยสื่อพื้นบ้านที่เป็นรากเหง้าของชุมชน ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการแห่งสงกรานต์ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ทอดผ้าป่าลาว” ในเขตตำบลห้วยคั่น โดยมุ่งหวังเพื่อหาแนวทางสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดั่งเดิมในท้องถิ่นไว้ให้ลูกหลานในชุมชนและเผยแพร่สู่สาธารณชน

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาแห่งสงกรานต์ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร	ประชาชน หมู่ที่ ๖ ตำบลห้วยคั่น จำนวน ๓๓๖ คน
กลุ่มตัวอย่าง	ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน จำนวน ๑๐๐ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

- เวทีชาวบ้าน จัดประชุมผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน ครั้งที่ ๑ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงบริบทของชุมชน (อดีต/ปัจจุบัน) สถานภาพปัญหาสื่อพื้นบ้าน ปัญหาชุมชน เมื่อวันที่เสาร์ที่ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑ จำนวน ๑๐๐ คน ครั้งที่ ๒ เพื่อคืนข้อมูลให้ชุมชน เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ จำนวน ๑๐๐ คน
- การสัมภาษณ์ กำหนดหัวข้อการศึกษาวิจัยและตั้งคำถาม เพื่อสัมภาษณ์ผู้นำ ปราชญ์ชาวบ้าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
- การสังเกต เข้าร่วมกิจกรรมการแห่งสงกรานต์ แบบเจาะจงเฉพาะกลุ่ม บ้านกงลาด หมู่ที่ ๖

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแห่งสงกรานต์ของตำบลห้วยด้วน อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม
๒. เสนอเค้าโครงการวิจัยต่อสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และปรับแก้ให้เป็นไปในแนวทางของผู้ให้ทุน
 ๑. แต่งตั้งคณะทำงานและประชุมชี้แจงวิธีดำเนินงานจัดเวทีชาวบ้าน
 ๔. สร้างเครื่องมือการวิจัย สำหรับเวทีชาวบ้าน การสัมภาษณ์ การสังเกต
 ๕. ประชุมเวทีชาวบ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงบริบทของชุมชน โดยเชิญผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน มาประชุม เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๑ ณ ศาลาเอนกประสงค์วัดกงลาด
 ๖. ประชุมคณะทำงาน วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน
 ๗. รวบรวม สรุปรูป และจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อคืนข้อมูลสู่ประชาชน โดยเชิญผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน มาประชุม เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๑ ณ ศาลาเอนกประสงค์วัดกงลาด
 ๘. เขียนรายงานผลการวิจัยเสนอผู้ให้ทุน
 - รายงานความก้าวหน้า ฉบับที่ ๑ ภายในเดือนมิถุนายน ๒๕๕๑
 - รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ภายในเดือนกันยายน ๒๕๕๑
 ๙. จัดทำเอกสารเผยแพร่สู่สาธารณชน จำนวน ๑,๐๐๐ ชุด
- สถานที่ทำการวิจัยหรือเก็บข้อมูล
 ๑. ศาลาเอนกประสงค์วัดกงลาด ตำบลห้วยด้วน อำเภอคอนตูม
 ๒. บ้านของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ ในตำบลห้วยด้วน
 ๓. โรงเรียนวัดกงลาด และ โรงเรียนวัดทุ่งผักกูด ตำบลห้วยด้วน อำเภอคอนตูม
 ๔. สถานที่สำหรับศึกษาขั้นตอนวิธีดำเนินการ หมู่ที่ ๔ บ้านกงลาด
 ๕. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม

การวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมและสรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ โดยนำแบบบันทึกการสัมภาษณ์พร้อมเทปบันทึกเสียงผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ และประชาชน จากการจัดเวทีชาวบ้าน และการสังเกต มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำผลมาสังเคราะห์โดยจำแนกตามประเด็นการสัมภาษณ์รวมทั้งตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออก แล้วนำเสนอโดยการบรรยาย

บทที่ ๔

ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการ
วัฒนธรรม : กรณีศึกษาแห่งสงกรานต์ ผลจากการศึกษาพบว่า

ข้อสรุป

บริบทชุมชน

อายุ/การก่อรูปชุมชน ลาวครั้งที่กงลาด เป็นลาวที่อพยพมาจากหลวงพระบาง
เวียงจันทน์ และรวมทั้งลาวที่มาจากหัวเมืองอื่นๆ ด้วย แต่เดิมลาวที่กงลาดคงจะเรียกตัวเองว่าลาว
หลวงพระบาง หรือลาวเวียงจันทน์ ตามชื่อเมืองที่ตนอาศัยอยู่ ต่อมาเมื่อลาวเหล่านี้อพยพมาอยู่ใน
ประเทศไทยจึงถูกเรียกว่า “ลาวครั้ง” ตามชื่อการประกอบอาชีพของลาวกลุ่มนี้

สภาพภูมิศาสตร์ บ้านกงลาด ตั้งอยู่ในเขตตำบลห้วยด้วน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม
ชุ่มชื้น เหมาะแก่การทำการเกษตรกรรม ทำไร่ ทำสวน ทำนา เพราะมีคลองชลประทานและมีน้ำ
เพียงพอใช้ในการทำการเกษตรได้ทั้งปี

ลักษณะหมู่บ้านเปิด มีถนนตัดผ่าน การเดินทาง มี ๒ ทาง คือ ๑) รถยนต์ส่วนบุคคล
จากสถานีรถไฟจังหวัดนครปฐมถึงวัดกงลาด เป็นระยะทาง ๑๔ กิโลเมตร และ ๒) รถยนต์โดยสาร
สองแถวสายนครปฐม - กงลาด - ทุ่งผักกูด

อัตลักษณ์ / ตัวตนชุมชน ชุมชนกงลาดซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง หรือ
ลาวครั้ง ซึ่งยังคงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันดั้งเดิมดังกล่าวไว้ได้เป็นอย่างดี เช่น การแต่งกาย
และภาษาพูด

ทุนทางสังคม / เครือญาติ / สายสัมพันธ์ ชุมชนบ้านกงลาดส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน
ดังนั้นในการปฏิบัติกิจกรรมหรือการแก้ไขปัญหาต่างๆ ก็จะร่วมกันในการระดมผู้คนในหมู่บ้านมา
ช่วยเหลือในการทำกิจกรรมต่างๆ อาศัยความสัมพันธ์ทางระบบเครือญาติมากกว่า

การเมืองและบทบาทผู้นำ ผู้นำแบ่งได้ ๒ แบบ คือ ๑) ผู้นำแบบเป็นทางการ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน ๒) ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้อาวุโสมีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ มักจะเป็นผู้ใหญ่ในหมู่บ้านที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับชาวบ้านอยู่แล้ว ผู้นำเหล่านี้มักจะมีอายุมากกว่า ๖๐ ปี ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่างๆ จากลักษณะของผู้นำในสองลักษณะดังกล่าวนี้ กลุ่มที่มีบทบาทในการบริหารก็คือกลุ่มผู้นำที่เป็นทางการที่มีสถานภาพและบทบาทที่ชัดเจน และผู้นำแบบไม่เป็นทางการที่จะเป็นผู้นำอย่างแท้จริงในการปฏิบัติตัวและดำเนินชีวิตภายใต้ความสัมพันธ์ของระบบเครือญาติของชาวลาวครั้ง การจัดระเบียบทางสังคมในรูปแบบการปกครองชุมชนดังที่กล่าวมาแล้วนั้นจึงขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนที่เป็นเครือญาติพี่น้องกันและเป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบเผชิญหน้า (Face To Face Relatonship) คือทุกคนในหมู่บ้านรู้จักกันหมด ทำให้หมู่บ้านมีเสถียรภาพในการปกครองของตนเองและมีความมั่นคงปลอดภัยในการอยู่ร่วมกัน

ความเชื่อชุมชน ชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง มีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษเป็นอย่างมาก การนับถือผีของชาวลาครั้งเป็นการถือผีตามบรรพบุรุษ ๒ ฝ่าย คือ ผีเจ้านายและผีเทวดา เชื่อว่าผีเทวดานั้นเป็นวิญญาณของเทวดาที่คอยคุ้มครองรักษาบ้านเมืองของตนมาตั้งแต่ครั้งที่อยู่ที่เมืองหลวงพระบาง ส่วนผีเจ้านาย เป็นผีของกษัตริย์ที่เคยปกครองพวกตนมาที่เมืองหลวงพระบาง แต่ก็มีชาวบ้านบางคนที่บอกว่าผีเจ้านายเป็นวิญญาณของ ผีบรรพบุรุษ ปู่ย่าตายาย การนับถือนี้มีอิทธิพลต่อชาวลาครั้งมากในแง่ของการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการประกอบพิธีกรรมหรือการดำรงชีพในชีวิตประจำวันก็ต้องไปข้องเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ

การสื่อสาร – เครือข่าย ตำบลห้วยคั่นมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน มีโทรศัพท์สาธารณะจำนวน ๑๓ ตู้ ส่วนใหญ่ประชาชนใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่

สถานภาพชุมชน บ้านกงลาดมีความเข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มก่อตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุ วัดกงลาด มีสมาชิก ๔๐๒ คน ได้ร่วมจัดกิจกรรมสืบทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

จากบริบทชุมชนข้างต้น คณะผู้วิจัย เห็นว่าลักษณะหมู่บ้านเป็นแบบเปิด ทำให้ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามาสู่ชุมชน ทำให้สื่อพื้นบ้านอย่างเช่น ประเพณีแห่งสงกรานต์ มีโอกาสเสี่ยงสูงต่อการสูญหาย แต่การมีทุนทางสังคมแบบเครือญาติ ทำให้คงเหลือวิถีชีวิตแบบเดิมๆ ไว้พอเป็นเค้าโครง บ่งบอกถึงอดีตอยู่บ้างที่ชุมชนยังยึดเหนี่ยวกิจกรรมเดิมๆ บางอย่างไว้ เพราะความเข้มแข็งของวัฒนธรรมชุมชน

ความรู้เรื่องท้องถิ่นบ้าน

รู้จัก คุณลักษณะ ประเพณีแห่งสงกรานต์ ถือเป็นสื่อพิธีกรรม เป็นประเพณีพื้นบ้านที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านานในหมู่คนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ในช่วงเทศกาลงานสงกรานต์ของทุกปี ชาวบ้านจะมีกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำบุญ ตักบาตร ก่อเจดีย์ทราย สรงน้ำพระและผู้สูงอายุที่เคารพนับถือในหมู่บ้าน ตลอดจนการบังสุกุลอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับ นอกจากนี้ยังมีการจัดประเพณีแห่ง จุดประสงค์ของการแห่ง คือการหาเงินและปัจจัยเข้าวัด ประกอบกับเป็นฤดูแล้ง ไม่มีฝนตก เหมาะแก่การที่วัดแต่ละแห่งจะทำการปรับปรุงพัฒนา รื้อถอน ซ่อมแซม กุฏิ เสนาสนะ และศาสนสถาน โบสถ์ ศาลา ให้มีความสมบูรณ์ สวยงาม เตรียมไว้ให้บริการแก่ชาวบ้านในการประกอบกิจกรรมทางศาสนา โดยปกติจะมีการจัดแห่งหลังจากวันสงกรานต์ คือภายหลังจากวันที่ ๑๓ เมษายน ประมาณวันที่ ๑๘ เมษายนของทุกปี โดยแต่ละวัดจะจัดงานไม่ตรงกัน ชาวบ้านจักชักชวนกันสละทรัพย์สินสิ่งของนำไปมอบให้กับวัดใกล้บ้านของตน อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การทอดผ้าป่า แต่ความคิดดังกล่าวเกิดจากคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ชาวบ้านมักเรียกประเพณีว่า “ทอดผ้าป่าลาว” แต่ที่บ้านกงลาดจะเรียกพุ่มเงินนี้ว่า “พุ่มหางง” นอกจากนี้ยังเป็นการให้ชาวบ้านได้มาร่วมกันสังสรรค์รื่นเริงเป็นการส่งท้ายเทศกาลสงกรานต์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวมญาติพี่น้องลูกหลานที่แยกย้ายไปทำมาหากินที่อื่น กลับมาถิ่นฐานบ้านเดิมไม่ให้ลืมกัน ลูกก็กลับมาแสดงความกตัญญูทิดตาแก่บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย เป็นการรวมน้ำใจของครอบครัว สืบทอดประเพณีการรดน้ำญาติผู้สูงอายุ ขอพร อวยพรผู้ที่เคารพนับถือในวันสงกรานต์ สร้างความอบอุ่นสามานสามัคคีระหว่างญาติและเพื่อนบ้าน เอื้ออาทรต่อกัน เปลี่ยนบรรยากาศจากการทำงานเหนื่อยได้สนุกสนาน ร้องรำทำเพลง บรรเลงดนตรีพื้นบ้าน เช่น เป่าแคน ตีกลอง ปัจจุบันจะเป็นการบรรเลงดนตรีพื้นบ้านแคนวงประยุกต์ สืบสานสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยการทำบุญทอดผ้าป่าลาว นำจุดปัจจัยไปทะนุบำรุงวัดในพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบไป และทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้วในวันสงกรานต์ มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้ กำหนดวันแห่งซึ่งมักจะจัดให้ตรงกับวันเสาร์-อาทิตย์ เพื่อความสะดวกแก่ผู้ที่จะมาร่วมงาน ซึ่งมีคนทั้งในท้องถิ่นและญาติมิตรจากถิ่นอื่นเดินทางมาร่วมงานด้วย การแห่งของแต่ละวัดหรือแต่ละตำบลอาจจะกำหนดไม่ตรงกัน เมื่อกำหนดวันงานได้แล้ว แต่ละหมู่บ้านจะเริ่มเตรียมการด้วยการหาทุนทรัพย์ โดยการเรียกรับอบกบุญไปยังที่ต่างๆ เมื่อได้เงินมาแล้วจะรวบรวมเงินนำมาเทียบกับไม้ไผ่ปักบนต้นกล้วยทำเป็นพุ่มเงิน ชาวบ้านในหมู่บ้านจะทำการรวบรวมเงินกันมาซื้ออุปกรณ์เพื่อนำไปถวายวัดต่อไป จากนั้นก็เตรียมการทำธงซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๒ ส่วน คือ เสาธง และตัวธงหรือหางธง เสาธงทำด้วยไม้สด ซึ่งเลือกตัดลำต้นที่ตรงและแข็งแรงดี มีความยาวประมาณ ๓ - ๔ วา กะว่าเมื่อปักตั้งไว้บนหลุมแล้วชายธงที่แขวนไว้จะมองดูสวยงาม ตอนปลายลำคันทรงนี้จะเหลือ

กิ่งไม้เล็กๆ ไม้แขวนชายธง ประมาณ ๒ - ๓ กิ่ง และต้องแข็งแรงพอที่จะรับน้ำหนักผืนธงได้ ส่วนตัวธง หรือหางธง : ทำผืนธง ด้วยผ้าสีต่างๆ เช่น สบง ม่าน พรหมปูพื้น หรือเสื่อ นำหญ้าปล้อง ตันอ้อ ตันแซง ออกเป็นปล้องๆ ความยาวขนาด ๕ เซนติเมตร เพื่อร้อยเป็นตาข่ายประดับหางธง บริเวณผืนธงก็จะตกแต่งด้วยดอกไม้สดหรือดอกไม้แห้ง ทำเป็นพู่หรืออุบะแล้วแต่จะประดิษฐ์ ชาวบ้านจะมารวมกลุ่มทำธงประดับธงให้สวยงาม ก่อนวันแห่ธง ๑ วัน ในวันแห่ธง เริ่มด้วยการ ทำบุญตักบาตรที่วัดตอนเช้า ช่วงบ่ายมีการเล่นกีฬา เช่น ชักเย่อ ปิดตาต๋อยมวย ปิดตาตีหม้อ ฯลฯ หลังจากนั้นประมาณ ๑๓.๐๐ น. มีพิธีสงฆ์หน้าพระ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ซึ่งชาวบ้านจะเล่นสาดน้ำกัน อย่างสนุกสนาน เมื่อเสร็จพิธีแล้ว ชาวบ้านจะกลับไปเปลี่ยนเสื้อผ้า แต่งตัวอย่างสวยงาม และแต่ละ หมู่บ้านจะเริ่มแห่ธงมารวมกันที่วัด ขบวนแห่ธงสงกรานต์ จะเริ่มในตอนเย็นตั้งแต่เวลา ๑๖.๐๐ น. โดยแต่ละหมู่บ้านจะเริ่มแห่ธง นำโดยกลองยาวและแคน คณะผู้ฟ้อนรำซึ่งประกอบด้วยชาวบ้าน ทั้งหนุ่มสาว ผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งหลาย ตามด้วยคันทรงซึ่งให้ชายฉกรรจ์ประมาณ ๘ - ๑๐ คน ช่วยกันแบก ตามแนวนอน สำหรับผืนธงและเครื่องตกแต่งจะพับใส่ถาดหรือพานถือตามมา พร้อมกับพุ่มเงิน เมื่อถึงบริเวณวัด แต่ละขบวนจะทยอยกันแห่ธงรอบโบสถ์ หรือศาลาวัด ๓ รอบ เมื่อวนรอบโบสถ์ เสร็จเรียบร้อยแล้ว ต่างก็ผูกผืนธงเข้ากับปลายเสาธงที่เตรียมไว้ แล้วยกขึ้นปักลงหลุมที่ขุดเตรียมไว้ บริเวณลานวัด ปักเรียงเป็นแถวตามจำนวนธง ซึ่งแต่ละปีอาจจะมีธงประมาณ ๗ - ๑๐ ธง ตาม จำนวนชาวบ้านแต่ละตำบล เมื่อปักธงเสร็จเรียบร้อยแล้วทุกคนจุดธูปคนละ ๓ ดอก กล่าวคำถวายธง เสร็จแล้วก็จะนำพุ่มเงินของแต่ละหมู่บ้านมานับ และประกาศจำนวนเงินที่แต่ละหมู่บ้านรวบรวมได้ พร้อมทั้งมีคณะกรรมการตัดสินว่าการตกแต่งธงของหมู่บ้านใดสวยงามที่สุดอีกด้วย ตอนค่ำหลัง การปักธง จะมีการเล่นของชาวบ้านและมีมหรสพแสดงเป็นการฉลอง เช้าวันรุ่งขึ้นมีการทำบุญ ตักบาตรอีกวันหนึ่งเพื่อฉลองธงและทำพิธีถวายธง โดยการโยงสายลิจูจนที่ผู้กล่าวนำการถวายธง และปัจจัยทั้งหมด พระสงฆ์อนุ โมทนาแล้วเจริญพระพุทธมนต์เป็นเสร็จพิธี ตอนเย็นวันนั้นทางวัด ก็จะนำธงลงเพื่อใช้สอยตามวัตถุประสงค์ต่อไป ตอนกลางคืนชาวบ้านอาจมีการเล่นส่งท้ายกันอีก ๑ คืน เป็นการสิ้นสุดการเล่นสงกรานต์ประจำปี

รู้ใจ คุณค่า การแห่ธงสงกรานต์บ้านกงลาดนี้ เริ่มต้นด้วยตอนเช้าชาวบ้านจะมาทำบุญ ตักบาตร ตอนบ่ายจะมีการละเล่น เช่น มอญช้อนผ้า ชักเย่อ ปิดตาชกมวย ปิดตาตีหม้อ แข่งกินวิบาก วังพ่อแม่ ซึ่งแต่เดิมเคยมีการละเล่นพื้นบ้านของชาวลาวครั้ง เช่น ไม้มะหึ่ง มอญช้อนผ้า ตักคู่ช้อนคู่ เป็นต้น และพิธีสงฆ์หน้าพระ รดน้ำผู้สูงอายุ ซึ่งบ้านกงลาดจะมีการรณรงค์ให้การแต่งกายพื้นถิ่น โดยผู้ชายจะสวมเสื้อคอกลมผ้าฝ้ายสีขาว มีผ้าขาวม้าพาดบ่าด้านใดด้านหนึ่ง นุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำ ส่วน ผู้หญิงจะสวมเสื้อคอเลย เสื้อคอกระเช้าสีขาว ห่มทับสไบสีแดง นุ่งผ้าซิ่นไหมสีแดงลายมัดหมี่ ชายผ้าซิ่นจบด้วยลายจกโทนสีอ่อนเข้ม ผสมผสานสองถึงสามสี ตอนเย็นจะแห่ธงสงกรานต์

ประชาชนจะแต่งกายสวยงามตามสมัยร่วมในชุมชนแห่ง ประเพณีนี้ เป็นการสร้างความอบอุ่น ความสามัคคี แสดงถึงความกตัญญูทวดเทวี โดยผู้ที่ออกจากหมู่บ้านไปเพื่อประกอบอาชีพ มีครอบครัว จะกลับมาบ้านในช่วงเทศกาลสงกรานต์ เพื่อร่วมทำบุญและสืบสานงานประเพณีให้คงอยู่

รู้ใช้ หน้าที่ พิธีกรรมนี้เป็นการแสดงออกถึงความศรัทธาในบรรพบุรุษศาสนา ความรักใคร่สามัคคีสามัคคี นอกจากนี้ยังแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของชาวลาวครั้ง และเป็นการแสดงออกซึ่งความรื่นเริง สนุกสนาน สืบทอดคนตรีพื้นบ้านแคนวงได้เป็นอย่างดี

รู้รักษา สืบทอด

S สืบทอดผู้ส่งสาร ปัญหาที่เกิดในด้านผู้ส่งสาร ซึ่งหมายถึง กลุ่มผู้สูงอายุ ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้าน จากการศึกษาพบว่า ก่อนหน้านี้ผู้ส่งสารจะไม่กล้าถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชน แต่จะให้รู้ได้เห็นในวันแห่งสงกรานต์เลย ดังนั้น จึงต้องสร้างความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันของประชาชนในหมู่บ้าน โดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หาข้อยุติ และนำมาสรุปร่วมกัน

M สืบทอดเนื้อหา ประเพณีแห่งสงกรานต์ปัจจุบันโรงเรียนวัดกงลาด ได้บรรจุเป็นหลักสูตรสถานศึกษาสอนตั้งแต่เด็กเล็ก เชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาถ่ายทอด เช่น การทำธงสงกรานต์ การทำขนมชั้น เป็นต้น

C สืบทอดช่องทาง ประเพณีแห่งสงกรานต์มักจะจัดขึ้นปีละ ๑ ครั้งในช่วงเทศกาลสงกรานต์ แต่ชาวบ้านกงลาดมีความคิดร่วมกันให้มีการจัดพิธีจำลองขึ้น เพื่อเผยแพร่สู่บุคคลทั่วไป และได้เชิญผู้ว่าราชการจังหวัด ข้าราชการ ประชาชน ตลอดจนสื่อมวลชน มาชมประเพณีแห่งสงกรานต์และได้น้ำมัน และประสานขอความร่วมมือจากโรงเรียนต่างๆ และประชาชนในหมู่ต่างๆ จัดทำธงสงกรานต์ แต่งกายสวยงาม ร่วมในพิธีแห่งสงกรานต์สร้างความประทับใจให้แก่ผู้ร่วมงาน และกระตุ้นให้เด็กเยาวชนเห็นคุณค่าและรักษาประเพณีให้คงอยู่

R สืบทอดผู้รับสาร เด็กและเยาวชนจะมีโอกาสได้รู้จักประเพณีแห่งสงกรานต์ การได้น้ำมัน อาหารพื้นบ้าน จากการศึกษาในหลักสูตรสถานศึกษา ได้เห็นจากการเข้าร่วมพิธี ได้ลงมือปฏิบัติจากการร่วมทำธงสงกรานต์ของโรงเรียน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ โดยกลับไปช่วยที่บ้านทำธงสงกรานต์ได้ นอกจากนี้ ผู้นำชุมชน เห็นถึงความสำคัญของภาษาที่เห็นว่าควรอนุรักษ์ไว้ จึงมีแนวคิดจะอนุรักษ์ภาษาพูดของชาวลาวครั้งไว้ โดยเขียนเป็นตัวอักษรไทยแต่เขียนตามคำที่เปล่งเสียง และมีความหมายภาษาไทยกำกับไว้ ซึ่งจะดำเนินการต่อไปโดยร่วมกับโรงเรียนวัดกงลาด

ประเพณีแห่งสงกรานต์บ้านกงลาด เป็นเอกลักษณ์ของลาวครั้ง ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นหวงแหน และต้องการสืบทอดให้ไปสู่เยาวชนรุ่นหลัง โดยผู้นำชุมชนบ้านกงลาดและ

โรงเรียนวัดกงลาด ร่วมมือกันส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกี่ยวกับประเพณีแห่ง สงกรานต์โรงเรียนวัดกงลาด โดยส่งเสริมให้นักเรียนได้ร้องเพลง รู้จักการละเล่นในวันสงกรานต์ รู้ประวัติความเป็นมาของวันสงกรานต์ รู้ถึงความสำคัญของประเพณีแห่งสงกรานต์ ตระหนักถึง ความสำคัญของประเพณีแห่งสงกรานต์ การเล่นดนตรีแคนวง นอกจากนี้ ยังบูรณาการร่วมกับ วิชาอื่นๆ เช่น การวาดภาพประเพณีแห่งสงกรานต์ การจัดแสดงแคนวงประยุกต์ การฟ้อนรำ ในขบวนแห่งสงกรานต์ การทำหนังสือเล่มเล็ก เป็นต้น

สถานภาพของสื่อพิธีกรรมแห่งสงกรานต์

พิธีกรรมแห่งสงกรานต์ หมายถึง พิธีกรรมการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของชาวลาว ครั้งที่สืบทอดกันมา ซึ่งกระทำในช่วงเทศกาลสงกรานต์ เนื่องจากเป็นฤดูแล้ง ชาวบ้านว่างจากการ ทำนาจึงหาวัสดุมาใช้ในการทำนุบำรุงวัดวาอารามโดยนำสิ่งของต่างๆ เช่น สบง พรม เสื้อ มาถวาย วัด แต่ปัจจุบันมักถวายปัจจัย(พุ่มหางธง หรือและผ้าป่า) เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์นำไปใช้ในการพัฒนา บูรณะวัด อาคารเสนาสนะ ให้มีความสมบูรณ์ สวยงาม และให้พระภิกษุสงฆ์มีกำลังกาย กำลังใจ ที่จะปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนกิจของตน สืบทอดพระพุทธศาสนา ตลอดจนเพื่อเป็นการสืบสาน ประเพณีสงกรานต์ การรดน้ำ คำหว่า แสดงความกตัญญูกตเวทิตา เป็นการรวมญาติพี่น้องลูกหลาน ที่แยกย้ายไปทำมาหากินที่อื่น สร้างความอบอุ่นสามัคคีระหว่างญาติและเพื่อนบ้าน และ ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วในวันสงกรานต์

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการ วัฒนธรรม : กรณีศึกษาแห่งสงกรานต์ บ้านกงลาด หมู่ที่ ๖ ตำบลห้วยด้วน พบว่า พิธีกรรม แห่งสงกรานต์ของตำบลกงลาดนี้เป็นการสืบทอดและคงรูปแบบประเพณีอย่างดี แต่มีการประยุกต์ หรือลดน้อยลงได้แก่

๑) การประยุกต์ : ในการทำอุบะ ปัจจุบันชาวบ้านนิยมนำดอกไม้พลาสติกมาใช้แทน ดอกไม้สด ดอกกรัก ต้นอ้อ ต้นแขง ต้นหญ้าปล้อง ที่เดิมเคยขึ้นอยู่รอบๆ หมู่บ้าน ทั้งนี้ เนื่องจาก ความคงทน ไม่เหี่ยวแห้ง สีสดใส แต่ชาวบ้านก็ยังคงประดิษประคองตกแต่งอย่างสวยงาม เช่น การปักผืนธงเป็นรูปร่างฟ้า ชื่อหมู่บ้าน เป็นต้น

๒) ลดน้อยลง : เดิมขบวนแห่งสงกรานต์มีมากกว่าหมู่บ้านละ ๑ ขง แต่ปัจจุบัน ได้เหลือเพียงหมู่บ้านละ ๑ ขง แต่ก็ยังคงรูปแบบประเพณีไว้ ซึ่งจากการวิจัยคณะผู้วิจัยพบว่า สื่อประเพณีนี้เป็นการแสดงออกซึ่งความรักใคร่กลมเกลียวกันของประชาชนลาวครั้งระหว่าง หมู่บ้านและตำบลได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ แต่ละวัดเช่น วัดสระสี่เหลี่ยม ตำบลคอนรวก วัดทุ่งผักกูด และวัดกงลาด ตำบลห้วยด้วน ซึ่งจะมีชาวลาวครั้งอาศัยอยู่และอนุรักษ์สืบทอดประเพณีแห่ง

สงกรานต์ไว้ แต่ละวัดจะกำหนดวันแห่งสงกรานต์ไม่ตรงกัน เพื่อให้ชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงได้ไปร่วมงานและทำบุญยังวัดต่างๆ โดยแต่ละตำบลหรือหมู่บ้านจะจัดรถขบวนแห่งสงกรานต์พร้อมพุ่มหางธง พุ่มผ้าป่า มาร่วมยังวัดที่จัดงาน นอกจากนี้ ลูกหลาน ญาติพี่น้องที่ย้ายออกไปตั้งรกรากนอกหมู่บ้านหรือต่างจังหวัด จะกลับมายังหมู่บ้านมาช่วยเตรียมขบวนสงกรานต์และร่วมพิธีแห่งสงกรานต์เป็นประจำทุกปี

๓) อาหาร : ยังคงมีอาหารพื้นบ้าน เช่น แกงบอน แกงก้านเผือก ต้มกะทิสายบัว เป็นต้น ให้รับประทานในช่วงเทศกาลต่างๆ

๔) การแต่งกาย : ประชาชนจะแต่งกายตามสมัย แต่ในช่วงเทศกาลบ้านกงลาดมีการรณรงค์ให้การแต่งกายพื้นถิ่น โดยผู้ชายจะสวมเสื้อคอกลมผ้าฝ้ายสีขาว มีผ้าขาวม้าพาดบ่าด้านใดด้านหนึ่งนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำ ส่วนผู้หญิงจะสวมเสื้อคอกระเช้าสีขาว ซึ่งชาวบ้านเรียกว่าเสื้อคอเลยหม้อทับสไบ นุ่งผ้าซิ่น ซึ่งปัจจุบันมักจะเข้าไปซื้อเสื้อและผ้าซิ่นในตัวเมือง ไม่นิยมทอผ้าใช้เอง

๕) ภาษา : กลุ่มผู้สูงอายุจะพูดภาษาลาวครั้งได้ และนิยมพูดในหมู่ชาวลาวครั้งด้วยกัน ซึ่งนับว่าเป็นการสืบทอดด้านภาษาที่ดี แต่เด็กรุ่นใหม่มักพูดภาษาภาคกลาง คณะผู้วิจัยตั้งคำถามว่า เด็กๆ ฟังรู้หรือไม่ เขาฟังภาษาลาวครั้งได้เข้าใจ แต่อายุที่จะพูด ดังนั้น ผู้นำชุมชนจึงคิดกันว่า จะรักษาเอกลักษณ์ภาษาพูดของชาวลาวครั้งให้คงไว้ โดยการร่วมมือกับโรงเรียนวัดกงลาด จัดทำภาษาพูดให้เป็นลายลักษณ์อักษรโดยเขียนเป็นภาษาไทยตามภาษาพูดแล้วเขียนคำแปลกำกับไว้

๖) การละเล่น : ผู้สูงอายุเล่าว่า เดิมเคยมีการละเล่นไม้หึ่ง มอญซ่อนผ้า ตัดคู่ซ่อนคู่ ม้าหางแดง เป็นต้น แต่ปัจจุบันได้เลือนหายไป เนื่องจากเด็กๆ มีของเล่นที่ทันสมัย เช่น ของเล่นพลาสติก เกมคอมพิวเตอร์ เกมกด เป็นต้น ส่วนการละเล่นพื้นบ้านที่คงอยู่ เช่น ซักเย่อ มอญซ่อนผ้า

๗) การรวมกลุ่ม : ชาวบ้านในตำบลห้วยค่วน มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี เช่น ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมผู้รักรถจักรยาน อาสาสมัครสาธารณสุข สตรีอาสาพัฒนา กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้าน ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนตำบล เป็นต้น จะมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ที่เรียกว่า ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ทำให้ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของและยินดีที่จะทำงานร่วมกัน

ในชุมชนลาวครั้งบ้านกงลาด ได้รวบรวมวัสดุอุปกรณ์การดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม และปัจจุบันเข้มารวบรวมเป็นหมวดหมู่ที่โรงเรียนวัดกงลาด เป็นพิพิธภัณฑ์ศูนย์การเรียนรู้ของชาวลาวครั้ง ให้ได้ศึกษาหาความรู้และคงอนุรักษ์ความเป็นมาในวิถีชีวิตของชนเผ่าให้เยาวชนและผู้สนใจศึกษาค้นคว้า เสริมการเรียนรู้ตามหลักฐานที่นำมาเสนอ เพื่อสืบทอดวิถีชีวิตให้มีความเป็นอยู่ในอดีตสู่ปัจจุบัน

คณะผู้วิจัย มีความภูมิใจที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาประเพณีแห่งสงกรานต์ ในหมู่ที่ ๖ บ้านกงลาด ตำบลห้วยค้อ อำเภอดอนตูม ซึ่งพบว่า ประชาชนยังคงหวงแหนและอนุรักษ์ประเพณีที่ดีนี้ไว้ แม้บางอย่างแม้จะมีการปรับประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย เช่น ผืนธง การแต่งกาย หรือบางอย่างลดน้อยลงไป เช่น จำนวนธงที่ร่วมในขบวนแห่ แต่ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนประชาชนในพื้นที่พยายามคิดหาแนวทางการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ เช่น การแห่งสงกรานต์ ได้น้ำมันวันออกพรรษา ภาษา การแต่งกาย เป็นต้น ให้คงอยู่สืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

๑.๑ ควรมีการร่วมกันคิดวางแผนให้เด็ก เยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมภาคปฏิบัติในกิจกรรมมากขึ้น

๑.๒ ควรให้ทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจที่ตรงกัน โดยการจัดประชุมและหาข้อสรุปร่วมกัน เพื่อจะได้ถ่ายทอด อธิบาย ให้แก่ผู้สนใจได้

๒. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑ ควรศึกษาสื่ออื่นๆ ที่เป็นวัฒนธรรมประเพณีของชาวลาวครั้ง เช่น ประเพณี ได้น้ำมัน การละเล่น อาหาร ภาษา เป็นต้น

๒.๒ ควรศึกษาการนำศิลปวัฒนธรรมมาประยุกต์ให้มีมูลค่า เช่น ส่งเสริมการท่องเที่ยวพื้นเมือง การสร้างผลิตภัณฑ์ที่ระลึก เป็นต้น

๒.๓ ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมการแต่งกายพื้นบ้านในสถานศึกษา

๒.๔ ควรศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านดนตรี เพื่อไม่ให้สูญหายไป

บรรณานุกรม

- คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ท้องถิ่นกับการสืบสานศิลปวัฒนธรรม “สืบสานดนตรีพื้นบ้านและประเพณีแห่งสงกรานต์ที่บ้านกงลาด”. ๒๕๔๘.
- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๒๘.
- ยุพา ศรีวิวัฒน์. สารการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง ประเพณีแห่งสงกรานต์ ระดับปฐมวัย. ม.ป.ป. โรงเรียนวัดกงลาด. หลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง ประเพณีแห่งสงกรานต์โรงเรียนวัดกงลาด
- กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑ – ม.๓). ม.ป.ป. โรงเรียนวัดกงลาด. เอกสารเผยแพร่ศูนย์แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. ม.ป.ป.
- ผศ.ลำพรณ น่วมบุญลือ และผศ.วิภา เอี่ยมประไพ. ประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม. โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, กรุงเทพฯ. ๒๕๔๐.
- วาสนา สวนสิดา. บทเรียนท้องถิ่น เรื่อง ขนมหันบ้านกงลาด. ๒๕๔๕.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ. การพัฒนานักวิจัยท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม. ๒๕๕๑.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. เอกสารประกอบการฝึกอบรม โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการติดตามและประเมินผลการวิจัย การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม. ๒๕๕๑.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม. เอกสารประชาสัมพันธ์ งานวัฒนธรรมจังหวัด. ม.ป.ป.
- สถาบันราชภัฏนครปฐม. ภูมิปัญญาไทยจังหวัดนครปฐม. เพชรเกษมการพิมพ์, นครปฐม. ๒๕๔๕.
- สุพรรณิกา มีศรี. การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ประเพณีได้น้ำมันบ้านกงลาด. ม.ป.ป.
- อุดม เขยกิจวงศ์. ปฏิทินประเพณี ๑๒ เดือน. สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา. กรุงเทพฯ. ๒๕๔๗.
- อุไรวรรณ พวงทอง. การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง ประเพณีแห่งสงกรานต์โรงเรียนวัดกงลาด ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒. ม.ป.ป.
- องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยด้วน. แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๒ – ๒๕๕๔). ม.ป.ป.

ภาคผนวก

เพลง

เพลงกงลาดบ้านฉันทัน

กงลาดบ้านฉันทัน นั้นนิยมแห่ชง เพื่อดำรงประเพณี
ในวันนี้ทุกคนยินดี ๆ ๆ รีบเร็วรีออกมาแห่ชง สงกรานต์ สงกรานต์

เพลงวันสงกรานต์

วันนี้เป็นวันสงกรานต์ พวกเราเบิกบาน سراญะใจ
สงกรานต์คือวันปีใหม่ (ซ้า) ร่าเริงแจ่มใสเมื่อเราได้แห่ชง (ซ้า)

เพลงคู่อะไร

นกลูกกับท้องฟ้า หอยปูปลาคู่กับทะเล
แม่น้ำคู่จรเข้ฯ กลองยาว (ผีนาง, พุ่มผ้าป่า) จะคู่กับอะไร

เพลงแห่ชงสงกรานต์

(โห่ ๓ ครั้ง)

แห่ชงสงกรานต์ สนุกสนานนะพวกเรา มีเด็กหนุ่มสาวและผู้เฒ่าผู้แก่ เสียงแคน
เล่นแต่ เล่นแต่ เสียงแคนเล่นแต่เล่นแต่ มีกลองยาวแห่ขบวนนางชง

มง เท่ง มง มาร่วมร่ำวงกลองยาว รอบโบสถ์แล้ว เราก็เอาไม้ไผ่มาประดับชง โห่
สามลา ยกไม้ไผ่ไผ่ฝ่งลง ตั้งเป็นเสาชง แล้วร่ำวงรอบเสา โห่...หิ้ว โห่...หิ้ว โห่...หิ้ว

เพลงแห่ชงสงกรานต์

แห่ชงสงกรานต์	เราสนุกสนานนะพวกเรา
ทั้งเด็ก หนุ่มสาว	และผู้เฒ่าผู้แก่
เสียงแคนเล่นแต่ๆ	มีกลองยาวแห่ขบวนนาง
มงเท่งมง	มาร่วมร่ำวงกลองยาว
ครบสามรอบแล้วเราก็เอาไม้ไผ่	มาประดับชง
โห่สามลา	ยกไม้ไผ่ไผ่ตั้งตรง
มงเท่งมง	มาร่วมร่ำวง
แห่ชงสงกรานต์	โห่...โห่

ภาพประกอบ

ขั้นเตรียมวัสดุ อุปกรณ์

ชาวบ้านในหมู่ที่ ๖ บ้านกงลาด กำลังเตรียมทำธงสงกรานต์ ทุกคนต่างช่วยกันสละทรัพย์
ซื้อผืนผ้า ซื้อดอกไม้พลาสติก มาประดับ บางคนช่วยออกแรงในการร้อยดอกไม้ เช็บดอกไม้ประดับ
ผืนธง ตลอดจนบางคนช่วยพับปลายไม้สำหรับเสียบปักจ้ยติดหางธง

ภาพประกอบ

วันแห่ธงสงกรานต์

ตอนเย็นชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านจะทยอยแห่ธงสงกรานต์ของหมู่บ้านของตน พร้อมพุ่มทาง
ธมมายังวัด และเดินรอบ โบสถ์ ในการแห่ธงจะมีดนตรีวงแคนประยุกต์มาบรรเลงทำยخبวน
เพื่อความสนุกสนาน

ภาพประกอบ

วันแห่ธงสงกรานต์

เมื่อแห่ธงสงกรานต์แล้ว ชาวบ้านจะทำพิธีถวายธง และนำพุ่มเงินมาตั้งรวมกันและถวายแด่พระภิกษุ เมื่อถวายเสร็จแล้ว ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านจะมาช่วยกันนับเงินที่นำมารวมถวายในปีนี้เสร็จแล้วมีการฉลองด้วยมหรสพ เช่น เวทีร่าวง

ภาพประกอบ

วันแห่ธงสงกรานต์

ตอนเช้าของวันแห่ธงสงกรานต์ชาวบ้านทุกหมู่จะพร้อมใจกันมาทำบุญตักบาตรที่ วัดกงลาด ตอนบ่ายจะมีการละเล่นพื้นบ้าน เสร็จแล้วจะมีพิธีสงฆ์น้ำพระ และรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการสืบสานวัฒนธรรมและได้รับความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น

ภาพประกอบ

วันประชุมเวทีชาวบ้าน

เปิดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชาวบ้านหลังจากที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเบื้องต้นของ
ประเพณีแห่งสงกรานต์ของชาวลาวครั้งบ้าน โพรงมะเดื่อ และข้อมูลพื้นฐานของบ้านกงลาด
เสร็จแล้วรับประทานอาหารกลางวัน

ภาพประกอบ

กิจกรรมในชุมชน

กิจกรรมที่ช่วยให้ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกัน เช่น การเล่นกีฬา การออกกำลังกาย(รำฟอง) นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มกันของชมรมปู้หมักชีวภาพ ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมจักรยาน เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านได้มีโอกาใช้เวลาวางร่วมกัน และมักจัดกิจกรรมร่วมกันที่วัด

ภาพประกอบ

ข้อดี ข้อด้อย

ข้อดี ของชาวบ้านกงลาดคือ มีจิตใจที่เลื่อมใสพระพุทธศาสนา มีการรวมกลุ่มกันดี มีสิ่งที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ ข้อด้อย บ้านเรือนที่ถูกปรับประยุกต์ไปตามสมัย ปัจจุบันมีบ้านของชาวลาวครึ่งในบ้านกงลาดที่ยังคงรูปแบบไว้ แต่เปลี่ยนหลังคาเป็นสังกะสีเพื่อความทนทาน การเปลี่ยนจากดอกไม้สด มาเป็นดอกไม้แห้ง ซึ่งปรับประยุกต์ให้เหมาะสมตามกาลเวลา

- ที่ผ่านมา นอกจากงานวิจัยครั้งนี้ ท่านได้ทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใดบ้าง
 ๑. ทำหน้าที่เลขานุการสภาวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม
 ๒. ดำเนินโครงการทางวัฒนธรรม เช่น โครงการจัดงานมหาธีราชเจ้ารำลึกฯ โครงการจัดงานวันแม่ และโครงการอื่นๆ
- ท่านคิดว่า งานวิจัยครั้งนี้ ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างท่านและสภาวัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ อย่างไร ช่วย เพราะการลงทำงานในพื้นที่ร่วมกัน ก่อให้เกิดความประสานสัมพันธ์อันดีซึ่งกันและกัน
- โปรดระบุถึงประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด
คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม มีศักยภาพและมีความสามารถในการดำเนินงานวัฒนธรรมในพื้นที่ ทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่น
- ในอนาคต ท่านมีแนวทางการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใด
การอนุรักษ์และฟื้นฟู วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหาย เปลี่ยนแปลง หรือส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนเผยแพร่สู่สาธารณชน
- ท่านอยากให้ สวช. สร้างให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างท่านกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใดบ้าง
สนับสนุนงบประมาณโดยไม่กำหนดโครงการและเปิดโอกาสให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและสภาวัฒนธรรมวางแผนงาน/โครงการ ที่สนองต่อความต้องการของท้องถิ่น

แบบประเมินผลงานวิจัย

ที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑

ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ชื่อผลงานวิจัย การศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการ
วัฒนธรรม : กรณีศึกษาแห่งสงกรานต์

ผู้รับทุนวิจัย นางนงลักษณ์ เฟ็งคิชฐ์

ข้าพเจ้าที่ปรึกษาโครงการวิจัย

ดังกล่าว ได้พิจารณาตรวจสอบผลงานวิจัยของ นางนงลักษณ์ เฟ็งคิชฐ์ แล้ว มีความเห็นดังนี้

- ผลงานวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ในระดับดีเยี่ยม เห็นสมควรเผยแพร่ในวงวิชาการ
- ผลงานวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ในระดับดี เห็นสมควรเผยแพร่ในวงวิชาการ
- ผลงานวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ในระดับผ่าน เห็นสมควรเผยแพร่ในวงวิชาการ
- ผลงานวิจัย ยังต้องมีการปรับปรุงแก้ไขดังนี้

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ความเห็นอื่นๆ

.....
.....
.....

(.....)

ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

๒.๒.๗ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอคอนตูม

๒.๒.๘ นายบุญเรือง ปาแสนกุล ปราชญ์ชาวบ้านด้านขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ

คณะทำงาน

๒.๒.๑ นางจิตติรัตน์ คำภูไทย นักวิชาการวัฒนธรรม ๗

๒.๒.๒ นางสาวพิรญา แก้วภักดี นักวิชาการวัฒนธรรม ๗

๒.๒.๓ นางบงกชรัตน์ กลิ่นมาลัย นักวิชาการวัฒนธรรม ๖

๒.๒.๔ นางสมนึก ปัทมคุ้มภ์ นักวิชาการวัฒนธรรม ๖

๒.๒.๕ นางสุมาลี ปิ่นทอง นักวิชาการวัฒนธรรม ๖

๒.๒.๖ นางสาวอรพร คัมภีรศาสตร์ นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ผู้ประสานงาน

๓. ความเป็นมาของปัญหาในการวิจัย (แนวความคิดพื้นฐานหรือปัญหาที่มีความสำคัญ)

“กงลาด” เป็นชื่อของหมู่บ้านในตำบลห้วยด้วน อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม เมื่อครั้งสมัยรัชกาลที่ ๑ ชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง ได้ถูกกวาดต้อนมาจากหลวงพระบาง แต่ยังมียึดถือวัฒนธรรมประเพณีอย่างแน่นแฟ้น แม้ว่าเขาเหล่านี้จะอพยพเข้ามาอยู่ในถิ่นของคนไทยแล้วก็ตาม แต่ชุมชนกงลาดซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง หรือลาวครั้ง มีคุณลักษณะที่พิเศษต่างจากชาวไทยอื่น ๆ อย่างเช่น มิได้ถูกความเจริญหรือประเพณีอารยธรรมอื่นเข้าครอบงำหรือกลืนความเป็นลาวครั้งของเขาเหล่านั้นได้ พวกเขาเหล่านั้นยังคงรักษาเอกลักษณ์ วัฒนธรรมอันดีงามดังกล่าวไว้ได้เป็นอย่างดี เช่น ประเพณีแห่ธงสงกรานต์ ภาษาลาว

การแห่ธงสงกรานต์ เป็นประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่ปฏิบัติแตกต่างไปจากคนไทยกลุ่มอื่น ปฏิบัติกันในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายลาวครั้งที่อยู่ในจังหวัดอื่น ๆ ด้วย เช่น สระบุรี อุทัยธานี นครสวรรค์ สุพรรณบุรี เป็นต้น การแห่ธงสงกรานต์ เป็นสื่อพื้นบ้านที่สะท้อนวิถีชีวิตของชาวลาวครั้ง เป็นพิธีกรรมพื้นบ้านที่มีมานาน แต่เนื่องจากยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปทำให้เด็กเยาวชน ไปสนใจเทคโนโลยีและละเลยสื่อพื้นบ้านที่เป็นรากเหง้าของชุมชน ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการแห่ธงสงกรานต์ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ทอดผ้าป่าลาว” ในเขตตำบลห้วยด้วน โดยมุ่งหวังเพื่อหาแนวทางสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามในท้องถิ่นไว้ให้ลูกหลานในชุมชนและเผยแพร่สู่สาธารณชน

๔. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Review Literature)

๔.๑ ประวัติความเป็นมาตำบลห้วยด้วน อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม

๔.๒ วัฒนธรรมประเพณีชาวลาวครั้ง

๔.๓ ความรู้เกี่ยวกับธงสงกรานต์

๔.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๕. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- ๕.๑ เพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัดและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๕.๒ เพื่อศึกษาความเป็นมาของการแห่งสงกรานต์
- ๕.๓ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแห่งสงกรานต์และสืบสานประเพณีแห่งสงกรานต์
- ๕.๔ เพื่อส่งเสริมให้การแห่งสงกรานต์เป็นสื่อสร้างความสามัคคีระหว่างญาติเพื่อนบ้าน และชุมชน
- ๕.๕ เพื่อสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยการทำบุญทอดผ้าป่าลาว
- ๕.๖ เพื่อเผยแพร่และสืบทอดประเพณีสู่เด็ก นักเรียน เยาวชน และประชาชน

๖. คำถามหลักในการวิจัย

- ๖.๑ บริบทของชุมชน เช่น ประวัติชุมชน สถาปัตยกรรม ลักษณะหมู่บ้าน อัตลักษณ์ ทูทางสังคม การเมือง/บทบาทผู้นำ ความเชื่อชุมชน เป็นต้น
- ๖.๒ สื่อพื้นบ้าน ได้แก่ รู้จัก รู้ใจ รู้ใช้ รู้รักษา
 - วิเคราะห์คุณลักษณะของสื่อพื้นบ้าน
 - วิเคราะห์คุณค่าของสื่อพื้นบ้าน
 - วิเคราะห์หน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน
 - กระบวนการสืบทอดสื่อพื้นบ้าน
 - การเปลี่ยนแปลงของสื่อพื้นบ้านเปรียบเทียบกับอดีตกับปัจจุบัน
- ๖.๓ สถานภาพของสื่อพื้นบ้าน ควรให้การอนุรักษ์/รู้พื้น/ พื้นฟู หรือสืบทอด หรือปรับประยุกต์ หรือส่งเสริม

๗. ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชาชน หมู่ที่ ๖ ตำบลห้วยด้วน จำนวน ๓๓๖ คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน จำนวน ๑๐๐ คน

วิธีการเก็บข้อมูล

๑. เวทีชาวบ้าน จัดประชุมผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน จำนวน ๒ ครั้ง ๆ ละประมาณ ๑๐๐ คน
ครั้งที่ ๑ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงบริบทของชุมชน(อดีต/ปัจจุบัน)
สถานปัญหาสี่พื้นบ้าน ปัญหาชุมชน
ครั้งที่ ๒ เพื่อคืนข้อมูลให้ชุมชน
๒. การสัมภาษณ์ กำหนดหัวข้อการศึกษาวิจัยและตั้งคณะทำงาน เพื่อสัมภาษณ์ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
๓. การสังเกต เข้าร่วมกิจกรรมการแห่งสงกรานต์ แบบเจาะจงเฉพาะกลุ่ม(หมู่บ้าน) จำนวน ๑ กลุ่ม โดยเข้าไปศึกษาขั้นตอนวิธีการดำเนินงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

รวบรวมและสรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ โดยนำแบบบันทึกการสัมภาษณ์พร้อมเทป บันทึกเสียงผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ และประชาชน จากการจัดเวทีชาวบ้าน และการสังเกต มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำผลมาสังเคราะห์ โดยจำแนกตามประเด็นการสัมภาษณ์รวมทั้งตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออก แล้วนำเสนอโดยการบรรยาย

๘. ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลห้วยคั่น อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

๙. วิธีดำเนินการวิจัย

- ๙.๑ ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแห่งสงกรานต์ของตำบลห้วยคั่น อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
- ๙.๒ เสนอเค้าโครงร่างการวิจัยต่อสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และปรับแก้ให้เป็นที่ไปในแนวทางของผู้ให้ทุน
- ๙.๓ แต่งตั้งคณะทำงานและประชุมชี้แจงวิธีดำเนินงานจัดเวทีชาวบ้าน
- ๙.๔ สร้างเครื่องมือการวิจัย สำหรับเวทีชาวบ้าน การสัมภาษณ์ การสังเกต
- ๙.๕ ประชุมเวทีชาวบ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงบริบทของชุมชน โดยทำหนังสือเชิญผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน มาประชุม จำนวน ๑ วัน ณ ศาลาเอนกประสงค์วัดกงลาด
- ๙.๖ ประชุมคณะทำงาน วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน
- ๙.๗ รวบรวม สรุป และจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อคืนข้อมูลสู่ประชาชน โดยทำหนังสือเชิญผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน มาประชุม จำนวน ๑ วัน ณ ศาลาเอนกประสงค์วัดกงลาด

๕.๘ เขียนรายงานผลการวิจัยเสนอผู้ให้ทุน

- รายงานความก้าวหน้า ฉบับที่ ๑ ภายในเดือนมิถุนายน ๒๕๕๑

- รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ภายในเดือนกันยายน ๒๕๕๑

๕.๙ จัดทำเอกสารเผยแพร่สู่สาธารณชน จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

๑๐. สถานที่ทำการวิจัยหรือเก็บข้อมูล

๑๐.๑ ศาลาเอนกประสงค์วัดกงลาด ตำบลห้วยค้ำ อำเภอดอนตูม

๑๐.๒ บ้านของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ ในตำบลห้วยค้ำ

๑๐.๓ โรงเรียนวัดกงลาด และโรงเรียนวัดทุ่งผักกูด ตำบลห้วยค้ำ อำเภอดอนตูม

๑๐.๔ สถานที่สำหรับศึกษาขั้นตอนวิธีดำเนินการ (ซึ่งจะระบุรายละเอียดในภายหลัง ที่ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานที่จริง)

๑๐.๕ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม

๑๑. อุปกรณ์การวิจัย

๑๑.๑ เทปบันทึกเสียง

๑๑.๒ กล้องสำหรับบันทึกภาพนิ่ง

๑๑.๓ วิดีโอสำหรับบันทึกภาพเคลื่อนไหว

๑๑.๔ คอมพิวเตอร์ สำหรับบันทึกข้อมูล

๑๒. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑๒.๑ ประชาชนในตำบลห้วยค้ำเห็นถึงความสำคัญของการแห่งสงกรานต์

๑๒.๒ ผู้รู้ได้มีโอกาสบอกเล่าความเป็นมาของการแห่งสงกรานต์สู่คนรุ่นหลัง

๑๒.๓ เด็ก เยาวชน มีความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามในท้องถิ่นของตน

๑๒.๔ ได้รวบรวมจดบันทึกข้อมูลการแห่งสงกรานต์ที่อาจจะสูญหายไปตามกาลเวลา

๑๓. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑๓.๑ ทราบถึงความเป็นมาของการแห่งสงกรานต์

๑๓.๒ ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแห่งสงกรานต์

๑๓.๓ การแห่งสงกรานต์เป็นสื่อสร้างความสามัคคีระหว่างญาติ เพื่อนบ้าน และชุมชน

๑๓.๔ สืบสานความศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยการทำบุญทอดผ้าป่าลาว

๑๓.๕ สืบทอดการแห่งสงกรานต์จากผู้รู้สู่เด็ก นักเรียน เยาวชน และประชาชน

๑๔. ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน กันยายน ๒๕๕๑

๑๕.แผนการดำเนินงานตลอดโครงการ

(ระบุขั้นตอนและระยะเวลาของแผนการดำเนินงานตามแบบตาราง)

กิจกรรม/ ขั้นตอนการดำเนินงาน	ปีที่ ๑ เดือน กุมภาพันธ์ ถึงกันยายน ๒๕๕๑							
	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
๑. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ แห่งสงกรานต์								
๒. เสนอเค้าโครงการวิจัยต่อสำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ								
๓. แต่งตั้งคณะทำงานและประชุมชี้แจง								
๔. สร้างเครื่องมือการวิจัย สำหรับเวที ชาวบ้าน การสัมภาษณ์ การสังเกต								
๕. ประชุมเวทีชาวบ้าน เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ถึงบริบทของชุมชน								
๖. ประชุมคณะทำงาน วางแผนการเก็บ รวบรวมข้อมูลจากผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน								
๗. รวบรวม สรุปล และจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อ คืนข้อมูลสู่ประชาชน								
๘. เขียนรายงานผลการวิจัยเสนอผู้ให้ทุน - รายงานความก้าวหน้า ฉบับที่ ๑ - รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์								
๙. จัดทำเอกสารเผยแพร่สู่สาธารณชน								

๑๖.งบประมาณ (ระบุรายละเอียดงบประมาณในแต่ละกิจกรรม)

งบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท

๑๖.๑ จัดเวทีชาวบ้าน จำนวน ๒ ครั้ง ๆ ละ ๕,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท

๑๖.๒ ประชุมคณะทำงาน จำนวน ๓ ครั้ง ๆ ละ ๑,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท

๑๖.๓ ค่าพาหนะสำหรับเก็บข้อมูล เหม่าจ่าย ๕,๐๐๐ บาท

๑๖.๔ ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล เหม่าจ่าย ๒,๐๐๐ บาท

๑๖.๕ ค่าวัสดุ สำหรับเก็บข้อมูล จัดทำเอกสาร และอื่นๆ เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท

ถัวจ่ายทุกรายการ

๑๗.ข้าพเจ้ายินดีปฏิบัติตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เกี่ยวกับ
ทุนอุดหนุนการวิจัยทุกประการ พร้อมนี้ได้ส่งแบบเสนอขอรับทุนอุดหนุนการวิจัย จำนวน ๓ ชุด
และข้อตกลงการรับทุนอุดหนุนการวิจัย จำนวน ๓ ชุด มาประกอบการพิจารณา

(ลงชื่อ).....

(นางนงลักษณ์ เฟ็งคิษฐ์)

ผู้เสนอโครงการ

๑๘.ผู้รับรอง (กรณีผู้วิจัยเป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน ผู้รับรองต้องเป็นผู้บังคับบัญชา)
(กรณีผู้วิจัยเป็นบุคคลทั่วไป ผู้รับรองต้องเป็นข้าราชการไม่ต่ำกว่าระดับ ๗)

ข้อตกลงการรับทุนอุดหนุนการวิจัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม :
กรณีศึกษาแห่งสงกรานต์

๒. ชื่อผู้วิจัย

นางนงลักษณ์ เฟ็งคิชฐ์ วัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม

๓. ความเป็นมา / ความสำคัญของปัญหา (ประมาณ ๑๕ บรรทัด)

“งลาด” เป็นชื่อของหมู่บ้านในตำบลห้วยด้วน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เมื่อครั้งสมัยรัชกาลที่ ๑ ชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง ได้ถูกกวาดต้อนมาจากหลวงพระบาง แต่ยังมียึดถือวัฒนธรรมประเพณีอย่างแน่นแฟ้น แม้ว่าเขาเหล่านี้จะอพยพเข้ามาอยู่ในถิ่นของคนไทยแล้วก็ตาม แต่ชุมชนงลาดซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง หรือลาวครั้ง มีคุณลักษณะที่พิเศษต่างจากชาวไทยอื่น ๆ อย่างเช่น มิได้ถูกความเจริญหรือประเพณีอารยธรรมอื่นเข้าครอบงำหรือกลืนความเป็นลาวครั้งของเขาเหล่านั้นได้ พวกเขาเหล่านั้นยังคงรักษาเอกลักษณ์ วัฒนธรรมอันดั้งเดิมดังกล่าวไว้ได้เป็นอย่างดี เช่น ประเพณีแห่งสงกรานต์ ภาษาพูด

การแห่งสงกรานต์ เป็นประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่ปฏิบัติแตกต่างไปจากคนไทยกลุ่มอื่น ปฏิบัติกันในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายลาวครั้งที่อยู่ในจังหวัดอื่น ๆ ด้วย เช่น สระบุรี อุทัยธานี นครสวรรค์ สุพรรณบุรี เป็นต้น การแห่งสงกรานต์ เป็นสื่อพื้นบ้านที่สะท้อนวิถีชีวิตของชาวลาวครั้ง เป็นพิธีกรรมพื้นบ้านที่มีมานาน แต่เนื่องจากยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปทำให้เด็กเยาวชน ไปสนใจเทคโนโลยีและละเลยสื่อพื้นบ้านที่เป็นรากเหง้าของชุมชน ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการแห่งสงกรานต์ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ทอดผ้าป่าลาว” ในเขตตำบลห้วยด้วน โดยมุ่งหวังเพื่อหาแนวทางสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมในท้องถิ่นไว้ให้ลูกหลานในชุมชนและเผยแพร่สู่สาธารณชน

๔. วัตถุประสงค์

๕.๑ เพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัดและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น

๕.๒ เพื่อศึกษาความเป็นมาของการแห่งสงกรานต์

๕.๓ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแห่งสงกรานต์และสืบสานประเพณีแห่งสงกรานต์

๕.๔ เพื่อส่งเสริมให้การแห่งสงกรานต์เป็นสื่อสร้างความสามัคคีระหว่างญาติ
เพื่อนบ้าน และชุมชน

๕.๕ เพื่อสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยการทำบุญทอดผ้าป่าลาว

๕.๖ เพื่อเผยแพร่และสืบทอดประเพณีสู่เด็ก นักเรียน เยาวชน และประชาชน

๕. คำถามหลักในการวิจัย

๕.๑ บริบทของชุมชน เช่น ประวัติชุมชน สถาปัตยกรรม ลักษณะหมู่บ้าน
อัตลักษณ์ ทูตทางสังคม การเมือง/บทบาทผู้นำ ความเชื่อชุมชน เป็นต้น

๕.๒ สื่อพื้นบ้าน ได้แก่ ฐัก ฐใจ ฐใช้ ฐรักษา

- วิเคราะห์คุณลักษณะของสื่อพื้นบ้าน

- วิเคราะห์คุณค่าของสื่อพื้นบ้าน

- วิเคราะห์หน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน

- กระบวนการสืบทอดสื่อพื้นบ้าน

- การเปลี่ยนแปลงของสื่อพื้นบ้านเปรียบเทียบกับปัจจุบัน

๕.๓ สถานภาพของสื่อพื้นบ้าน ควรให้การอนุรักษ์/รื้อฟื้น/ ฟื้นฟู หรือสืบทอด หรือ
ปรับประยุกต์ หรือส่งเสริม

๖. สถานที่ดำเนินการวิจัย

๖.๑ ศาลาเอนกประสงฆ์วัดกงลาด ตำบลห้วยคั่น อำเภอดอนตูม

๖.๒ บ้านของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ ในตำบลห้วยคั่น

๖.๓ โรงเรียนวัดกงลาด และโรงเรียนวัดทุ่งผักกูด ตำบลห้วยคั่น อำเภอดอนตูม

๖.๔ สถานที่สำหรับศึกษาขั้นตอนวิธีดำเนินการ (ซึ่งจะระบุรายละเอียดในภายหลัง
ที่ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานที่จริง)

๖.๕ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม

๗. ระยะเวลาการดำเนินโครงการ

ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน กันยายน ๒๕๕๑

๘. ขั้นตอนและวิธีดำเนินงาน

๘.๑ ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแห่งสงกรานต์ของตำบลห้วยคั่น
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

๘.๒ เสนอเค้าโครงการวิจัยต่อสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และปรับแก้
ให้เป็นไปในแนวทางของผู้ให้ทุน

๘.๓ แต่งตั้งคณะทำงานและประชุมชี้แจงวิธีดำเนินงานจัดเวทีชาวบ้าน

- ๘.๔ สร้างเครื่องมือการวิจัย สำหรับเวทีชาวบ้าน การสัมภาษณ์ การสังเกต
- ๘.๕ ประชุมเวทีชาวบ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงบริบทของชุมชน โดยทำหนังสือเชิญผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน มาประชุม จำนวน ๑ วัน ณ ศาลาเอนกประสงค์วัดกงลาด
- ๘.๖ ประชุมคณะทำงาน วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน
- ๘.๗ รวบรวม สรุป และจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อคืนข้อมูลสู่ประชาชน โดยทำหนังสือเชิญผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน มาประชุม จำนวน ๑ วัน ณ ศาลาเอนกประสงค์วัดกงลาด
- ๘.๘ เขียนรายงานผลการวิจัยเสนอผู้ให้ทุน
- รายงานความก้าวหน้า ฉบับที่ ๑ ภายในเดือนมิถุนายน ๒๕๕๑
 - รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ภายในเดือนกันยายน ๒๕๕๑
- ๘.๙ จัดทำเอกสารเผยแพร่สู่สาธารณชน จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

๕. ประโยชน์จากผลการดำเนินการวิจัย

- ๕.๑ ประชาชนในตำบลห้วยด้วนเห็นถึงความสำคัญของการแห่งสงกรานต์
- ๕.๒ ผู้รู้ได้มีโอกาสบอกเล่าความเป็นมาของการแห่งสงกรานต์สู่คนรุ่นหลัง
- ๕.๓ เด็ก เยาวชน มีความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามในท้องถิ่นของตน
- ๕.๔ ได้รวบรวมจดบันทึกข้อมูลการแห่งสงกรานต์ที่อาจจะสูญหายไปตามกาลเวลา

๑๐. การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- ๑๐.๑ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ปลุกจิตสำนึกให้ตระหนัก รักและภูมิใจชาติพันธุ์
- ๑๐.๒ ส่งเสริมให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นของตำบลห้วยด้วน
- ๑๐.๓ ตำบลห้วยด้วนเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการแห่งสงกรานต์ที่ถูกต้องตามแบบแผน

๑๑. งบประมาณของโครงการและการจ่ายเงิน

งบประมาณรวม จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท (สามหมื่นบาทถ้วน) แยกเป็นหมวดได้ ดังนี้
แบ่งจ่ายเงิน ทั้งหมด ๒ งวด

งวดที่ ๑ จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท (สองหมื่นบาทถ้วน)

จ่ายภายใน ๓๐ วัน หลังจากวันลงนามในสัญญา

งวดที่ ๒ จำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน)

จ่ายภายใน ๓๐ วัน หลังจากทีปรึกษาเห็นชอบรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และผู้ให้ทุนเห็นชอบแล้ว

๑๒. การรายงานความก้าวหน้าและผลงานของโครงการ

๑๒.๑ รายงานความก้าวหน้า ฉบับที่ ๑ จำนวน ๕ เล่ม พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูล จำนวน ๒ ชุด ภายในเดือนมิถุนายน ๒๕๕๑

๑๒.๒ รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ จำนวน ๑๐ เล่ม บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูล และสื่ออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๒ ชุด ภายในเดือนกันยายน ๒๕๕๑

(ลงชื่อ).....

(นางนงลักษณ์ เฟ็งคิษฐ์)

ผู้ริบทุนอุดหนุนการวิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล นางนงลักษณ์ เฟ็งคิษฐ์
อายุ ๕๖ ปี
วุฒิการศึกษา ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม
ศูนย์ราชการจังหวัดนครปฐม ถนนบางเตย – คอนยายหอม
อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ๗๓๐๐๐
โทร. ๐ ๓๔๓๔ ๐๓๔๕ , ๐ ๓๔๓๔ ๐๓๕๑
โทรสาร ๐ ๓๔๓๔ ๐๓๕๑